

**Son Düzeltme
Nisan 2002**

MİMARLIĞIN GELECEĞİ YAPILI ÇEVRE İÇİN ÖNERİLER

**Beyaz Kitap
2002**

**Uluslararası Mimarlar Birliği
UIA**

DİKKAT!

**UIA BERLİN 2002 GENEL KURULUNDA GÖRÜŞÜLECEK TASLAK METİNDİR
TÜRKÇE NİHAİ REDAKSİYONU TAMAMLANMAMIŞTIR
ODA İÇİ ÇALIŞMALARDA KULLANILMAK ÜZERE HAZIRLANMIŞTIR
ODA DIŞINDA VE YAYINDA KULLANILAMAZ
SUNUŞ**

İnsanlar, Politika ve Mimarlık

Bu parçalanmış dünyada koşullarımız geniş farklılıklar gösteriyor.

Çoğumuz hayatımızı kazanmak için çok güç koşullarda çalışırken, bazıları maddi açıdan rahat bir hayat sürüyor, bazıları da en temel ihtiyaç maddelerinden bile yoksunlar. Bazıları diğer insanlar ve diğer kültürlerle çok yakın temaslar içindeyken, bazıları böyle bir özgürlükten yoksun olmayı günlük mücadeleleri içinde önemsemiyorlar bile.

Bu koşullar içinde iki temel olguyu paylaşıyoruz. Birincisi zamana bağlı olmayan, her zaman geçerli bir olgu, "insanlık". Bu biz mimarlar için bir barınak ve ruhumuza, anılarımıza uygun değerde bir çevre demektir. İkincisi bugünün bir olgusu; ticaretin, iletişimin küreselleşmesi. Tarihte ilk kez, neredeyse hepimiz diğerlerine ne olduğunu, küremizde neler olduğunu hemen anında öğreniyoruz.

Bu Beyaz Kitap, günümüzün sorunları ve elimizdeki fırsatlar çerçevesinde, insanların yaşayacakları daha iyi yerler ve kentlerimize hayat veren özellikler hakkındadır.

Bu kitapta politika ve mimarlıktan söz edilmektedir. Hükümetler, politika ve politikalar hepimizi etkilemektedir. Bu hayatın diğer alanlarında olduğu gibi, binalar ve çevre için de geçerlidir. Eğer daha çok sayıda ve daha nitelikli evler ve okullar, daha temiz ve derli toplu kentler istiyorsak, eğer hem ticaret ve dolaşım özgürlüğünden yararlanmak hem de kültürel kimliğimizi korumak istiyorsak, bunları gerçekleştirmek için kanunlara ve politikaya ihtiyacımız vardır. İyi bir çevre, politikacılar ve bu konudaki harcamalara karar veren herkes neler olabileceğini görmekte duyarlı olduğu ölçüde gerçekleştirilebilir. Yaşanacak iyi yerlerin ortaya çıkması şansa kalmış bir iş değildir.

Bu kitap, piyasa, doğal çevre ve mimariye ilişkindir. İnsanların, paranın, düşüncelerin, malların ve hizmetlerin küresel dolaşımı, daha önceleri söz konusu olmayan kişisel ve ekonomik olanaklar sunmaktadır. Fakat sermayenin yoğunlaşmasıyla birlikte küresel ticaretin etkileri kapsamında, kentlere yığılma, kentlerin yayılması, kimliğin yitirilmesi ve yaşam çevrelerinin tahribi de daha önce yaşanılmamış boyutlarda olmaktadır. Hepimizin, dünyanın

ömrünü ancak belirli bir yarına kadar sürdürebileceğini biliyorken gene de rahat olduğu bir ortamda, “kazanan” tarafın sürekli kazanıp kazanmayacağı belli değildir. Eğer böyle giderse, yarının dünyası yaşanmaya değmeyecektir.

Bu kitap insanlar ve mimarlık hakkındadır. Bu kadar çok sayıda insanın yoksulluk ve sefalet içinde yaşamasını ve ölmesini isteyebileceklerin sayısı herhalde çok azdır. Öyleyse daha neler yapmak gerekiyor?

Bu kitap dünya mimarlık mesleğinin bugün içinde bulunduğumuz koşullara ilişkin düşüncelerini iletmektedir. Kitap, UIA Mesleği Uygulama Komisyonunun, dünya ticaretindeki son gelişmeler karşısında mimarlık mesleğinin uyumunu ele alan çalışmalarını izleyen bir süreçte hazırlanmıştır.

Bu düşünceler, dünyadaki gıda, sağlık, okuryazarlık, düşünce ve ifade özgürlüğü gibi sorunların yanı sıra, yaşamlarımızın ufak bir yüzünü oluşturan kısmi bir alanda, yapılı çevre üzerinedir. Mimarlar; temiz su, hijyenik koşullar, enerji ve küresel bilgi ortamına ulaşmak için yapılan mühendislik çalışmalarının, daha iyi yaşama ve çalışma ortamlarını elde etmek için çoğu insan tarafından en önemli gereklilik olarak görüldüğünün bilincindedir.

Fakat tek başına mühendislik yeterli değildir. Eğer harekete geçmezsek, tarihi anıtlar ve kentlerimize ilişkin hatıralarımızın somutlandığı birikimlerimiz, yarın sadece turistlerin işine yarayacak sahne dekorları durumuna gelecektir. Eğer harekete geçmezsek yarın her yer bugünkünden daha fazla birbirine benzeyecektir. Kentlerin çevrelerine ilişkin bir vizyondan yoksun geçen her gün, kentlerimizin kıyılarında insanlık onuruna yaraşır bir yaşamı giderek daha da ulaşılmaz kılacaktır. Elektrik üretimi için çevresel açıdan sürdürülebilir kaynakların giderek yok olması, binaların doğal yollardan serinletilmesi yerine klimaların her geçen gün daha tercih ediliyor olması, okyanuslarda suların yükselmesini hızlandırmaktadır.

Sonuç olarak, bu Beyaz Kitap öncelikle, uluslararası örgütlere, ulusal ve yerel yönetimlere, yapılı çevremize ilişkin bilgiler vermek ve tavsiyelerde bulunmak amacıyla hazırlanmıştır. Bu kitap; yaşanacak, çalışılacak, eğlenilecek yerler olan kentlerimizin kalitesini düşünen karar ve iktidar sahiplerine; kişilerin alma-satma, arsasını değerlendirme özgürlüğünün, karar mekanizmaları dışında kalan çoğunluğun haklarına saygı ile dengelemesi gibi güç bir görevin farkında olanlara hitap etmeyi amaçlamaktadır.

Eoin O’Cofaigh

“Avrupa, Mimarlık ve Yarın” kitabının yazarı,
Avrupa Mimarlar Konseyi 2000 Yılı Başkanı

İÇİNDEKİLER

1. ÖNSÖZ

1.1 Karşıt Görüşler

1.2 Paylaşılan İlgiler, Paylaşılan Hedefler

1.3 Gelecek İçin Mimarlık Politikaları

1.4 Geleceğin Oluşturulması

2. ULUSLARARASI PLANLAMA VE İNŞA

2.1 Küreselleşme

2.2 Ticaretin Küreselleşmesi

2.3 Yaşam ve yapı

2.4 Yapı ve Ekonomi

2.5 Çağdaş Çevre Kaygıları

- 2.6 Günümüzün Tartışması
- 2.7 Yeni Düşünme Biçimleri
- 3. MİMARLIK VE TOPLUM
- 3.1 Günümüzde Toplumsal ve Kültürel Yaşam
- 3.2 Yapı ve Mimarlık
- 3.3 Toplumsal Yarar
- 4. MİMARLIK VE ÇEVRE
- 4.1 Kırsal Alanlar
- 4.2 Kent
- 4.3 Kamusal Mekan
- 4.4 Yapı
- 4.5 Detay
- 5. EKONOMİK YAŞAM VE MİMARLIK
- 5.1 Günümüzün ekonomik yaşamı
- 5.2 İşverenin (yapı yatırımcısı) Çıkarları
- 5.3 Toplum, Ekonomi ve Yapım Süreci
- 5.4 Ölçek
- 5.5 Endüstrileşme
- 5.6 Uzmanlaşma
- 5.7 Pazara Girme Özgürlüğü
- 5.8 Arzda Rekabet Özgürlüğü
- 5.9 Tüketicinin Seçme Özgürlüğü
- 5.10 Tüketicinin korunması
- 6. SİYASAL YAŞAM VE MİMARLIK
- 6.1 Çelişen Gerçekler ve Amaçlar
- 6.2 Genel Bakışa Duyulan İhtiyaç
- 6.3 Tutarlı Bir Çevrenin Temeli
- 6.4 Tutarlılığın Teşviki: Yetkililer ve Toplum
- 6.5 Mimarlık Mesleği
- 7. GELECEK İÇİN ÖNERİLER
- 7.1 Küreselleşme Çağında Mimarlığın Geleceği
- 7.2 Mimarlık Üzerine Uluslararası Politika
- 7.3 Mimarlık Üzerine Ulusal Politika
- 7.4 Mimarlık Üzerine Bölgesel ve Yerel Politika
- 7.5 Mimarlık Mesleği
- 8. SONSÖZ
- 8.1 Yarının Mimarisi İçin Politikalar
- 8.2 Yarının Mimarisi İçin Mimarları Bekleyen Görevler
- 8.3 Mimarlık: Dün, Bugün ve Yarın

1. ÖNSÖZ

1.1 Karşıt Görüşler

Kent, insanlığın kültürel beşiklerinden bir tanesini simgeler. Milyonlarca insan, binlerce yıllık tarih ve kültürel emeğin canlı şahidi olan kentleri ve kasabaları ziyaret ederler. Dünyanın, görkemli veya gösterişsiz, en iyi mimarlık ve kentsel tasarımlarının çoğu atalarımızın sahip olduğu, bize kıyasla sınırlı, ekonomik ve teknik olanaklarla yaşam problemlerini nasıl çözdüklerini ortaya koyar. Bu, günlük yaşamımızda varlığını hissettiğimiz bir mirastır. Serbest pazar ve açık ekonomi sayesinde, bugün dünya nesnel olarak her zaman olduğundan daha zengindir. Bizim yaşam standartlarımız atalarımızın bilemeyeceği düzeydeydi. Ancak, bazı ülkeler giderek daha zenginleşirken, buna paralel olarak güçlü devletler tarafından

sömürülen diğer ülkeler de giderek daha zayıf ve güçsüz duruma düştüler. Bu nedenle, dünyanın birçok bölgesinde yaşam yeterli olmanın çok gerisindedir.

Son yüzyılda gerçekleşen müthiş ilerlemelere rağmen, birçok kişi sıkışık ortamlarda, hatta çoğu zaman ağır fakirlik koşullarında, günlük yaşamı uygun biçimde sürdürmeye yetmeyen ve yaratıcı potansiyelin gelişmesi için gereken sosyal ve kültürel çeşitliliği sağlayamayan kent varoşlarında yaşıyor. Yanyana duran zengin ve yoksul arasındaki karşıtlık özellikle dayanılmaz boyutlardadır. Çok sayıda insan -yaşlı ve genç, zengin ve yoksul- en basit gereksinimlerini bile karşılayamamaktadır: yeterli su temini ve temizlik, temiz hava ve sakin çevre, yeterli sayıda dükkan, işe ve kültür merkezlerine ulaşım, elverişli trafik bağlantıları. Engin zenginliğimiz ve bilgimize rağmen, birçok çağdaş fiziki çevre asırlardır yapılmış olan bazı çevrelerden çok daha çirkindir. Kırsal alanlar ve hala varolan birkaç bozulmamış alan, yeterli denetim yapılmayan inşaatlar nedeniyle sürekli azalmaktadır. Aynı zamanda, araştırmalar inşaat sürecinin kusursuz olmaktan çok uzak olduğunu ortaya koymuştur ve böylesine parçalanmış bir dünyada sosyal ve politik müdahale tartışma konusudur. Kentsel alanlar dışında, geri kalan peyzajın ve doğal yerlerin, kentsel alanlara nefes alma olanağını pekiştirmesi için, büyük titizlikle korunması gerekir.

1.2 Paylaşılan İlgiler, Paylaşılan Hedefler

Beyaz Kitap, globalleşmiş bir toplumda mimarlık mesleğinin yapıyı çevre konusundaki konumunu belirler: dünya vatandaşlarının insanca, kültürel açıdan tutarlı yapıyı çevre ve yönetilebilir kentler için duydukları kaygılar, istekler ve gereksinimler bugün de eskiden beri olduğu kadar güçlüdür. Ancak bu çoğu zaman göz önüne alınmaz. Yapılar çoğu zaman sadece ekonomik bir süreç olarak ele alınır, oysa yapılar öncelikle insanların gereksinimlerine ve isteklerine yanıt veren ekolojik, sosyal ve kültürel bir fenomendir. Temel ekonomik anlamı açısından değerlendirildiğinde inşaat, sanayi girişimcilerine hem daha yüksek performans sağlamalı hem de paralarının karşılığını daha fazla vermelidir. Ancak, bu ekonomik gereksiminin yanı sıra ve pazar ekonomisinin ekolojik, sosyal ve kültürel değerlerle uzlaştırılması çabasının ötesinde, tüm yurttaşlar ve tüm toplum adına ortak kullandığımız yapıyı çevrenin iyileştirilmesi herkes için bir hedef teşkil etmektedir. Yapılı çevremiz sadece endüstriyel ve ekonomik politika konusu olmakla kalmayacak kadar önemli bir unsurdur. Bunun benimsenmemesi durumunda, yapıyı çevremizin duraklaması ve bozulması sürecektir. Kendilerine has gelişme tarzı için alternatifler geliştirmeden zengin ülkelerin yaşam biçimlerini örnek alan gelişmekte olan ülkeler giderek sosyal ve kültürel açıdan daha da yoksullaşacaktır.

Kentte, banliyöde ve kırsal alanda yapıyı çevrenin iyileştirilmesi başlı başına sürekli bir mücadeledir. Yaşam, çalışma ve başkalarıyla buluşma mekanlarının standartlarını iyileştirmeliyiz. Bölgesel kimliklerimizi özenle yaşatmalıyız. Yapılı çevremizi dikkatle yeniden yapmalıyız ki barınmak, aydınlanmak, ısınmak ve serinlemek için sarfettiğimiz çabalar gezegenimizi yok etmesin. Bizden sonra gelecek olan nesillere devredeceğimiz yapıyı mirasımızı özenle korumalı ve ona anlamlı bir işlev kazandırmalıyız. Halen mimarlığın söz konusu olmadığı ancak insanın başını sokabileceği bir damın herşeyden daha önemli bir öge olduğu, en yoksul kesime uygun barınak sağlaması için hükümetlerimizi teşvik etmeliyiz.

Bu mücadele acildir. Kıtalar ve bölgeler arasında artan küresel ulaşım ve medya ilişkileri, sonuç olarak taraflar için uzun erimli düzenlemeler yaratır. GATT/GATS gibi ekonomik yeterliliği geliştirecek ve mallar ve hizmetlerde serbest ticareti ve uyumu sağlayacak uluslararası anlaşmalar aslında ortak çıkarlara zarar verebilir. Yalnız ekonomik rekabet görüşüyle uluslararası pazarlara açıldığında ortaya çıkacak derogasyonun olumsuz sonuçları göz ardı edilmemelidir. Yarattığı etki nedeniyle, çağdaş ekonomik düşünce hem

sosyal ve kültürel ilgi alanına hem de çevreye, geçmişte aklın alması düşünölemeyecek bugün de kabul edilemeyecek boyutlarda egemendir. Geleceği tahmin etmek için yakın zamanda yapılan ekonomik araştırmalar, yapmacık bütöncüllüğü nedeniyle sadece kısmi bir vizyon sunmaktadır, bu da zamanımızın gerçeklerinden çok daha az kabul edilesidir.

Ancak, tüm bunların ötesinde yoksulluğun yokedilmesi için yapılacak mücadelenin aciliyeti vardır. Bunun bir diğer nedeni de birçok yeni fenomenin-gelişme ve değişme tutkusu, uzun süreli işsizlik, patlayan bilgi teknolojisi, gelişmiş üretim süreçleri, küresel haberleşme, bölgesel kimlik bilinci, sosyal ve kültürel çoğulculuk, tüketicinin korunması ve çevre duyarlılığının derinleşmesi ve önceliği- yeni düşünme biçimlerinin, yani yeni bir düşünce paradigmasının, gerekli olduğunu ortaya koymuş olmasıdır.

Bu yeni fikirlerin tüm ekonomi sistemleri, toplumlar ve kültürler arasında ve doğal çevremizin değerli kaynaklarıyla ilişkili olarak yeni bir sivil barış politikasının oluşmasında aracı olmalıdır.

1.3 Gelecek İçin Mimarlık Politikaları

Bu Beyaz Kitap önümüzdeki paradigmanın ana hatlarını belirlemeyi ve onu etkilemeyi amaçlamaktadır. Mimarlığın bütün dünyada varolan yaşam için yapabileceği katkıyı detaylı biçimde aktarmaktadır. Kentlerimizde ve binalarımızda halkın çıkarlarının aksine, ekonomik rekabeti kendi başına bir amaç gibi gösteren yakın zamanlarda alınan politik ve yönetsel kararlara mimarlık mesleğinin bakış açısını resmetmektedir. Bu kitap, gelecekte bize kalacak miras olarak kabul edilecek mimari kalitenin yaratılmasında mimarlara düşen görevlerin, inşaat girişimcilerinin, bina kullanıcılarının ve halk ile tüketicinin ortak çıkarlarına hizmet etmek olduğunu hatırlatmaktadır. Özellikle de, politikacıların ve yöneticilerin yerel, bölgesel, ulusal ve uluslararası düzeylerde toplumsal politikaların yapılı çevre üzerindeki etkisini tekrar sorgulamalarını ve bu politikaları dünyanın acil ekonomik, sosyal ve kültürel gereksinimlerini karşılaması için düzenlemelerini talep etmekte ve bu konuda onları göreve çağırmaktadır.

Bu Beyaz Kitap tüm dünya vatandaşlarına, kamu temsilcilerine, inşaat girişimcilerine ve inşaat sanayiindeki meslektaşlarımıza ekonomik, ekolojik, sosyal ve kültürel boyutları göz önünde tutarak paylaştığımız yapılı çevrenin ve bina tasarımı ile inşaat süreçlerinin en iyi biçimde nasıl geliştirileceği konularında, biz mimarlarla diyalog kurmaları için bir davet teşkil eder. Toplumlarımız için yapılı çevrenin kalitesini belirleyen temel etken olarak bina tasarımı ve altyapının kalitesi üzerinde odaklanır. Yapı standartlarının en yüksek düzeye çıkarılması, bu işlemden becerisi ve yükümlölüğü olan yapı sanayi, müteahhitler ve ustaların katkısıyla ve ancak özenli planlama ile gerçekleştirilebilir.

1.4 Geleceğin Oluşturulması

Ekonomik güce, dolambaçlı düşünme biçimlerine ve kişilerin kısıtlamalarına rağmen, geleceğin biçimini seçebiliriz. Ancak yeni düşünme biçimlerinin geleceği yönlendireceği konusunda toplumun fikir birliğini amaçlamalıyız. Kalitesi geçmişteki yapı kültürünün değerleriyle eşdeğerde olan mimari, kentsel tasarım ve altyapı yapmayı amaçlamalıyız. Bu da, sonucunda tüm disiplinlerin işbirliği yapmak sorumluluğu olduğunu ortaya koyar.

2. ULUSLARARASI PLANLAMA VE İNŞA

2.1 Küreselleşme

Zamanımızın genel politik düzeni

Kıtaları, ülkeleri ve bölgeleri biçimlendiren politik,ekonomik, sosyal ve kültürel düşüncenin çeşitli paradigmalarını yakından tanıyoruz.

Politik açıdan, bu paradigmlar ulus devleti ortaya çıkardı. Şimdi, dünyadaki tüm devletlerin giderek, bölgesel veya kıtasal işbirliği adına, bağımsızlıklarından vazgeçme veya hiç olmazsa bir kısmını sınırlama eğilimleri olduğunu gözlemliyoruz (örnek: MERCOSUR, AB). Bundan önceki güç blokları, artık ülkelerin kendi tercihleriyle birlikler kurmalarına dönüşmektedir (GIS). Yoğun görüşmeler (GATT/GATS gibi), malların ve hizmetlerin uluslararası ve eşitlikçi rekabeti için gümrük bariyerlerini ve diğer engelleri kaldırmayı amaçlamaktadır. Buradaki hedef küresel pazara giriştir. Bugünün yaşamı büyük ölçüde bu küreselleşmenin etkisiyle belirlenmiştir. Bu gelişme süreçlerinin hızı ve amaçları konusunda farklı görüşler olsa da, halkın ve ulusların kendilerini uluslararası işbirliğine hazırlamaları gerekecektir. Bu olmadan, ne barış ne de refah sağlanabilir - ne ekonomik ve sosyal düzeylerde ne de din, ırk ve kültür alanlarında.

Küreselleşme çağında, ulus devletlerin önemi uluslararası işbirliği çerçevesinde sadece giderek azalmakla kalmayıp, bölgesel ilişkiler ve kimlikler lehine değişecektir. Coğrafi ve etnik özellikler daha belirginleşecektir.

Uluslararası ekonomik düşünce de tam istihdam, açık pazarda rekabet özgürlüğü, kamu ihalelerinde şeffaflık, ekonomik rasyonalizasyon, ödenen paranın karşılığı, tüketicinin korunması ve sınırsız ekonomik büyüme gibi idealler üzerinde odaklaşır. Sürekli artan bir verimlilik elde etmeye çalışarak, daha düşük maliyetle daha fazla mal üretmekteyiz. Uluslararası para pazarında yatırım sermayesi çok bol bulunur; ancak eksik olan şey istihdam ve yapısal olarak yoksul ülkeleri tercih eden küresel yatırım stratejisidir. Bizler, istihdam yaratmalı ve yatırım projeleri geliştirmeli ve doğal kaynakların aşırı tüketilmesinden kaçınmalı ve ekolojik zararları sınırlamalı veya durdurmalıyız.

Çeşitli nedenlerle göç (politik veya etnik baskı, karamsar ekonomik gelecek görüşü, vs.) uluslararası düzeyde karmaşık toplum yapılarına yol açmıştır. Herşeyden önce, bireylere geniş ölçekte özgürlük sağlamak ve gerekli dengeyi elde etmek için çok kültürlü yaklaşımların metropoliten politikaları belirlemesi gerekecektir. Hızla gelişen bilgi ve iletişim sistemlerinin sanayi, ticaret ve hizmetler üzerindeki, toplumun gelişimi ve bireylerin yaratıcı güçleri üzerindeki etkilerinin ne olacağı tahmin edilemez. Medya sanatı dünyasında görülen sanal gerçek kültürünün, mahallinde gelişen kültürel geleneklerin yerini alması tehlikesi gözardı edilemez. Bu gelişme kimlik, kişilik ve ait olduğu yer duygusunun kaybedilmesiyle paralel gerçekleşir. Yapı tarzlarının geleneksel kullanımının yerini almakla tehdit eden, "ne yaparsan olur" tarzında mimari tasarımların yaygınlaşmasında da aynı şey söz konusudur. Bunun sonucunda, özellikle 'gelişmekte olan dünya' ülkelerinde ve bölgelerinde entelektüel açıdan köklerin yitirilmesi ile karşılaşırız.

2.2 Ticaretin Küreselleşmesi

Hizmet ticaretinin küreselleşmesi kapsamında inşaatlarımızı yapıyoruz

Mal ve hizmet ticaretinin küreselleşmesi, mal ve hizmetlerde açık pazar sunulmasının ve

bunun yanısıra sermayenin ve çalışanların serbest dolaşımının doğal sonucundan başka birşey değildir.

Tarihin başlangıcından beri, farklı biçimlerde ve değişen düzeylerde dünyanın çeşitli bölgeleri arasında serbest ticaret hep yapılmıştır. Bugün görülen ticaretin küreselleşmesi ise yaygınlığı ve kapsamı açısından yenidir. Küresel trafik artık lüks harcama ile sınırlı değildir, artık yakıt, tekstil ürünleri, elektronik ve çelik, çimento, inşaatta kullanılan taşın ticareti küresel boyutlarda yapılıyor. Gidiş tümüyle serbestleşme yönündedir ancak entellektüel hizmetlerde kalite ve tüketicinin korunması için bazı düzenlemelere gereksinim vardır. Dünyanın çevresinde para akışı göz açıp kapayacak kadar kısa sürede gerçekleşir, ancak insanlar her zaman özgür değildir.

Ticaretin küreselleşmesi yapılı çevremize aşağıdaki sonuçları doğurur:

- Daha fazla yatırımın, kendi başına bir çözüm olarak değil de kullanılan sermayenin üzerine ek olarak geri dönmesi;
- Daha fazla rekabet sayesinde daha ucuz malzeme, ve böylece yeterli sayıda barınak olmayan yerlerde daha çok bina sağlama olanağı;
- Geniş seçenekler arasından, daha egzotik malzemeler;
- İstenirse, daha ucuz işgücü;
- Bilgi ve tolerans sayesinde karşılıklı anlayış;

Bunun aksine, küreselleşme aynı zamanda aşağıdaki sonuçları da doğurur:

- Ulaşımla ilgili tüketilen fosil yakıtlar nedeniyle çevresel stres;
 - Yerel kimliğin ihmal edilmesi –ya da daha kötüsü, yok edilmesi- yabancı girişimcilerin kendi çıkarları dışında kalan herşeye karşı duyarsız olmaları;
 - Yerel mekan kavramının, yer kavramı olmayan yeni depolama yapıları, fabrika veya büro binalarında kaybolması;
 - Dış kaynaklı malzeme ve inşaat sistemlerinin gelenekselin yerine kullanılmasıyla daha küçük yerel girişimcilere ait sanayinin yokedilmesi;
 - Başka ülkelerden gelen etkilere karşı duygusal tepkiler;
- Yerel kimliğin yitirilmesi, konuşulan yüzlerce dilin ortadan kalkması, dünyanın her yanında İngilizce dilinin ilerlemesi ve doğal çevrenin tahribatından bahsedilmesi sadece bilinenin bir kez daha tekrarlanmasından başka bir şey değildir.

Öyleyse, belki de küresel mal ve hizmet ticaretinin önüne geçilemezliğin kabulü yanısıra kimlik ve çevrenin yokedilmesine bazı sınırlamalar getirerek, bunun iyi yönlerinden yararlanmak mümkün olabilir mi? Eğer olmazsa, neyin en önemli olduğu konusunda bir karar vermemiz gerekecektir. Bugüne kadar bunun yanıtı kesindi: sermaye ve sermayenin dönüşü her zaman kazanmakta, ancak bu nedenle yerel toplumların zararına bölgelerin kimliği kaybolmaktadır.

Bazı tepkiler olasıdır.

Zengin ve “gelişmiş” ülkelerde, ekonomik değerler yerine giderek kişisel ve sosyal değerler araştırılıyor. Daha kısa çalışma süreleri ve daha iyi sosyal hizmetlere (sağlık, eğitim, çocuk bakımı) yüksek kazanç ve düşük vergilere kıyasla daha çok değer veriliyor. Aynı şekilde, yüksek kaliteli kentsel çevrenin başlı başına değerli bir amaç olduğu konusunda bir bilinç doğmaktadır. Çoğumuz kentlerde yaşıyoruz: iyi yaşam istiyorsak, içinde yaşayacağımız iyi mekanlar gereklidir. Bu iddia artık neredeyse duyulmamaktadır. Ancak, başka yerlerde

başkaları tarafından bu iddia veya akılcı görüşün kabul edildiği hatta anlaşıldığı pek belli değildir. Kökten dincilik veya etnik tercihlerde ısrarcı olmak insanların potansiyelini dışlamaktadır.

Diğer bir tepki ise küresel değişimleri reddetmek ve yerel sanayi ve kültürü geliştirmektir. “Küresel düşün –yerel davran!” Eğitilmiş insanlar politik açıdan giderek daha bilinçleniyor ve geleceklerini kendileri belirlemek istiyorlar. Ancak bu görüşün dünyada kök salması daha epey zaman alacaktır ve o zaman da şunlar için çok geç olacaktır:

- Çin kentlerindeki hutonlar,
- Tac Mahal’in mermer cepheleri,
- Brezilya’nın ormanları,
- Orta Fransa’daki köyler,
- Gelişmekte olan ülkelerdeki kırsal toplumlar,
- ve diğerleri.

Pitoresk kaliteleri, kendine özgü değerleri ve yerel mimarinin iklimsel uyumunu diğer gerçeklerden ayrı tutmalıyız: kötü sağlık hizmetleri, özellikle birçok ülkede kadınlar için geçerli olan, yaşamın kısılmasına yol açan yetersiz ısıtma ve pişirme donanımı, aile içi strese neden olan mahremiyetin eksikliği, insanlık dışı çalışma koşulları, vs.

Yetkililerin farklı malların farklı değerleri olduğunu kabul etmeleri gerekir. Görünmeyen malzemeler kendi başlarına kültürel bir önem taşımazlar, ancak gözümüzle gördüğümüz, elimizle dokunduğumuz şeylerin de yeri başka bir şeyin dolduramayacağı kadar değerlidir.

Çevre koşulları malzemenin üretimini ve taşınmasını etkiler. Üretimde etkinlik, varolduğu durumlarda bile, ve ucuzluğun düşük ücretli işçilerden kaynaklanmadığı koşullarda çoğu zaman taşımacılıkta yapılan çevre çılgınlıkları nedeniyle saptırılır.

Öyleyse ne yapılmalıdır? Seçenekler vardır:

- a) Kültürel bakımdan önemi olan yerel malzemelere değer vermek üzere oyunun kurallarını değiştirmek. Kaba ve ağır inşaat malzemelerinin, cephe ve yer döşemesi elemanlarının kıtalar arası ticaretine son vermek. Bu, inşaat ticaretini görece düşük düzeyde etkiler ve taleplerin en alt sıralarında yer alır. Ancak, bunun ticaretin büyük kısmını kesinlikle etkilemeyeceği için taşımacılıktan kaynaklanan çevre zararlarını da dikkate değer ölçüde azaltmayacaktır.
- b) Çevresel maliyet faktörünü tüm ticari kararlara taşımak. Ancak, karbondioksit ve diğer zararlı emisyonların bedeli herhangi bir ticaret anlaşmasının kabul edilebilirliği değerlendirilirken nasıl ilintilendirilmelidir? Şimdi ticaretin yönetilmesinde tercih edilen tek araç pazardır: fosil veya nükleer enerji üzerinde vergi olmadığı bir veri olarak kabul edildiğinde, gerçekte çevresel bedel hesabının hiç bir zaman yapılmadığını görürüz. Ticari sınırlamalar olmadığı sürece, uygun çevresel bedel hesabı için karbon vergileri kaçınılmazdır.
- c) ‘Dışarıdaki’ mimarın yerel bir mimarla ortak olmasını talep etmek. Ancak burada sadece malzemeler değil aynı zamanda tasarım ile ilgili de bir sorun da vardır. Her ne kadar her mimarın yeri ve tarihiyle kültürel varlık olarak bir mimarlık anlayışı olsa da, ancak yerel iklimi, gelenekleri ve yapı yapma geleneğini öğrenmek için yeterli becerisi ve zamanı olan yabancı mimara çok ender rastlanır.
- d) Meslek uygulamasının içinde olan “çıplak ayaklı mimarlar” denilen kişileri desteklemek. Bunlar “yıldız” mimarların aksine, dünyada evsizlerin ve en yoksul kişilerin temel hak ve ihtiyaçlarını savunmalı ve yerli halkın içinde katalizör olmalıdırlar.
- e) Yurt dışından gelen yatırımcıların özellikle yetenekli yerel mimarlar çalıştırması

özendirilmelidir. Bunlar, yerel yapılı çevrenin kültürel ve bölgesel değerlerine saygı göstermeyen, yabancı yatırım projelerine hazır çözüm önerileriyle yurt dışından gelen “ikinci sınıf” ticari mimarlara tercih edilmelidir.

Ancak, yerli bir kuruluşun yararı her zaman kolayca anlaşılmayabilir. Artan küresel rekabete karşı kültürün savunma olarak ileri sürülmesinde iki tür sorun vardır:

- Yerel ile bağlantılı olma gereksinimi yerel kimliğin korunması için gerekçe olarak ileri sürülebilirse de gerçekte rekabete isteksiz olmanın bahanesi ve kötü uygulama yapmanın savunması olabilir.
- Yerel bağlantı kurulması için düzenlenmiş koşullara uyulmasının gerekli olması dışarıdan gelenlere karşı şantaj olarak kullanılır, öyle ki yerel katkının değeriyle kıyaslanmayacak düzeyde bir ücret talep edilir.

Bu nedenle, yerel bağlantı kurulmasının gerekliliği düzenleyici olmaktan çok etik bir konu olarak görülmelidir. Başka bir deyişle: dışardan gelen profesyonel mimar kendi iradesiyle yerel bir ortak arayacaktır; daha da iyisi yerel kimliği korumak üzere ve bu sayede yerel istihdamı da koruyarak. Ancak küresel sermayeye karşı durmak için etik yeterli bir güç müdür? Öte yandan, mimari kalitenin bir büronun teknik ekipmanıyla ilişkili olmayıp mimarının entellektüel ve yaratıcı potansiyeline bağlı olduğunu göz önünde tutmalıyız. Gayrimenkulde yabancı yatırım yapılan birçok ülkede yetersiz performans çoğu zaman yurt dışından gelmektedir.

2.3 Yaşam ve yapı

Çevremizle ilişkilerimiz – hem kişisel hem de sosyal - gündelik yaşamımızda çok önemlidir.

Gündelik yaşamımızda, en küçükten en büyüğe kadar, her ölçekte ve her düzeyde çevremizle etkileşim içindeyiz. En küçük ölçekte, bu çevre bir sandalye veya bir pencereden ibaret olabilir: birey tarafından yakından görülebilen, dokunulabilen, yönetilebilen. Tekil binaları kullanırken ve içlerinde yaşarken, bunları sürdürdüğümüz bir ilişki içinde ve birçok düzeyde algılarız. Kasabalarda, kentlerde ve yeşil alanlarda da yaşarız ve bunları buralarda yaşayan kişi veya seyirci olarak, bazen sık aralıklarla bazen de seyrek, algılarız.

Çevrenin kalitesi hayatımızı, her zaman iyi ya da kötü bir şekilde etkiler. Güvenli ve sağlam çevrenin yaşam kalitesini yükselttiği gerçeği olabilecek en iyi çevreyi oluşturmak için yeterli nedendir. Ancak kentsel alanlarda ve binalarımızda olabilecek en yüksek standartlara ulaşmak için çabalamamızın başka nedenleri de vardır.

Her bina projesi o yapının gerçekleşmesindeki teknik ve ekonomik beklentilerin ötesinde, ekolojik, sosyal, kültürel, estetik, atmosferik ve kimlik duygusunu da etkileyen başka değişimlere yol açacak birçok şeyi etkiler. Birçok bina en azından birkaç nesil ayakta kalır. Şimdiki binalarımızı, kasabalarımızı ve kentlerimizi tasarlama biçimimiz, geçmişte atalarımızın yaptıklarının bize tanıklık ettiği gibi, ileride de bizim yaptıklarımız çağımızın sosyal ve kültürel bilincinin belgesi olarak ayakta kalacaktır. Bugün inşa edilen nesneler, sadece kendi yaşamımızı şekillendirmekle kalmıyor aynı zamanda çocuklarımızın yaşamlarına da şekil veriyor.

2.4 Yapı ve Ekonomi

Şimdi geçerli olan ekonomik çıkarlara duyulan ilgi en önemli konuyu gölgelememelidir – herkes için en iyi çevre.

Düzgün biçimde işlemesi ve tüm vatandaşların çıkarlarının gözetilmesi için, genelde çağdaş toplum özelde de çevre yönetimi yasa ve kurallara bağlı olmalıdır. Ancak, kalite ve kültürel boyutla ilgili yasa koymak pek kolay değildir. Çoğunlukla en önemli olan, bu “önceki değerleri öne çıkaran gerçekler” asıl içerikleri sulandırılmadan bir formüle indirgenemez.

Aynı zamanda, yapılı çevre de açık pazar aracılığıyla oluşur. İnşaat girişimcisinin en yüksek düzeyde parasının karşılığını alma hakkı vardır. İnşaat sanayi, mimarlık hizmetleri dahil, toplumun yasal ve ekonomik çerçevesinin “katı gerçekleri” üzerinden yürütülür. Ancak, meslek kurallarının yerini gittikçe artan biçimde ekonomik rekabetin aldığı görünüyor. Hem tasarım hizmetlerinde istenilen kaliteyi hem de pazar koşullarındaki değişikliği göz önünde tutan entellektüel hizmetlerin korunması anlaşmaları gereklidir.

Serbest rekabetin ve rasyonalizasyonun ekonomik hedeflerinde gözlemlenebilen çağdaş politik düşünce akımları tüketicileri ve ortak yararı tehdit eder duruma gelmiştir. Son yıllarda, yapılı çevrenin inşasında harmonizasyon ve şeffaflık sağlamak üzere düzenlenen yasalar (mesela Avrupa Birliği ve üye ülkeler düzeyinde) yapı ihalesi süreçlerine odaklanır ve kalite güvencesi sağlanması, hata minimizasyonu ve başlangıç maliyetinin azaltılması yoluyla bunu optimize etmeye çalışır. Mahallelerin, işyerlerinin ve konutların inşası kısa süreli ve kişisel ilgi alanı konusu haline indirgenmiştir. Ancak, bu politik ve ekonomik politikaların aynı zamanda insanlık boyutu da vardır: sonuçta ortaya çıkan bina ihale süreciyle doğrudan ilgili kişiler yerine hep halkı etkiler. Tasarım ve inşaat süreçlerinin yasal ve gerekli optimizasyonunun o sürecin en iyi sonuçlarının (en iyi yapılı çevrenin) araştırılmasına engel olmasına izin vermemeliyiz. Şimdi, kurumsal düzlemde ekonomik düşüncenin egemen olduğu varsayıldığında, bu tehlikenin çok büyük boyutta olduğu görülür.

2.5 Çağdaş Çevre Kaygıları

Çevre zararları kaygılandırıcı düzeylere varmıştır. İnşaat sektöründe de kaynaklarımızın dikkatle kullanılmasına özen göstermeliyiz.

Son zamanlarda, ekonomik büyümeyle - sanayileşme, üretim ve tüketimde – en fazla yarar sağlamanın birbiriyle paralel olarak artmadığı kavranmıştır. Sınırsız büyümenin sürdürülebilir olmadığı genellikle kabul edilmiştir. Yeni teknolojinin yerini alacağı önceden daha iyi olacağının kaçınılmazlığına artık inanmıyoruz.

Çevremizi düzenlemeyi, geçen yüzyılda yaptığımız gibi sürdürmenin sosyal, ekonomik ve ekolojik felaketlere yol açacağını gittikçe kavramaya başlıyoruz. Sadece çevre mühendisliği çabalarının artırılması, her ne kadar gerekliyse de, tek başına buna çözüm getirmeye yetmeyecektir. Fiziksel çevremize günden güne artan ilğimizde iki eğilim ayırdedilebilmektedir: birincisi, kirlenme, çevre etkileri, artan trafik miktarı, insan ölçekli kentsel dokunun yok edilmesi, geleneksel doğal ve yapılı peyzajın erozyonu ve özellikle gelişmekte olan ve yoksul ülkelerdeki doğal ürünlerin ve kaynakların sömürülmesi konularındaki kaygılarımızın çoğalması; ikincisi ise, yaşamımız için yaptığımız fiziksel düzenlemelerin toplumsal, kültürel ve ekonomik önem ve anlamının giderek daha çok kavranmasıdır.

Toplumumuz, temelinden değişmiştir. Artık, sosyal ve kültürel boyutlarıyla toplum düzeni kurma yöntemimiz karşısındaki tehditlerin, basit ve kendiliğinden doğru hiçbir çözümü yoktur. Çağdaş estetik anlayışını ve planlama yöntemlerini bir çözüm diye kullanmaya çalışmak sadece, sahte bir duyarlılık sergilemekle kalacak ve dünyanın dörtte üçünü gözardı edecektir. Yanıtlar, daha derinlerde aranmalıdır.

2.6 Günümüzün Tartışması

Toplum yapılı çevre için kapsamlı ve sürdürülebilir hedeflerini belirtmeli ve bunları açıklamalıdır. Herhangi bir kısmı görüş yanlış olur.

Yapılı çevre, doğal çevre, siyasi ve ekonomik politikalar, yapı girişimcileri, mülk sahipleri ve kullanıcılar, inşaat pazar ekonomisi, insanların sosyal ve kültürel beklentileri ile devletlerin ekonomik ve sosyal hedefleri ve bunların bölgesel, yanısıra kıtasal düzeydeki parçaları arasındaki ilişkileri incelemeliyiz. Gelişmiş ülkelerin zamanımızda eşi görülmemiş zenginliği ve öte yanda varolan dramatik yoksulluk, binalar ve yapılı çevre ile ilgili belirli sosyal, kültürel, ekonomik, çevresel, estetik ve politik hedefler karşımıza koyar ve bunlar için çözüm talep eder. Şimdi kamu politikalarını küresel, ulusal, bölgesel ve yerel ölçeklerde aşağıdaki temel hedefleri yerine getirmek üzere yönlendirmeliyiz:

- Herkese barınak ve insan refahı sağlanmalı.
- Her kişinin temel teknik altyapıya sahip olması sağlanmalı: temiz su, pis suyun atılması, enerji ve iletişim.
- Herkesin her gece yatabileceği uygun bir yerin olması sağlanmalı.
- Her konutun sakin bir yaşama izin vermesi ve ailenin beraberliğini ve karşılıklı iletişimi olanaklı kılması.
- İnşaat süreçlerini, sadece bireysel karı maksimize edecek biçimde değil, herkes için yaşamı zenginleştirecek biçimde kullanılmalı.
- Megapolleri, özellikle gelişmekte olan ülkelerin dolup taşan metropollerini, tüm sosyal sınıfların insanca kentsel ortak yaşamını sağlayacak bir altyapıya kavuşturmalı ve bunların gerektiği gibi tasarlanmasını sağlamalı.
- Sürdürülebilir ticaret için toplu taşıma altyapısını iyileştirerek kentsel, banliyö ve kırsal yaşamın sadece özel trafik olanaklarına ve araçlarına bağımlı kalmamasını sağlamalı.
- Kent, kasaba ve banliyöleri yeniden yaparak parçalanmış toplumlarımıza tekrar sosyal birliktelik kazandırmalı ve daha iyi sosyal etkileşim sağlamalı.
- Sosyal ve işlevsel olarak tek yapıya sahip, çok katlı prefabrike konut alanlarını, ortak alanlar ve binalar dahil, yeniden planlamalı. Dünyanın bazı yerlerinde kentsel nüfusun yaklaşık %70 i bu alanlarda yaşamaktadır.
- Binlerce kent ve kasabanın sanayileşmiş merkezlerini ve çevrelerini, insan ölçeğini ve değerlerini yansıtmaları için yeniden inşa etmeli.
- Kentli nüfusun yaşadığı konut alanlarını daha cazip kılan, doğa ve kentin bütünlüğü konularında yeni kavramlar kullanılmalı ve kapsamlı su yönetimi ve temiz hava dahil, doğal kaynakların korunması ve artırılması sağlanmalı.
- Tarihi merkezlerimizin kitle turizmine karşı koymasını ve sıradan yaşamı barındırmayı sürdürmesini sağlamalı.
- Gelecekte mirasımız olarak kalmak üzere, geride kalan birkaç inşa edilmemiş alanı doğru dürüst korumak için, yapılaşma altyapısını sınırlamalı.
- İnşaat sürecini, bu olayın içinde olan kişiler için daha güvenli kılmalı.
- Gezegenimize daha fazla zarar vermeden binalarımızı ısıtmalı, soğutmalı ve aydınlatmalı.
- İnsanların yaşadığı ve çalıştığı her binayı güneş ışığı ve temiz hava alacak, aydınlık olacak ve gerekli altyapıya sahip olacak biçimde yapmalı.
- İç mekanlarımızın sağlığınıza zarar vermemesini sağlamalı.
- Tüm yapıların uygun ekonomik, ekolojik, işlevsel ve estetik görüşlerle tasarlanmasını sağlamalı.
- Kasabalarımızda ve köylerimizde bölgesel mimari kimliğe sahip çıkmalı ve küresel tekdüzeliğin aksine yerel ve bölgesel kimliği geliştirmeli.
- Çağdaş mimarinin çağdaş teknoloji ve bilgi başarılarını yansıtmalarını sağlamalı ve araştırma yoluyla yenilikçi, tutarlı ve akıllı sistemler ortaya çıkarmalı.
- Çağdaş yapılı çevreleri inşaat, mimari ve ekolojik sürdürülebilirlik standartları bakımından

geçmişte yapılmış en iyi örneklerle eşdeğerde yapmalı.

- Tasarımımız ve inşaat sanayimizde mikro, küçük ve orta ölçekli girişimlerin çalışmalarını daha çok desteklemeli.

- Bağımsız mesleklerin, plancılar ve mimarlar gibi, entelektüel hizmetlerine belirli kurallar koyarak, nitelikli ve yetkin çalışma elde etmenin maddi koşullarını sağlamalı.

- Yatırımcılara, özellikle deneyimsiz olanlara, paralarının karşılığını alabilecekleri sorunsuz bir hizmet alma süreci sağlamalı.

- Yukarıda bahsedilen nedenlerle, planlama mesleklerinde meslek içi eğitime ve nitelikli öğrenime, aynı zamanda okullara yeteneğe bağlı öğrenci alınmasına büyük önem vermeli.

- Yapı malzemelerinin, başka kullanım için olsa bile, yenilenebilir kaynaklardan elde edilmesini ve dönüşümlü olmasını sağlamalı.

- Mimarlık değerlerinin yaratılmasında "Genius Loci"nin temel etken olduğu ve yapılı çevrenin birbirine uygunluğunun yerel koşullarla ilgisi olmayan hırslı bireyci tasarımlardan daha çok halkın yararına olduğu anlayışı geliştirilmeli.

Bu öneriler standart işlevi görecek ve mimarlık politikalarının hemen gerçekleştirmesi gereken değerler içermektedir. Tüm bu konuları dikkate almayan bir görüş veya eylem ya tamamlanmamıştır ya da kabul edilebilir değildir. Ancak, bir mimarlık politikasının asıl hedefi en yoksulların uygun biçimde barındırılması ve doğal kaynakların korunması olmalıdır.

2.7 Yeni Düşünme Biçimleri

Yapılı çevrenin düzenlenmesinde yeni bir yaklaşım hem olası hem de gereklidir.

Karşı karşıya kaldığımız sorunu dile getirdiğimizde, düşünce düzeninde bir değişiklik yapılmasının, paradigmanın değiştirilmesinin gerekli olduğu ortaya çıkar. Bu paradigmanın geliştirilmesi için, değerlerin kararlar için gerekli standartlar olduğu üzerinde anlaşmaya varmalıyız. Etik değerler, standartlar, sürdürülebilir politika ve planlama stratejileri olmadan insani yapılı çevreler ne tasarlanabilir, ne de gerçekleştirilebilir.

Çağdaş bir çevrenin, bazen geçmişte başarılı olduğu kalitede ve bugün ekonomik olarak ulaşabileceğimiz düzeyde gerçekleştirilebilmesi böyle bir çevrenin içinde oluşabileceği yasal ve ekonomik koşulların şekillendirilmesini gerektirir.

Sonucunda sosyal ve kültürel bütünlük, doğru hiyerarşi, sürdürülebilir yapılı çevre, yaygın inşa edilmiş güzellik sağlayacak ve aynı zamanda bütün bunlarla birlikte girişimcinin parasının karşılığını en iyi biçimde verecek olan toplum bilincindeki değişme, uzun erimli sonuçları olan politik seçimleri gerektirir.

Böyle bir seçim, her üye ülke ve kent yöneticileri tarafından yasa, yönetmelik ve politika üretilmesi demektir. Bu yapı girişimcilerini, tasarımcıları, inşaatçıları, eğitimcileri, politikacıları ve yöneticileri kapsar. Her kişinin böylesi bir diyaloga katılabilmek ve bu yönde bir seçim yapabilmek için yeterli bilgi ve özgürlüğe sahip olması gerekir.

3. MİMARLIK VE TOPLUM

3.1 Günümüzde Toplumsal ve Kültürel Yaşam

Yaşam ve yapılı çevre birçok gerilimleri içerir. En acil gereksinim, insanca ve halka yönelik olan, sürdürülebilir çevreler içindir.

Çağdaş yaşam, şehirlerde de kasabalarda da giderek baskın biçimde kentselleşmekte ve kültürel açıdan çeşitlenmektedir. Ancak, kentte olsun kırdan olsun, insanlar çoğu zaman,

sadece geçinebileceklerinden daha az kazanmakla kalmayıp, diğer sosyal sınıflar ve dünya görüşleri ile temas kuramayacak kadar da yalıtılmıştır. Varolma savaşında ve yaşamlarını etkileyen güçlerle başa çıkabilmekte, kendilerini güçsüz hissetmektedirler: yedikleri yiyecekler, izledikleri televizyon, okudukları müfredat, yaşadıkları çevre gibi. İş dünyasının ve finans kararlarının varedildikleri çevreler erişilemeyecek uzaklıklara, New York'a, Brüksel'e, Tokyo'ya çekilmektedir. Oysa aynı zamanda, yerel toplum yaşamı, kentsel köy ve ekosistemi, sağlıklı çevre, yetkinin merkezden uzaklaşması ve bir konuda söz hakkı sahibi olmak için sürekli mücadele verilmektedir. Bu çabalar, kişilerin, kamusal yaşamda ve topluluk içinde daha çok sorumluluk yüklenmeye istekli olduğunu göstermektedir.

Yapılı çevre yaşamın aynasıdır ve iyi ya da kötü potansiyelleri apaçık ortadadır. Bir yanda, büyük şirketlerin birbirine benzer büro binaları; bürokrasi eliyle yapılan sosyal konutlar; sentetik malzemeler; komşu köydekilerden çok dünyanın başka yerlerinde yaşayanlara yakın olan mimari tarzlar; yeni giysi modalarına benzer biçimde yeni yapı modalarının tüketilmesi vardır. Öte yanda ise, çevre dostu malzemeler ve sistemler için duyulan istek, mimarlıkta kültürel uyuma için bir arayış, sosyal konut tasarımında giderek artan kullanıcı katılımı vardır.

Çevrede, günümüzde egemen "az ve hafife değer veren" tavırların öne çıkardığı gerçek, insanca ve halka yönelik olan, iyi ve yeterli toplumsal ve kültürel koşulları gözetten bir ortam için duyulan evrensel gereksinimdir.

3.2 Yapı ve Mimarlık

Mimarlık, salt yapının ötesinde bir anlam taşır. Mimarlık, çevremizdeki yapılarda, yüksek estetik ve işlevsel nitelikler ve çeşitlilik sağlar. Mimarlık, yapıya değer katar.

Hepimiz binalarda yaşarız. Uyanık olduğumuz saatlerin çoğu ve uykuda geçenlerin hepsi, barınak içinde geçer. Yaşadığımız yeri gözardı edemeyiz. Her ölçekte, en bireyselden en kapsamlısına, iyi ya da kötü, yapılarımızla etkileşiriz. Bunları başarma biçimlerini tartışmak gerekli ve degecek bir uğraştır. Dünya iyi yapılar yapmayı başarabilse bu önemli fakat yetersiz bir başarı olurdu. Yapı mimarlığa eşit değildir. Mimarlık bundan daha fazlasıdır.

Mimarlık, yapılı form içinde şekil verilmiş "fikir" hakkındadır. "Fikir", yapı elemanlarının optimal birleşiminden ötede birşeydir. Mimarlık, çevrenin kalitesi hakkındadır: sıcaklık ve serinlik, ışık ve gölge; insan ölçeği hakkında, yapı malzemelerinin ve strüktürlerinin doğru kullanımı hakkındadır. Toplumsal uygunluk hakkındadır: insanların birlikte yaşamalarını ya da çalışmalarını veya yalnız kalmalarını destekleyen ve insanların görev ya da etkinliklerini besleyip anlamlandıran mekanlar hakkındadır. Ekolojik ve işlevsel uygunluk hakkındadır: uzun yaşam, sürdürülebilir malzeme, az enerji tüketimi, kullanım esnekliği hakkındadır. Ekonomik uygunluk hakkındadır: maliyete duyarlı bir çağda paranın karşılığı olan değer hakkındadır. Estetik uygunluk hakkındadır: biçim ve çizginin, doluluk ile boşluğun, silüetin orantıları hakkında; aynı zamanda kültürel ifade ya da uygunluk hakkındadır: bir kentin ya da doğanın oluşturduğu bağlama saygı, gelecek için bir vizyon veya geçmişe duyulan saygının bir ifadesi hakkındadır. Mimari, yaşamın en önemli gerçeklerinden bazılarını simgeleyebilir ya da somutlaştırabilir. Mimarlık, tutarlılık hakkındadır: kültürün, işlevin, tekniğin, çevrenin, ölçeğin, estetiğin uyusabilirliği; parçalara bölünmüş bir yapılı çevrede birbiriyle uyumluluk hakkındadır. En iyi mimari, bütün bu düzeylerin hepsinde birden aynı anda geçerlidir. Mimari, görünmeyeni dışa vurur: atmosferi, duygusal havayı, ruhsal durumu, yeni fikirler ve eğilimleri, yaşam tarzı ve güzellikleri - bazen de, bir kuşağın ya da çağın imgesini ortaya koyar.

Büyük mimari, "fikir"i binanın tüm boyutlarına işler ve en küçükten en büyük ölçeğe kadar

ona can verir. "Fikir", kapı tokmağı ölçeğinden, bina, sokak, hatta bir peyzaj, yerleşme ya da kent ölçeğine kadar gider. Her bina bir mimarlık yapıtı olarak kabul edilemez. İyi mimari, büyük ya da küçük, iddialı ya da basit, geleneksel ya da çağdaş olabilir. İyi mimarinin gerçekleşmesinde yapımcının katkısı ve sorumluluğu çok önemlidir. İyi mimari, yapıyı bir bütün olarak oluşturacak uzman olan mimarın denetiminde bir işbirliğinin sonucu olarak gelişebilir.

3.3 Toplumsal Yarar

Toplum, binada ve mimaride kaliteye gereksinim duyar. Bu ise, kullanıcı gereksinimlerinin ve toplumsal bağlamın göz önünde tutulmasını gerektirir.

Toplulun, yapılı çevreden sağlayacağı en büyük yarar, her ölçekte en yüksek kalitenin elde edilmesindedir; kişisel ölçekten kentsele, binada ve mimaride de aynı şekilde: günlük yaşamda yapıli kalite. Toplulun tasarım ve inşaat süreci ile ilgili birincil kaygısı, bu sürecin sonucunda ortaya çıkacak yapının kalitesini nasıl etkileyeceğidir. Bu ilgi, yapımcının zaman süresi ve maliyet hakkındaki aynı derece geçerli kaygıları bittikten sonra daha uzun süre devam edecektir.

Binada kalite, işlevsel ve enerji tüketiminde ekonomik olan, yapım hataları bulunmayan, mühendislik açısından dayanıklı, herkesin erişebildiği, uzun ömürlü, yapımcının kaygılarına duyarlı yapılar demektir.

Mimaride kalite, fiziksel çevrenin her boyutunda, çeşitli biçimlerini dolu dolu yaşayabilme fırsatını yaratır: umulan ya da umulmadık karşılaşmalarda, katılımda ya da kendi halinde, temiz suya, havaya ve sessizliğe erişebilmekte. Kentte, bu kalite, işe kolayca ve ucuzca ulaşabilmek, gece ve gündüz, hafta içinde veya sonunda, güvenli bir çevre demektir. Ayrıca bu, yapıli çevrede gerçekleşebilecek deneyim ve dışa vurumların tümünde kalite demektir. Bu kalite, tüm yurttaşlar için, özellikle de, gündelik çevrelerinden pek uzaklaşamayan yoksullar için, önem taşır. Hoş bir yaşam çevresi, birçok kent sakininin tatile sığınmasını önleyebilir.

Bina ve mimari elele varolur. İyi mimari, ancak iyi bir yapı içinde varolabilir. Bugün iyi binalara gereksinimiz vardır. Gezegenimiz bunu talep ediyor; ekonomik yarışabilirlik bunu gerektiriyor; halk, sağlıklı iç mekan yaşantısı için istiyor, ve böylece barınakları hakkında kaygı beslememek için buna gereksinim duyuyor. Günümüzde, bir yanda tüketiciliğin yarattığı her şeyi çöpe atan toplum, öte yanda hemen hemen herşeyin yokluğu söz konusuysa, iyi ve sürdürülebilir mimariye acilen ihtiyacımız vardır. Bu olmadıkça, dünya, zaten çevremizi bol sayıda kuşatmış bulunan sanayileşmiş, yersiz, kimliksiz, ölçeği kaçmış, çirkin, sağlam inşa edilmiş felaketlerle daha da çok karşı karşıya kalacaktır.

Kamu kullanıcısı adına, kamu politikaları artık:

- Hem kullanıcının, hem de yurttaşın sesini güçlendirmeye ve süreç içinde yer alan diğer aktörlerle birlikte kullanıcının da yasal haklarına ve heveslerine daha fazla saygı göstermeye yönelmelidir.
- Kamunun sesinin duyulabilmesi için, tüketici gruplarını, çevreci grupları ve bu alanda her tür derneği desteklemeli, ve ilgili devlet kuruluşlarını güçlendirmelidir.
- Yapılı çevre ve geleceğinin en iyi biçimi nasıl alabileceği hakkında tartışma ve bilgiyi yaymalı, mimarinin kültürün, yapı kültürünün bir parçası olduğunu ve herkesi her zaman ilgilendirdiğini ortaya koymalıdır.
- Kendi zamanındaki gerçeğin uyumlu biçimde dışa vurumu olarak somutlaşan güzellik, yapı

kültürünün en büyük amacı kılınmalıdır.

4. MİMARLIK VE ÇEVRE

4.1 Kırsal Alanlar

Ancak son ağaç öldüğünde ve son nehir zehirlendiğinde ve son balık yakalandığında paranın yenilemeyeceğini anlayacağız. (Kuzey Amerika Cree Yerlileri)

Kırsal alanlarda, önceden varolan bina ile çevre arasındaki sembiyotik ilişki artık kalmamıştır. Eskiden yapılar yerel malzemeyle yapılır, yerel iklim koşullarına uygun, köy veya çiftliğe yönelik olurlardı. Günümüzde, bütün dünya çapındaki girişimlere rağmen kırsal kesimdeki nüfus azalmaktadır. Çiftçiler tarlalarını bırakarak şanslarını denemek için büyük şehirlere gitmektedir. Tarıma uygun topraklar çöle dönüşmektedir. Bir yandan da, turistik ve ticari amaçlı - şehir dışı büyük alışveriş merkezleri veya yeri olmayan sanayi tesisleri gibi - yeni yapılaşma yabancı değerleri zorla kabul ettirmekte, çoğunlukla kıt kaynakları tüketmekte ve az miktarda kalan bozulmamış alanları hızla yoketmektedir. Tarıma elverişli topraklar ya terkedilmekte ya da golf sahaları, kayak pistleri ve kıyı bandı tesisleri gibi yapay düzenlenmiş alanlara dönüştürülmek üzere satılmaktadır. Bir zamanlar işlenmiş olan, bu yokedilen kırsal alanların ve doğal kaynakların gördüğü zararın onarılması olanaksızdır. Bir kere üzerine bina inşa edilen kırsal alanın tekrar eski haline döndürülmesi olanağı yoktur. Yoksul ülkelerdeki dinlenme ve eğlence tesisleri çoğunlukla gerekli olan ekonomik yararı sağlamamaktadır.

Kırsal çevremizin tasarımı iş, sosyal yaşam ve dinlenme için önemlidir. Kırsal alanda inşa edilen bina kentsel bir biçime bürünmese de, kırsal türde yapılmış bir binanın, insan ruhuna ve kırsal alanda yaşayanların toplumsal birlik duygusu üzerinde bir etkisi vardır. Yeterli altyapı, kontrol altına alınmış kentsel gelişme ve sunulan bol çeşitli hizmetler sayesinde kırsal alanlarda yaşayan insanların hayatları kolaylaştırılabilir ve olumlu bir sonuç elde edilebilir. Ancak geniş kırsal alanların sorunları nüfus kaybından, eskimiş altyapı ve aşırı yapılaşmadan kaynaklanmaktadır.

Kırsal alanlarda süregelen kontrol altına alınmayan kentsel gelişme sadece kırsal alanları değil, aynı zamanda kentsel çevreyi (banliyöleri) de etkilemektedir. Ormancılığın derinlemesine incelenmesi, tarım yöntemleri, kırsal eko-sistemler, trafik altyapısı vb. her ne kadar bu raporun sınırlarını aşacak da olsa, kırsal alanlarda geliştirilecek konut projeleri için hayata geçirilebilir ve kalıcı çözümler bulunması gerekmektedir. Bu, terkedilmiş sanayi bölgeleri gibi, yapılaşmış alanların korunması ve aynı zamanda iyileştirilmesi yanı sıra, artık tarım için kullanılmayan, orada yaşayanlar tarafından geliştirilmiş ve işlenmiş toprakların bakımı ve korumasını da içerir. Kırsal çevrenin yeniden düzenlenmesinde kamu politikalarının aşağıdaki değişikliklere gereksinimi vardır:

- Önemli ve henüz bozulmamış peyzajın korunması için gerekli önlemlerin güçlendirilmesi.
- Tarımdaki yapısal değişikliklere rağmen, insan tarafından geliştirilmiş ve işlenmiş toprakların işlevinin ve üretimin korunması.
- Yerel iklim, kültür ve kaynaklara duyarlı kırsal gelişimin desteklenmesi.
- Tarım ve kırsal turizm yapılarının yerleşik nüfusun gereksinimlerini karşılamasını, işletilmesinin sürdürülebilirliğini ve doğal görünüme katkıda bulunmasını sağlamak.
- Yerleşim için sürdürülebilir alanların önerilmesi: Konut ve sanayinin, mevcut yerleşime bağlı olarak, olabildiğince az kırsal alan ve altyapı kullanmasını sağlamak.
- Doğal görünüme homojen özellik kazandırmak, yolların taşıdığı trafiğin çevresel etkisini azaltmak ve korunak sağlamak için, karayollarının ve sokakların yanlarına, özellikle oraya özgü bitki türleri dikmek.

- Kırsal alanlar ve oradaki kaynaklar üzerinde kitle turizminin yarattığı fiziksel ve sosyal etkileri sınırlandıracak ölçütleri kararlaştırmak.
- Bozulan sosyal ve ekonomik altyapıyı korumak ve yeniden inşa etmek.
- Metropollerde ve sanayi bölgelerinde peyzajı da kentsel altyapının bir parçası olarak kapsamak.

4.2 Kent

Kentler her zaman değiş tokuşun, hoşgörünün, kültürün ortamı olmuşlardır. Geleceğin küresel görevlerinin anlaşılması, kentsel yaşam biçimlerini öngörür.

Kent ortak kültürel mirasın tek ve en önemli kaynağıdır, birlikte yaşayan farklı insanların ve görüşlerin özünün bir simgesidir. Kültürlerin çeşitliliğini sadece kentsel yapılar olanaklı kılar. Toplumsal geleneğimiz, toplumu anlaşılır kılar ve yapılı çevrenin düzenlenmesi aracılığıyla vatandaşlarına sunarak, akılcı, demokratik ve en çok da tümüyle insancıl bir şekilde katılımlarını sağlamak için yollar arar. Kent, herkes tarafından kavranmış bir hiyerarşi içinde, konut, iş, eğlence, sivil ve dini işlevler gibi bir karışımı biraraya getirir. Yapılı çevreyi yangın, temizlik ve estetik önlemler açısından denetler. Kent yaşamının başından beri, cephe ve yapı tasarımı üstünde denetim olmuştur. Kent, kültürel sürekliliği destekler, amaçlarla sonuçlar arasında tutarlılık, yerel iklime, geleneğe, kültürel bağlama uygunluk ve doğru bir vizyon sentezi oluşturulmasını sağlar.

İnsanların büyük bir çoğunluğu kentsel çevrelerde yaşamaktadır. Bireylerin daha fazla özgürlük talep etmesi ve sosyal farklılıkların belirginleşmesi sonucunda kentteki topluluklar arasında daha fazla güçlükler ortaya çıkar. Kent, çeşitli bireysel eylemlerin sonucu doğmuştur ve bireylere ait binaların yapılarının etkisi herkese yansır. Kent planlaması, yatırımcı bireylerin aldıkları tekil kararların toplamı değildir. Yapıların gruplaşması, tekil binalar gibi, uygar çevreyi de, işlevsel ve estetik düzeyde etkiler.

Ya günümüzde?

Sosyal hayatın toplu yaşandığı gerçeği yadsınmaktadır. Bir kaç yıl önce, büyük bir Avrupa Devletinin Başbakanı şöyle dedi: " Toplum diye birşey yoktur, sadece bireyler vardır." Kent, kendi çıkarı peşindeki kazancın savaş alanı ve evsiz sürüklendiği yerdir. Mühendislikte trafik, gürültü, hava temizliği konularındaki ilerlemelere karşın, - ki bunların hiçbirisi küçümsenmemelidir- birçok insan için varolan gerçek, katılım eksikliği ve sosyal dışlanmışlıktır.

Ondokuzuncu yüzyıl sanayisine göre tasarlanmış kentsel bölgeleme yönetmelikleri ve gelişme planları, - gerek konut alanları, gerekse işyerleri ve sanayi bölgeleri halinde - şehirlerimizin büyük bölümlerini tek işlevli çöllere dönüştürmüştür. İşlevsel bütünlüğün gözardı edilmesi, ulaşım taleplerini, ulaşım gerilimini artırmış, suçu kolaylaştırmış ve sosyal etkileşimi azaltmıştır. Gelişim yoğunluğunu denetleyen yönetmelikler, kent çeperindeki yoğunluğu azaltmakta ve böylelikle enerji tüketimi ve küresel kirlenme düzeylerini etkileyen özel ulaşım bağımlılığı artırmaktadır. Bu yönetmelikler, aynı zamanda ticari merkezlerin yoğun gelişimine izin vererek altyapının aşırı düzeyde yüklenmesine neden olmakta, tarihi ölçeği bozmakta, bütün boş açık alanları yapılarla doldurmakta, kasaba ve kent girişlerini çevreleyen kötü yerleşimlerin gelişmelerine karşı da denetim sağlayamamaktadır.

Banliyö sadece zengin toplumların kentlerinin sorunu değildir - denetimsiz gelişimler olan favela, gecekondu ve sefalet mahalleleri, gelişmekte olan ülkelerin neredeyse kontrol edilemez duruma gelen megapollerini kuşatmaktadır. Denetimsiz göçler, zayıf kalan kentsel

planlama, yetersiz altyapı, özellikle yoksullar için, insanlık dışı yaşam koşullarına yol açar. Bunun sonucu, toplumsal gerilimler, yüksek bir suç oranı, dağıtım ve atık toplama yanısıra, dayanılmaz kötülükte sağlık koşullarıdır.

Daha iyi kentsel kalite elde etmek için kamu politikaları artık aşağıdaki konulara yönelmelidir:

- Sadece bireysel yapı girişimcilerinin değil, gelecekteki toplumumuzun çıkarı için tasarım;
- Yeterli altyapı, temiz su, temiz hava sağlanması ve kentlerde gürültünün yokedilmesi;
- Çağdaş kentlerde herkese huzur ve güvenlik verecek kullanım çeşitliliği, biçim yoğunluğu ve tarihi merkezlerin dışavurumunun denetimini sağlamak için, daha iyi denetim modellerinin geliştirilmesi;
- Daha özgür sosyal etkileşim için, daha çok ve iyi sosyal tesisler de dahil olmak üzere, önlemlerin alınması;
- Her kent ve kasaba için, küçük ölçeklere odaklanan eylem planları hazırlayarak ve daha fazla ölçüde yerel alan planları ve planlama sürecinde daha iyi toplumsal katılım sağlayarak, insanca, üç boyutlu, kültüre duyarlı kentsel planlamanın geliştirilmesi;
- Büyük kentler ve metropollerde, yeterli altyapıya özellikle ağırlık veren özgül politik stratejilerin oluşturulması;
- Gerek kentsel planlamada gerekse kentsel politikalarda, zengin ve yoksul ülkelerdeki banliyölerin sorunlarının her biçimiyle başedilebilmesi;
- Yurttaşların sorunlarına, demokratik katılım yoluyla kendilerinin sahip çıkmasını sağlamak için, topluluk düzeyinde yeni siyasal modellerin geliştirilmesi.

Sürdürülebilir kent, karşımıza çıkan başlıca sorunlardan biridir. Bu sorunun büyüklüğü ve herşeyin merkezinde yer aldığı gerçeği, sürdürülebilir yapıların yeterli bir çözüm olmayacağı gerçeğini gözden kaçırmamalıdır. Asıl gereken şey sürdürülebilir mimaridir. Sürdürülebilir kent için çaba göstermek üzere, kamusal politikalar artık aşağıdaki konulara yönelmelidir:

- Kent çeperini yeniden tasarlayarak sosyal yoksulluk yaşayan birçok çeper alanında karma kullanımların gelişmesini desteklemek;
- Yapı önerilerini, çevrelerindeki mikroklima üzerindeki etkileri açısından değerlendirerek son yılların soğuk ve rüzgardan durulamayan, ya da sıcaktan kavrulan açık felaket alanlarının gelişmesini önlemek;
- Kentsel yer kaplaması, peyzaj düzenlemesi ve hizmet sunumunda kullanılan malzemeler, elemanlar ve sistemlerde, en uzun ömürlü ve en az enerji tüketenleri aramak;
- Atık arıtma ve yeniden kullanımında çağdaş mühendisliğin olanaklarından yararlanırken, atık azaltma ve aşırı tüketim konusunda gerek üreticilerin gerekse tüketicilerin yurttaşlık sorumluluğunu uyarmak;
- Yaşam, çalışma, alışveriş ve kültürel etkileşim alanlarını bütünleştirerek, kasabalarımızda, kentlerimizde ve banliyölerimizde, bireysel motorlu ulaşımın gerekli olmamasını sağlamak.

4.3 Kamusal Mekan

Binaların dışı, aynı zamanda onları görenlerin de malıdır. Kentte ve kırdaki, çevre politikamız, herkesin iyiliği için gereken koşulları yaratmalıdır.

Mimarlık, kent sakinine ne yarar sunar?

Kentlerimiz, yaşadığımız, çalıştığımız, alışveriş yaptığımız, oynadığımız, düşündüğümüz ve başkalarıyla karşılaştığımız yerlerdir. Bu yapıları çevre, iyi, farketmeyen ya da kötü bir kalitede olabilir. Başkalarının - yapı girişimcileri ve sahiplerinin, belediye yetkililerinin - düzenlediği biçime göre, bir işin, dükkanın, parkın, otobüsün, trenin, tapınağın veya arkadaşın bulunması

daha kolay ya da zor, yaşanması daha çok ya da az zevkli olabilir. Yapılı biçimin düzeni, yüksek ya da alçak, arkadlı ya da açık olmasına göre korunak ya da rüzgar yaratır. Kentsel ortamın gündüzü ve gecesi, sessiz ya da gürültülü olmasıyla, çalışmayı,oyunu ve dinlenmeyi kolaylaştırır veya engeller. Sokakları, bina yüzeyleri ve havası, temiz ya da kirli olabilir. Suç oranı ve trafiğine göre, yaşanması güvenli ya da tehlikeli olabilir.

Dış çevre: caddeler, yaya yolları ve hizmet alanları, uzun ya da kısa ömürlü, bakımı kolay ya da masraflı olabilir. Muazzam ilerlemelere karşın kamu ortamı, çoğunlukla zevkten yoksundur. Daha çok yeşillendirme, mikroklimayı iyileştirebileceği gibi, tozu azaltmaya, gürültüyü perdelemeye, gözü ve zevki beslemeye yarayacaktır. Sokak eşyası: tabelalar, ışıklandırma, yer kaplaması, çöp bidonları, telefon kulüpleri, trafik ışıkları, oturma yerleri, konumları ve kültürel uyuşması gözetilmeden yerleştirilmektedir. Sıradan kasabalar ve kentler, ve birçok çeper alanları, görsel kalite duygusundan yoksun 'mühendislik çözümü' çevrelerdir.

Genellikle tarihi merkezde olan seçilmiş koruma alanları dışında, estetik denetim göz ardı edilmiştir. Herkes, komşusuna hiç aldırmandan inşaat yapmaktadır. Tarihi merkezlerde bile, yapılı geçmişimizin korunması için haklı ve acil gereksinim, pek çok zaman, çağdaş uygarlığımızın değerinin gözardı edilmesiyle çoktan yokolmuş bir yaşamın posta kartı üzerindeki resim gibi yeniden yaratılmasıyla sonuçlanmaktadır. Geçmişin hiyerarşisi yokedilmiştir: günümüzde egemen yapılar, kamusal ve dinsel simgeler yerine, kendilerini önemseyen ve toplumun çıkarlarını gözetmeyen ticari ve ekonomik güç ifadeleridir.

En acil işlevsel, toplumsal ve kültürel görevimiz, geçmişte başarılı örnekleri görülen insancılığa, kaliteye ve anlama sahip insanın orada yaşamayı seveceği kentsel ortamları örnekleri olarak geleceğe bırakabileceğimiz çağdaş bir çevreyi yaratmaktır.

Daha iyi bir sivil kültür ve yaşam için kamu politikaları aşağıdakilere göre değiştirilmelidir:

- Sosyal ve kültürel açılarından değerli olan yapıların yeniden hakkettikleri önemi kazanabilecekleri şekilde gelişimi denetlemek.
- Yerel kültürel geleneklere saygı göstermek ve oraya özgü doğal görünümün malzemelerinin kullanımını desteklemek.
- Zarif, güzel ve bölgeye uygun en iyi cephe tasarımlarının yapılmasını sağlamak.
- Özellikle yerleşim alanlarını ve yerel iklimi geliştirecek şekilde kentsel yumuşak peyzajın yoğunlunu büyük ölçüde arttırmak. Yeşilliklerle dolu caddeleri, boydan boya ağaçlandırılmış sokakları, iyi tasarlanmış meydanları ve avlularıyla birçok şehir hala kaliteli sosyal mekanların mükemmel yapı örneklerini sunmaktadır.
- Orada yaşayanların yaşamlarının kalitesini arttırmak için sosyal kent alanlarına bireysel araç trafiğini - özellikle park edilmesini - azaltmak.
- Yerel ve görsel kaliteyi göz önünde bulundurarak sokak eşyalarının ve yol işaretlerinin tasarımını ve hayata geçirilişini kontrol etmek.
- "Geçmişin oturmuş harika parçalarının" sadece yapılarını değil aynı zamanda konumlarını da görsel olarak korumak.
- Sadece kültürel devamlılığı sağlamak için değil aynı zamanda eski yapıların kaderlerine terkedilmesini önleyerek ve korunmalarını, onarılmasını sağlayarak, yeniden dekore ederek ve yeni işlevler kazandırarak bu kaynakların yokolmasına engel olmak ve bu eski kentsel çevreleri yeniden gündelik kullanıma açmak.
- Yalnız birkaç "Büyük Proje" için değil gündelik hayat için de otantik çağdaş kültürel ifadeyi desteklemek.
- Bütün kent sakinlerine kamu mekanlarını açmak ve farklı yaşam biçimlerinin anlaşılmasını desteklemek. Bir tek üst tabakadan olanlara yönelik olan alış-veriş merkezlerinin ve

galerilerin kullanımının denetlenmesi sosyal ayrımcılığa yol açar.

- Kent işlevleri bütünlüğünü korumak adına kamu alanları özelleştirilmemelidir. Hatta tersine, kamu ve özel kent alanlarının farklılaştırılmış düzenleri yaratılmalıdır.

4.4 Yapı

Yapılarımız işlevsel ihtiyaçları daha fazla karşılamalı, daha uzun ömürlü, daha zarif ve güzel olmalı, daha az enerji kullanmalı, çevrelerine ve tarihimize daha saygılı olmalıdırlar.

Mutfak tasarımı kullanışlı, içinde ayakta durulması kolay, iyi aydınlatılmış ve yapılmakta olan işe yoğunlaşmak için en az gayreti gerektirecek - veya tam tersi şekilde olabilir. Sınıf öğrenmek için iyi: iyi aydınlatılmış, havalandırılan, konsantre olmak için yeterince büyük, sıkıcı bir ders olmasını engellemek için güneş alan, yan odalardan gürültü gelmeyen bir yer - veya tam tersi olabilir. Hastane iyileşmek için iyi: perdeler veya bölmelerle özel kullanım sağlayacak şekilde, uygun zamanlarda diğer hastalarla sohbet etmeye müsait, insanlara dışarıdaki dünyanın güzelliğini hatırlatarak onları hasta yataklarından kaldıracak bir yer olabilir, veya bunların hiçbiri olmayabilir.

Bina ölçeğinde de, mimarlığın kalitesi uygunluk, sağlamlık, dayanıklılık ve zevk gerektirir. Kullanım için uygun olmanın koşulları: bireysel veya grup kullanımına uygun doğru ölçülerde ve ölçekte yapılmış odalar; uyumak için, temiz havası olan ve dinlenmek için güvenli bir yer olan, sessiz, mevsime göre istendiği gibi ılık veya serin olan bir mekan; aydınlık, kullanışlı ve iyi iş yapmamızı mümkün kılan bir büro; tören ve sosyal etkileşim için uygun bir yer; zaman içinde değişen işlev ve gereksinimlere uyum sağlayabilecek bir yer; sağlıklı yapılı çevreye sahip olan ve ekolojik olarak güvenilir bir yer olmalıdır. Varolduğu süre boyunca dayanıklılık durumu: binalar kuru (nemsiz) olmalı, enerji kullanımı ve bakımı açısından ekonomik olmalı, yeterli uzunlukta bir yaşam süresine sahip olmalı, ve kusursuz bir şekilde iş görmelidir. Zevk: oran zerafeti; iyi işçilikten duyulan haz; renk, ışık ve gölge, biçim ve silüet olasılıklarının bilinci; günümüzün kültürel meşruiyetine duyduğumuz inanç, geçmişe ve bölgesel kimliğe gösterdiğimiz saygı sayesinde beliren kültürel uygunluk ve anlamlılıktır.

Ya bugün?

Uygunluk hakkında: Birçok çağdaş konutta yetersiz mekan standartlarına bulunmaktadır. Avrupa Birliğinde, kişi başına ortalama yaşam alanı 30 metrekaredir ve bu Çin Halk Cumhuriyetinde bunun yerine geçen miktardan 3 kat daha fazladır – tabi üstelik milyonlarca insanın başlarını sokacak bir çatıları bile olmadığı da göz ardı edilemez. Günün hangi saati olduğunun, daha da kötüsü değişen mevsimlerin algılanması olanaksız olan, doğal aydınlatması bulunmayan bürolar ve dükkanlar yapıyoruz. Varolduğu sürece dayanıklılık konusuna gelince: Engellenemeyen ve potansiyel sınırsız büyümeye inarak, işlev değişikliklerine uyum sağlayamadıkları için binaları inşalarından 20 yıl sonra yıkıyoruz. Bununla ilgili olarak kaynakların, sermayenin ve malzemenin ziyan edilmesi kabul edilemez.

Daha uygun bina elde edilmesi için, kamu politikaları artık değişmelidir:

- Herkese içinde yaşayacakları basit ve sağlıklı bir yer sağlanmalıdır, ki bu da kesinlikle temel bir kriterdir.
- Binanın gün ışığı, mahremiyet, eğlence ve dayanıklılık gereksinimlerimizi tam anlamıyla karşılaması sağlanmalıdır.
- Bina tasarımı üzerinde nitelikli denetim sağlanmalı, sadece inşaat hatalarını azaltmakla uğraşan veya enerji kaybını önlemeye çalışan denetim – bu stratejiler gerekli ve istenilir olsa da – yeterli değildir. Yaşam kalitesini yükseltmelidir.

- Tasarım kalitesini tartışmalı, uzlaşmalı ve artırmalıdır ki bunun sonucunda binalarımız gerçekten kullanım için elverişli olsun. Binaların uzun ömürlü olması, seyrek yerleştirilmesi, 100 yıl ayakta kalması, önceden tahmin edilemeyen kullanımlara akıllı biçimde uyum sağlayabilmesi konularında ısrarcı olan bir değerler sistemi gereklidir. Bu daha cömert plan boyutları ve döşemeden tavana yükseklikler, uyarlanabilir inşaat sistemi, doğal ışık ve havalandırma, ve maliyet ile paranın en iyi karşılığının alınması arasındaki ilişkinin incelenmesini gerektirir.

Dayanıklılık hakkında ise: günümüzde teknik yönetmeliklere rağmen, kaynakların savurgan kullanımı çok yaygındır. Yapı girişimcileri ticari mekanların içini beş yılda bir yenilerler. İnsanların giyimlerini yenilemeleri gibi yerine göre yapılmış mobilyalar değiştiriliyor. Binalar enerjinin neredeyse yarısını harcamaktalar ve küresel ısınmayı büyük ölçüde artırmış bulunuyorlar. Klimatizasyon ozon tabakasına geriye döndürülemez biçimde zarar vermiştir. Sentetik malzemeler iç mekanların hava kalitesini çok bozmuştur. Binaların enerji performansını optimize etmek konusunda bilgi teknolojisinin potansiyeli olabileceğinden daha az kullanılmaktadır. Başarısız tasarım ve inşaat teknikleri beton tamiri işlerinin önemli bir sanayi haline gelmesine yol açmıştır. Sanayileşmiş ülkelerde, inşaat atıklarının (moloz) tüm atığa kıyasla yüzdesi yaklaşık olarak üçte ikidir ve yıkım malzemesinin çoğu, hala malzeme dönüşümüne geri dönmemektedir.

Daha dayanıklı ve sürdürülebilir yapılar elde etmek için kamusal politikalar, artık aşağıdaki konulara yönelmelidir:

- Sürdürülebilir bakım, altyapı ve atık teknikleri kullanan, daha az sentetik malzemeden yararlanan, sağlıklı çevre oluşturan, ve becerikli tasarım ve doğru denetimle zamanımızda olanaklı olduğu kadar az enerji tüketen binaların yapım ve tasarımını desteklemek.
- Bakım gereğini ileri görüşlü tasarımla önemli ölçüde azaltmak. Geçmişte kullanılan yöresel yapı teknolojileri, bize, malzeme ve enerjinin ekonomik kullanımını gösterebilir. Dayanıklılık, parasal, ekonomik ve çevresel sürdürülebilirliği birleştirir.
- Bölgelerinin ikliminin özelliklerini edilgen bir biçimde kabul eden binalar yaparak, bölgesel farklılıkları geçmişte olduğu gibi dile getirmek.
- Binaları, planlanan hizmet ömürlerini gözönünde tutarak tasarlamak. Eğer bina sadece geçici olarak kullanılacaksa, ya da erken bir aşamada kapatılacaksa, kolayca yeniden dönüşecek malzeme kullanılmalıdır.
- Bina maliyetlerini sadece yatırım maliyetine göre hesaplamakla kalmamak. Tüm maliyeti - bakım ve yıkım maliyetleri yanında yıkım sonrası yeniden dönüşümü olmayan ve elden çıkan malzemenin maliyetini de katarak - hesaplamamız gerekir.
- Sürdürülebilir yapıların yatırımları ve planlamaları için döngüsel bir enerji ve malzeme ekonomisini geliştirmek ve sürekli denetlemek.
- Sürdürülebilir yapıların uygulama sonuçlarını yapı araştırmaları kapsamına alarak, etkilerini "klasik" yapı yöntemlerinin tüm maliyeti ile karşılaştırmak, ve böylece, genel kamuoyunda sürdürülebilir yapılardan yana (parasal) siyasal özendiriciler yaratmak.

Zevke gelince: çağdaş yönetmeliklerin açmazı, toplumun, yangın güvenliği, strüktürel sağlamlık gibi teknik yapı iyileştirme yönündeki çabaları arttıkça, binaların, gerek bireysel olarak, gerekse de topluca, daha çirkinleşmesidir. Tokyo'dan Napoli'ye, Sidney'den Berlin ve ötesine kadar her yerde aynı olan endüstriyel inşaat yöntemleri kullanıyoruz. Bu, bölgesel, kültürel, estetik, insani değerler gibi birçok düzeyde, bayağılaştırıcı olmaktadır. Ayrıca, sürekli değişim zorunluluğu içinde inşa edilmemiş hiçbir şeyin kalıcı değeri olamaz. Kötü planlamanın ve uygulamanın maliyeti, kısa garanti süreleri ardından, planlama aşamasında henüz bilinmeyen alıcı ya da kullanıcının üstüne kalacaktır. Özel kullanım için ya da "değerli mal" olarak yapılan binaların çok farklı kalitesini incelemiş olanlar, neden söz ettiğimizi daha

iyi anlayacaktır.

Koruma politikaları ve tekniklerinde günümüzdeki önemli ilerlemeye karşın, yerel ve yöresel kültürü dile getiren birçok sıradan eski yapının gözden çıkarılmasına ya da yıkılmasının nedeni, eskiyi görmeyip yeniye isteyen, yeni ama geçici zevklerden kazanç sağlayacak kısa vadeli spekülâtif çıkarılara göz yuman bir denetim ve finansman sistemidir. Öte yandan, birçok kentsel planlama yetkilisi, gerçek mirasımızı bayağılaştıran ve kaba çağdaş detaylarıyla onunla adeta alay eden bir pastiche tasarım istemi getirmektedir.

Daha iyi bina ile, daha zarif, kültürel açıdan daha anlamlı, ve yerine göre, daha çağdaş olan daha iyi mimariyi birlikte geliştirmemek için hiçbir gerekçe yoktur. Bu, sadece bir estetik sorun değildir; teknolojinin dışlanması sorunundan da ibaret değildir; her zamandan bol olmasına rağmen sonsuz olmayan ekonomik kaynakların ziyan edilmesi sorunu da değildir. Bunların ötesinde, yurttaşlara içinde yaşamaya uygun yer sağlamak sorunudur. Yapı kültürünün sağladığı kimlik ve bir toplumun kendisini nasıl gördüğü ile ilgilidir.

Küreselleşme çağında yapılardan daha çok zevk almak için, kamu politikaları artık aşağıdaki konulara yönlendirilmelidir:

- Bütüncül, yüksek kaliteli, yaratıcı ve sürdürülebilir bir mimari türü geliştirmek.
- Geçmişin önemli yapıları yanında günlük yaşam mimarisini de, günümüzde ve gelecekte yeni kullanımlar için korumak.
- Malzeme döngüleri, çevremiz, ve enerji ile sermayenin dikkatli kullanımı konularında geçmişin bilgisinden yararlanmak.
- Çağdaş ifadenin en yüksek standartlarını, sıradan taklitlerin üstünde tercih etmek.
- İnsanlara bir kimlik duygusu vermek ve yapıyı çevreleri konusunda kendilerine güvenmelerini sağlamak için mimari çaba göstermek.
- Hislerimizi ve algılarımızı, mekansal kimlik duygumuzu, çağımızın ruhunu ve geçmişle ilgimizi, eşsiz bir mimariye dönüştürecek yapı kültürünü geliştirmeyi mimarın gerçek görevi haline getirmek.

4.5 Detay

En küçük ölçekte – yani detayda - uygunluk, zariflik ve güzellik öğelerine ulaşabilmek için politika değişikliğine gereksinimiz vardır. Yoksulların en yoksuluna bu gereksiz gelebilir ancak yapıyı çevrede insan yaşamı için şarttır.

En küçük ölçeğinde, mimarlık binaların iç mekanlarına ve donanımlarına kişisel kullanım ve konfor, işleyişte dayanıklılık, ve kültürel uygunluk konularında fikirler aşılar. Örneğin: bir pencere kepengi davetsiz misafirleri uzaklaştırmalı, kışın ısı kaybını önlemeli ve yazın da sicağı içeri almamalı, güneş ışığına, aşınmaya dayanıklı sürdürülebilir malzemelerden yapılmalı, dayanıklı ve bakımı kolay olmalı, iyi orantılı ve kullanılacağı binanın kültürel ifadesi ile tutarlı olmalıdır. Kişinin başını sokabileceği bir çatıdan daha fazlası beklenen bütün binalar için bunların düşünülmesi gerekir.

Mimari kalitenin donanım ve donatı ölçeğindeki anlamı, kullanım uygunluğu, çalışma dayanıklılığı ve görsel zevkliliktir. Kullanım uygunluğu, özellikle yeterince güçlü kuvvetli olmayanlar açısından, ergonominin düşünülmesini; ve görecekları işleve uygun, doğru malzemenin seçilmesini gerektirir. Çalışma dayanıklılığı, çevresel bedeller dahil olmak üzere, tüm maliyetler göz önünde tutulduğunda, uygun bir kullanım ömrünün olmasına bağlıdır. Günlük insan yaşantısına katacağı zevk ise, zerafet ile stilden, ve en küçük ayrıntıların bile yapının mimarisine yapacağı katkıdan gelir. İyi tasarlanmış ayrıntılar, eşyaya sevgiyi ve

onları yapanların becerisine saygıyı yansıtır. Bu kalite, daha geniş anlamda - insanın sadece varılmaktan öte bir varlık olması düzeyinde, en ince anlamında sürdürülebilirlik ile ilgilidir.

Ya günümüzde?

Basit ve sade birer barınak olmanın ötesindeki yapılar açısından aşağıdaki konuların üstünde durulmalıdır:

Çoğu zaman, kaynak israfı ve kalitesiz üretimin çevresine vereceği zarar düşünülmeden, kısa ömürlü eleman ve donanımlar kullanılmaktadır. En düşük ilk fiyat, gerçek bedel olan en düşük ömür süresi maliyetine tercih edilmektedir. Fiziksel ömrü olanlar için tasarım ve inşaat konusundaki ilerlemelere karşın, çok fazla binada yaşlıların ve özürlülerin kullanamayacağı sağlık ve erişim donanımı yer alır. Standartlaştırılmış elemanların aşırı yaygınlaşmasının desteklenmesi ve yerel el zanaatlarının ortadan kaldırılması, pencerelerde, mutfak donanımında, demir döküm elemanlarda, kepenklerde, birleşim detaylarında, yer kaplamasında, ve genelde yapı malzemesinde, kültürel ve yöresel çeşitliliği azaltmıştır. Tasarım kalitesindeki kaybı örtmek için başvurulmuş üstünkörü tasarım, modaya uygun görüntüsü hızla anlamsızlaşan ve kısa bir süre sonra kendimizin sayamadığımız şeylerin gittikçe artan sıklıkta değiştirilmesiyle sonuçlanır. Özellikle gelişmekte olan ülkelerdeki daha az varlıklı kesimler, sanayileşmiş ülkelerin en düşük kaliteli ihraç ürünleri ile yetinmek zorundadır.

Yapılı çevremizde ayrıntı tasarımını iyileştirmek için, kamu politikaları, aşağıdaki konulara yönlendirilmelidir:

- Yoksullar, gençler, yaşlılar ve özürlülerin ergonomik gereksinimlerinin, sadece sağlık donanımı düzeyinde değil, tüm yapıda göz önüne alınması.
- Yerel yapı malzeme, el işçiliği ve elemanlarının kullanımı desteklenerek en yüksek teknik standartların sağlanması yanında, kültürel ve yöresel farklılıklardan duyulan gururun desteklenmesi ve geliştirilmesi.
- Tüm yapı malzemeleri ve elemanlarının üretim, taşıma, kullanım ve yeniden kullanımda sürdürülebilirlik açısından değerlendirilmesi; sürdürülebilir malzemenin imalat ve kullanımının geliştirilmesi.
- Özellikle daha az sanayileşmiş ülkelerde, doğru ayrıntı tasarımını destekleyen bir tasarım ve inşaat sürecinin geliştirilmesi.
- Karar verme sürecimizin değiştirilerek, halen egemen olan en düşük salt parasal maliyet ölçüsünün yerine, asıl kaliteyi ve çevreye uygunluğu göz önüne alan daha gelişmiş ölçülerin kullanılması.
- En yoksullar için konut kalitesinin yükseltilmesinde yardım ya da kendin-yap yöntemleri kullanılması. Yoksulların bize öğretebilecekleri unutulmamalı! Derme çatma konutlar, çoğu zaman zorlama mimariden daha iyi sonuçlar verir. Ekonomik bakımdan güçsüz ve gelişmekte olan ülkelerde de kalite ve sürdürülebilirlik talebi vardır.
- Yetersiz kalitenin üstünkörü tasarımla saklanmaması. Sık sık eşya değiştirmek, herşeyi çöpe atma zihniyetine, yararlılık değerlerinin göz ardı edilmesine ve - kendine duyulan da dahil olmak üzere- değerlere saygının yitirilmesine yol açar.

5. EKONOMİK YAŞAM VE MİMARLIK

5.1 Günümüzün ekonomik yaşamı

Çağdaş ekonomik sistem (batılı-) çok şey başardı ama faturası ağır oldu. Bugün karşımızda duran zorlu sorun yapım sürecini iyileştirmek ve daha iyi bir yapılı çevre elde etmektir.

Son zamanlarda buyurgan ekonomi gözden düştü ve devlet müdahalesi giderek daha fazla sorgulanmaya başladı. Küresel ekonomik paradigma karı maksime etmeyi, maliyetleri ise düşürmeyi içeren açık bir ekonomidir ve arz yönünden bakıldığında kendisini, giderek büyüyen operasyon ölçekleri; artan bir endüstrileşme ve uzmanlaşma; pazara giriş, rekabet ve tüketici tercihlerinde daha geniş bir serbestlik; talep yönünden bakıldığında zaman da tüketicinin daha fazla korunması eğilimlerinde ortaya koyar. Serbest pazar paradigması devletin ekonomik düşüncesine egemendir ve bunun bir sonucu olarak da bugün, şimdiye kadar hiç görülmemiş bir biçimde, daha fazla insan daha bol mala ve ticari olarak sağlanan hizmetlere erişebilmektedir.

Ancak, küresel serbest pazar bir yandan ürün standardizasyonları ve teknik değişimlerle büyük şirketlerin çıkarlarını desteklerken, öte yandan da normal insanların amaçları açısından pek de itibarlı bir konumda değildir. Küreselleşmenin günümüzdeki kendisini ortaya koyuş biçimi, “küresel oyuncu”ların şimdiye kadar bilinmeyen güç ve etkilerinin meydana çıkmasına yol açmıştır. “Küresel oyuncular” kimi zaman (iletişim ve medya sektöründe olduğu gibi) seçilmiş hükümetlerin ellerinde tutmakta olduğu iktidar konumlarını ele geçirmekte ve doğal ürün ve hammadde satan ülkelerin siyasal kararlarını gün be gün daha fazla belirlemektedir.

Hiçbir sınır getirilmeyen rekabet, endüstriyi belli alanlarda yoğunlaştırmakta, ekonomik çeşitliliği azaltmakta ve göçmen veya işsiz insan sayısını artırmaktadır. Artık her zaman olduğundan daha az sayıda insan, zanaatkarların veya meslek mensuplarının sunduğu kişisel hizmetleri alabilme gücüne sahiptir. Büyüme amaçlı pazar ekonomisinin elde ettiği başarıların pek çoğu toplumsal veya çevresel maliyetleri dışallıyarak veya öteleyerek elde edilebilmiştir.

Serbest pazar, tüm diğerleri gibi, inşaat sektörünü de şekillendirmektedir. Büyüme veya durgunluk döneminden kaçınma dürtüsünü, kar maksimizasyonunu, fiyata dayalı seçim yapmayı ve çevresel maliyetlerin dışallaştırılmasını - geliştirmekte olan ülkelerde (örneğin Dünya Bankası tarafından finanse edilenler gibi) pek çok alt yapı projesi de dahil olmak üzere- bu alanda da açık seçik görebiliyoruz. Yapım sektörünün karşısındaki zorlu ekonomik sorunlar arasında, giderek artan küresel rekabet, hizmetin sunulma standartlarının iyileştirilmesi ve maliyetlerin düşürülmesi, hizmeti sunma süresinin kısaltılması ve bunlara eklenebilecek daha pek çok sorun vardır.

Bu konulara cevap bulmak amacı ile yapılan ekonomik araştırmalar çok kez arz-yanlı ekonomi ve sektörel çıkarlar üzerinde yoğunlaşmaktadır. Talep konularını da incelerler ama - genellikle sadece işverenin bakış açısından . Yapılı çevredeki ister kullanıcının ister kentlininki olsun daha geniş toplumsal çıkarların göz önüne alınması ihmal edilir. Dolayısı ile ortada bir öneri bolluğu vardır ama, bunların kapsamları sınırlıdır ve temel sorular çok kez sorulmamıştır ve gelişmeler ve onların sonuçları bütünsel (holistic) bakış açılarına sahip olmak bir yana, kendi karmaşıklıkları içinde dahi görülmemektedir.

5.2 İşverenin (yapı yatırımcısı) Çıkarları

İşverenin meşru çıkarları gözetilmeli ve toplumun çıkarları ile uzlaştırılmalıdır.

İşveren, yani proje ve inşaat işi yaptıran gerçek ya da tüzel kişiler, serbest piyasanın inşaat sektöründeki esas unsurlarının başında gelir. İşveren olmadan, ortada isdiham yatırım, tesis veya bir yapılı çevre olamaz. İşverenin talebi bir yapı elde etmek, yatırımının getirisi veya bunların her ikisi birdendir. İşveren aynı zamanda mal sahibi olarak kullanıcı da olabilir, ama buna genellikle pek rastlanmaz. İşverenin çıkarlarının özü, tasarım ve yapım süreçleri

ile ilgilidir. Bu çıkarlar kullanıcının çıkarlarından farklıdır ve sürekli olarak, onunkilerle çelişme riskini taşır.

İşverenin çıkarları: elde edilmesi istenen yapının; her zaman elde edilebilecek en yüksek düzeyde olmasa da uygun bir kalitede; üzerinde mutabakat sağlanmış bir takvim içinde ve mümkün olduğunca çabuk; üzerinde mutabakat sağlanmış bir bütçe içinde ve mümkün olduğu kadar ucuza elde edilmesidir. Ticari amaçlı işverenler – yükleniciler – için bu beklentilere yapılan yatırımdan en yüksek getiriyi almak da eklenir. İşverenin çıkarları, alınan sonucun isteklere ve öngörülere uygun olduğu sorunsuz bir tasarım ve yapım süreci ile ilgilidir. İşverenin çıkarlarının ortaya konup tanımlanmasında devreye işverenin seçme özgürlüğü, hizmet sunucular arasındaki rekabet özgürlüğü ve önemli kusurlar, süre veya maliyet aşırımları veya işverenin iflası gibi beklenmeyenlere karşı sağlanacak önlemlerle birlikte, kalite garantisi de girecektir.

Bir yapı elde etmek gibi pahalı, riskli ve yavaş bir işte işverenin çıkarları korunmalı ve desteklenmelidir. Bunlar sadece özel sektördeki işverenin değil, kamu sektöründe de devlet olan işverenin ve sonuçta vergi ödeyenlerin çıkarlarıdır. Bu, tasarım çözümünü optimize eden ve tasarımı yükleniciler arasında tam, adil ve uygun bir rekabete olanak verecek şekilde geliştirecek tasarım ekibinin de konusudur. Bu, performans garantileri ile, tüketicinin korunması ile, ve proje maliyetleri ve zamanlamasının düzgün bir şekilde denetlenmesi ile de ilgilidir. Bu, maliyet kontrolü ve yaşam döngüsü maliyetleri konusunda – mimarlığa genellikle ilgili meslekler tarafından sağlanan - uygun tavsiyeler yapılmasını da içerir. Öte yandan, bu çıkarların aynı zamanda kullanıcı ve toplumun çıkarları ile bağdaştırılması da gerekmektedir.

5.3 Toplum, Ekonomi ve Yapım Süreci

Elde edilen yapının kalitesi, tasarım ve yapım süreçlerinin iyileştirilmesi yolundaki bütün çabalara yol göstermelidir.

Yaşama dair ortak sosyal ve kültürel çerçevemiz olan yapılı çevre ortaya, bir tesis ya da kar elde etmeye yönelik bir istekten kaynaklanarak ve rekabet ve pazar güçlerinin aracılığı ile çıkmaktadır. Özel kesimin çıkarları kamu mallarını önemli ve kalıcı bir şekilde etkilemektedir. Çağdaş ekonomi paradigması yapım süreci ve bu sürecin sonuçları üzerinde belirgin bir şekilde etkilidir. Değişimin gerek yapılaşmış ürün gerekse inşaat sektörünün kendisi olarak sosyal ve kültürel yaşam üzerinde yaratacağı etkileri göz önüne almadan, yapım sürecinin de, bu sürecin ekonomik etkinliğini arttırmak amacı ile değişiklik yapmaya kalkmak, saçmalık olur.

Pazar ekonomisinin işleyişi son dönemlerde yapılı çevreye bir iyileşme getirdi mi? Genel anlamda, hayır. Yerleşmenin kent çeperlerine ve kırsal alanlara yayılması, kent merkezlerinin tahribi, konutlardaki düşen mekan standartları, artan kentsel gürültü, enerji tüketimi ve kirlilik hep yeterince denetlenmeyen bir pazar ekonomisinden kaynaklanmaktadır.

Halkın en iyi kalitede bir yapılı çevreye duyulan ihtiyacının desteklenmesini ve aynı zamanda da yapı işverenlerinin özel çıkarları ile onların kamuya, topluma ve çevreye karşı sorumlulukları karşısında bir denge sağlamak istiyorsak, ortaya yapılar çıkartan süreci denetim altına almamız gerekir.

5.4 Ölçek

Bir girişimin ölçeği sonucun kalitesinin belirleyicisi değildir. Avrupa'nın çok büyük sayılara ulaşan küçük firmaları, bağımsız zanaatkarları ve bağımsız meslek mensupları korunmalı ve desteklenmelidir.

İnşaat sektörünün bu ölçeği karşısında politikacılar ve ekonomi donup kalmaktadır. Küresel pazarlar söz konusu olduğunda, standartlaştırılmış yapı elemanları ve sistemlerin kullanılmasının yanı sıra, daha büyük şirketlerin oluşturulması da dahil olmak üzere, ölçek ekonomilerine ilişkin vaatler veriliyor. Kamudaki hizmet alımına ilişkin direktifler ve uluslararası yardım projeleri büyük kuruluşlara ve bürokratik modellere sıcak bakıyor. Büyük ölçek gerçekten de imalat, araştırma geliştirme ve hizmet sunumunun bir çok yönünde avantaj sağlamaktadır.

Ancak, tavsiye edilen herşey de arzu edilen değildir. Tasarım, imalat ve yüklenicilik kuruluşlarının ölçeklerinde yaratılacak bir büyüme, yoğunlaşmayı artırır ve yapılabilecek seçimlerin, dolayısı ile de çeşitliliğin azalmasına yol açar ve ayrıntıya hakim olan yerel bilgiyi ihmal eder. Böyle bir büyüme, büyük şirketlerin kendi içinde uzmanlaşarak çalışmasını teşvik eder ve bu da genel bir bakış açısının ve toplam kalite çözümlerinin yitirilmesini getirir. Böyle bir büyüme bazen maliyetleri düşürür ama, bu beraberinde bir kalite artışı getirmeyebilir.

Gerçek yaşamda tek bir küresel inşaat sektörü değil, birçok sektör bulunmaktadır. Firmaların çoğu beş ya da daha az sayıda eleman çalıştırmakta ve yerel pazarlarda iş yapmaktadır ve uluslararası şirketler kurmak ve ülkeleri dışında iş yapmak gibi bir niyetleri de bulunmamaktadır. Başka sektörlerin aksine, bu firmaların çoğu taşeron firma değildir, işverenle doğrudan ilişki kurarlar. Tasarım alanında olsun yapım alanında olsun, sahibinin doğru bir performans gösterilmesi konusunda kişisel bir risk taşıdığı ufak veya gerçekten de mikro girişimlerin, işveren konumundaki bireylere veya birçok büyük şirkete sunduğu kişisel hizmetin benzerini kuşkusuz başkaları da verebilir ama, daha iyisini asla sunamazlar. Ufak firmalar mobilitayı kolaylaştırır ve değişen taleplere cevap vermek konusunda daha kolay uyum sağlayabilirler. En prestijli işleri üstlenen dünyaca ünlü mimarlık firmalarının pek çoğu bir avuç insanla çalışmaktadır. Yerel olarak üretilen yapı elemanları ve yerel kaynaklı malzemeler yüzyıllar boyunca yerel kültüre şekil ve yerel iklim koşullarına cevap vermiştir.

Gelişmekte olan ülkelerde pek çok (genellikle ilkel) ev, o evde yaşayanlar tarafından inşa edilmektedir. “Çıplak ayaklı mimarlar” tavsiye ve yardıma gereksinim duymaktadırlar. Öte yandan, daha varlıklı ülkelerde “kendin-yap” endüstrisi de önemli bir rol oynamaktadır; bu insanlar da mali, teknik, örgütsel ve resmi know-how için hizmet gereksinimi duymaktadır. Bu alan mimarların şimdiye dek ihmal ettikleri bir alandır.

Hepimiz daha iyi kalite ve performans isteriz. Ancak bu, endüstrisi parçalı ve iş ölçekleri çok kez ufak diye, ölçeğin ille de büyütülmesi gerektiği anlamına gelmez. İşletme ölçeğinin ne ufaklığı ne de büyüklüğü kendi başına yetkinlik yaratmaz. Aksine, asıl önemli olan örgütsel yetkinlik, eşgüdüm ve işbirliğidir. Ayrıca ölçek konusu tasarım ve yapım firmaları açısından da farklıdır: ufak tasarım firmaları çok kez büyük proje işlerini üstlenmek için son derece uygun olmaktadır.

Kısıtlı müdahalelere karşın, inşaat sektörü farklılaştırılmış devlet düzenlemelerinden ancak kar sağlayabilir. Günümüzde, büyük firmalar kalitenin iyileştirilmesi yönündeki çabalarda kendi başlarının çaresine bakabilme açısından en donanımlı olan girişimlerdir ve bu yönde teşvik edilmelidir. Bununla birlikte kamu politikası, daha küçük girişimlerin geliştirilmesi üzerine odaklanarak, bölgesel farklılıkları teşvik etmeli, istihdamı muhafaza etmeli, merkezileşmeyi azaltmalı, ulaşım ve çevre maliyetlerini düşürmeli ve karın yerel olarak dağılımını mümkün kılmalıdır. Böyle bir gelişme mal ve hizmet sağlayanları daha yakınlaştıracak ve onları müşterilerine daha duyarlı kılacaktır. Bu da, sadece toplumun değil, işverenin çıkarları açısından da bir ilerlemedir.

Yapı sektöründe tasarımcılar arasında rekabete ilişkin kamu politikası artık değişmeli, yenilikçi olmalı ve birbiri ile çatışması olasılık dahilinde olan çıkarları da hesaba katmalıdır ve:

- Eğitim sağlamak ve firmalarının ve bu firmalardaki işgücünün gelişmesini teşvik etmek ve böylelikle en küçük firmalardan bile en yüksek standartları elde edebilmek için, devlet desteği küçük ve orta büyüklükteki firmalar üzerinde yoğunlaştırılmalıdır.
- Ufak imalatçılar en yüksek kalitede yapı elemanı üretmek yolunda teşvik edilmelidir.
- Mal ve hizmet alımı usullerinin en küçük firmaların da verilecek her işte eşit koşullarla rekabet edebilmesine olanak vermesi sağlanmalıdır.
- Normların ve kalite mekanizmalarının geliştirme süreçlerinde ufak ve orta ölçekli girişimlere de danışılmalı ve böylelikle uyum süreçleri artık büyük ölçekten yana olmayı bırakmalıdır.
- Mali politikaların tüketicinin korunmasına zarar veren kara parayı değil, sorumluluk duygusuna sahip ufak yükleniciyi teşvik etmesi sağlanmalıdır.
- “Çıplak ayaklı” mimarlar, en yoksul insanlara başlarını sokacak bir dam yapabilmeleri için ne tür tavsiyeler vermeleri gerektiği konusunda eğitilmeli ve mimarlar “kendi-işini-kendin-yap” müşterilerine hizmet verecek biçimde eğitim görmelidirler
- Geliştirmeye ve programlara ilişkin olarak yerel harcamalar maksimize edilmelidir.

5.5 Endüstrileşme

Yapı sektörünün endüstrileşmesi çok kazançlı bir iyileşme göstermekle birlikte, genel kanı büyük hasara yol açtığı yönündedir. Politika, yapılı ve yapılmayan çevre kalitesi üzerinde odaklanmalıdır ve genel olarak kabul görmüş yapı kültürel standartlarına ulaşılması hedeflenmelidir.

Endüstrileşme yapı sektörünü sardı. Bu oluşumu tasarım ve yapım sürecinin her ölçeğinde ve her aşamasında görebilirsiniz. Yapı cephelerinin inşaat ve montaj teknolojisi daha şimdiden inşaat işindeki yüksek teknoloji alanlarından birisi haline gelmiştir.

Endüstrileşmenin ve ön-inşaatın (pre-construction) pek çok yararı vardır. Süreci hızlandırmıştır; 30 yıl önce 18 ay alan projeler şimdi dokuz ayda tamamlanmaktadır ve bu da kredi alan bir işveren için çok büyük yarar sağlamaktadır. Prefabrikasyon aynı zamanda, yüksek kaliteli yapı elemanlarının ortaya çıkmasını sağlamıştır; günümüzün penceresi dükkünlere oranla daha az ısı kaybetmekte, daha az hava sızdırmakta ve daha az bakım gerektirmektedir. Böyle bakıldığı zaman, endüstrileşmenin daha da artırılması için yapılan çağrılar anlamak kolaydır.

Ancak, endüstrileşme her zaman da yararlı değildir. Zanaatların şantiye dışında bırakılması sürecin işgücü boyutunu giderek artan oranda küçültmektedir, Endüstrileşme tekdüzeliği teşvik etmekte ve zanaat becerilerini ihmal etmektedir,. Endüstrileşme, hiçbir yerde yapılmayan çevrede olduğu kadar önemli olmayan geleneği tahrip etmektedir. İş kapsamının yarıdan fazlasını eski yapıların bakım ve onarımının oluşturduğu bir sektörde, geleneksel yapı elemanları ve geleneksel becerilerin yaşamsal önemi vardır ve değerli yapıların ve çevrelerin korunabilmesi için desteklenmeleri gerekmektedir.

Büyük miktarlarda kullanıldığı zaman -prefabrik panel inşaatı gibi- standartlaştırılmış ve ağır yapım tekniklerinin çok kez tek eleman performansı açısından yeterince test edilmediği görülmekte ve sonuç, yıkılma kazaları ve betonarme korozyonu olmaktadır.

Ayrıca ve telafisi daha da zor olan bir husus, bu tekniklerin kullanıldıkları mahallelerde yarattığı olumsuz etkilerdir. Son dönemlerde, yapı sektöründe yaşanan büyük çaplı

endüstrileşme; ideolojik, teknik ve mimari bir parçalanmaya yol açmıştır. Yirminci yüzyılın ikinci yarısında yapılmış olan binlerce sosyal konut bloku bu durumun kanıtı olarak ortadadır.

Bu nasıl oldu?

Yargılamayı bugünün standartlarına göre yapmamalıyız. Pek çok ülkede sosyal tesis bağlamında çok büyük işler gerçekleştirildi, acil ihtiyaçları karşılamak üzere sokaklar, konutlar, okullar, hastaneler yapıldı. Bu bağlamda, ürünü maksimize edebilmek için endüstrileşmiş süreçlerin kullanılmasını anlamak zor değildir. Endüstrileşmeden önceki ve çok yoksul ülkelerdeki durumlar göz önüne getirildiği zaman, ihtiyaçlara cevap veren yapıların sağlanması konusunda başarılan ilerlemenin çok büyük olduğu görülür. Ancak, durum her zaman da böyle olmamıştır ve herhangi bir düzenleme ve denetlemeden yoksun bir ortamda kar etme dürtüsü ile gerçekleşen yapılaşma çok büyük de zararlar vermiştir

Son olarak şunu da belirtmeliyiz ki, yapı sektörü içinde güçlü bir kar dürtüsü ile hareket eden ekonomik çıkar çevreleri, endüstrileşmeyi ve ölçeklerin büyütülmesini etkinliğin iyileştirilmesi ve maliyetlerin düşürülmesi maskesi ardında, aslında kendi kişisel amaçları için istemektedir. Bunu ekonomik bakış açısı ile anlamanın mümkün olmasına karşın, sosyal bakış açısı ile kabul etmek mümkün değildir.

Son dönemlerin endüstrileşmesinin bu öyküsünden kamusal mimari politikasına ilişkin olarak bazı dersler çıkartmak gerekir.

İlk olarak, geçmişte gerekli olan artık gerekli ya da istenilir değildir. Koşullar büyük ölçüde değişmiştir. Bu gün pek çok şeye ihtiyaç vardır ama bunların en acili endüstrileşmiş çevremizin yeniden gözden geçirilip yeniden düşünülmesidir.

İkincisi, yirminci yüzyılın gözler önüne serili duran pek çok yapıyı çevresinden ve çevreye ve insanların yaşam kalitesine verilen zarardan, görülmesi çok açık olan, dersler alınmadığı sürece, geçmişte olanlar yeniden olabilir.

Üçüncüsü, geçmişte olanların bir çoğunu bugün artık olmamış kılabilir, elimizdeki yırtılmış yapıyı dokuyu tekrar dikip birleştirebiliriz.

Son olarak da, endüstrileşmiş yöntemlerin yararlı yönlerini toplumun çıkarlarını zedelemeyecek bir şekilde uygulamalıyız.

Yapı sektörüne ilişkin kamu politikası artık değişmeli, ve:

- Endüstrileşme, salt yüklenicinin, imalatçının ya da işverenin çıkarlarına yaradığı zaman değil, ancak uygulanması yapıyı çevreyi iyileştireceği ve bir bütün olarak topluma yarar sağlayacağı zaman teşvik edilmelidir.
- Endüstrileşme, gereksiz standardizasyona, insanlık dışı ölçeklerdeki mahallelere veya yerel kültürün hasar görmesine yol açıyorsa, kaçınılmalıdır.
- Uygun çıraklık programları, el sanatları eğitimi, ödüller ve yetkin zanaatkarların kaydı yolu ile iyi zanaatkarlık teşvik edilip desteklenmelidir.
- Yasal ve öteki özendiriciler yoluyla, yeniden-kullanım ve rehabilitasyon ve uygun geleneksel malzeme ve yöntemlerin kullanılması teşvik edilmelidir.
- Tarihsel yapılarda ve yapı topluluklarında prefabrik ve endüstrileşmiş yapı elemanlarının kullanımı dikkatlice düşünülmelidir.
- Kültürel, sosyal ve bireysel adaptasyon için mimari bakımdan yeterli ve teknik bakımdan rasyonel, ekonomik bakımdan da sürdürülebilir olan yapım yöntemleri araştırılmalıdır..

- Şantiyelerdeki hasar görmeye yatkın ara yüzeyleri (interface) azaltmak üzere birbiriyle uyumlu endüstriyel yapı elemanlardan bir şebeke (network) oluşturulmalıdır.
- Yapı tasarımındaki iyi uygulamalar desteklenmeli ve daha fazla araştırma yapılması- salt geliştirilmiş ve daha sağlıklı durumda olan bileşenlerin ve kentlerin teknik düzeyinde değil, aynı zamanda mimari alanın toplumun ihtiyaçlarına cevap veren kültürel ve toplumsal düzeylerinde de- teşvik edilmelidir.
- Tüm yenilikçilik ve şirket birleşmesi önerileri tekelleşmeye yol açıp açmadıkları yönünden toplumsal olarak denetime tabi tutulmalıdır.
- Özellikle mimarlar ve diğer tasarımcılar tarafından, endüstrileşmenin doğru bir yere nasıl sahip olacağına ve geçmişte, yapım sektörünü hedef alan eğitim alanında yanlış endüstrileşmenin neden olup kemikleştirdiği hasara ilişkin olarak bir anlayış geliştirilmelidir.

5.6 Uzmanlaşma

Tasarım ve yapım sürecinin birbirinden kopartılması çoğu kez kullanıcının ve toplumun çıkarlarını göz ardı etmektedir. Zorunlu olan genel bakış açısının sağlanabilmesi için dar alanda uzmanlaşmamış bir 'genelci' kişiye ihtiyaç vardır.

Ekonomik yaşamın başka alanlarında oluşu gibi, tasarım-yapım sürecindeki uzmanlaşma da, artan sektörel karmaşıklık ve verimliliğe ve karlılığa odaklanma arzusundan kaynaklanmaktadır. Yapı malzemelerinin sayısı yüzyıl süresince belki elli kat artmıştır. Orta çaplı bir proje belki altı adet tasarım firmasını ve yirmi adet yapım şirketini kapsarken, büyük çaplı bir projede bu sayı üç kat artmaktadır. Ortaya yeni yeni çıkmakta olan proje yöneticisinin amacı, kalite, zaman ve maliyeti işverenin çıkarlarının doğrultusunda, denetlemektir.

Bunun yararları açıktır: Tanımlanan alanlarda daha fazla yetkinlik; karmaşık konulara daha yakından odaklanmak.

Ancak uzmanlaşma, aynı zamanda, bir bütün olarak nihai ürünün kalitesi bakımından kimin sorumlu olduğu konusunu bulanıklaştırmaktadır. Herkes yalnızca küçük bir bölüm ile ilgilenir. Tasarım alanındaki uzmanlaşma bütünsel değil, kısmi çözümleri ortaya çıkartır. Örneğin, yapı tasarımı alanında pasif bir doğal soğutmanın tercih edilmesi değil, uzman mühendis kullanılarak iklimlendirme yapılması gündeme gelir. Kent ortamında bu sorumluluk bölünmesi, trafik önlemlerinin, yumuşak peyzajın, kentsel yontuların, ışıklandırmanın, kaldırımların ve yapı cephelerinin eşgüdüm sağlanmadan 'tasarımlandığı' kamusal alanda açıkça görülmektedir. Şantiyede de, yapılan işlere aşına olmayan çok sayıdaki yüklenici iş güvenliğini tehlikeye sokar. Uzman proje yöneticisi sürekli olarak bütünsel sorunları, detay kalitesini ve kullanıcının ya da kamunun çıkarlarını ihmal etme tehlikesiyle karşı karşıyadır.

Yüksek kaliteye sahip olan tutarlı bir yapılı çevre, yalnızca, tasarım-yapım sürecinin bu amaç gözden kaçırılmadan yönetilmesi oranında gerçekleşebilir. Genelin uzmanı (specialist for the whole) olmak için yetiştirilmiş olan kent planlamacılarının ve mimarların özgün görevlerinden birisi de budur.

Yapım sektöründeki uzmanlaşmaya ilişkin kamu politikası artık ilgili tüm çıkarları hesaba katmalıdır, ve:

- Yapı ve kent tasarımına ilişkin yasal düzenlemelerde, tek tek parçaların değil, ortaya çıkan ürünün toplam kalitesi üzerinde çok daha açık bir biçimde durulmalıdır.
- Tasarım-yapım sürecinin, tüm düzey ve ölçeklerde, teknik, sanatsal, toplumsal ve yönetsel yetkinlikleri ve vizyonu birleştirebilen, tasarım aşamasında alınan kararların yapılı çevre

üzerindeki uzun erimli sonuçlarını anlama yeterliliğine sahip olan yetkin bir genelci (generalist) tarafından yürütülmesi sağlanmalıdır.

- Sürece katılan herkesin, bu sürecin sosyal amacının iyi yapıları ve iyi mimariyi gerçekleştirmek olduğunu ve sürecin kendisinin başlıbaşına bir amaç olmadığını anlamasına yardımcı olunmalıdır.

- Sürece katılan herkesin, her bir uzmanın yapmakta olduğu katkıyı daha iyi kavraması için yardımcı olunmalı, ancak bunu zaten kalabalık olan ders programlarının aşırı yüklenmesine yol açarak yapmaktan da kaçınılmalıdır.

- Konuyla ilgili tüm teknik ve uzman eğitimlerinde yapıli çevrenin sosyal ve kültürel önemine ilişkin bir anlayış yaratılmalıdır.

- Gelişmekte olan ülkelere öz-yardım teknik bilgisi (self-help) ve know-how önerilmeli ve bu konuda daha cesaretli olmaları sağlanmalıdır.

5.7 Pazara Girme Özgürlüğü

Kamu politikasının ve bazı şirketlerin amacı olan deregülasyon, pazara erişimi serbest kılmakta, ancak bu, çok kez kullanıcıların, toplumun ve kültürel geleneklerin gerçek çıkarları ile çelişmektedir.

Son sıralarda iş kurmaya ve piyasaya erişime ilişkin özgürlüğü artırmak amacıyla uluslararası anlaşmalar çerçevesinde ortaya çıkan eğilimlere diğer alanlarda olduğu gibi yapım sektöründe de rastlanmaktadır. Bu noktada belirginleşen iki baskı vardır. Arz yönünden bakıldığında, mimari ve mühendislik ve uzmanlık gerektiren bazı işleri kapsayan alanlarda, büyük kuruluşların piyasaya erişimdeki kısıtlamaları gevşetmeye çalıştıkları görülmektedir. İkinci olarak da siyasal anlaşmalar küçük ve orta işletmelerin kamu alımları bakımından piyasa erişimini genişletmeyi ve seçim usullerinde saydamlığı artırmayı gözetmektedir.

Yıllardan bu yana, gümrük duvarları ve meslekler alandaki yasal düzenlemeler, mimari alanda, kimi mühendislik alanlarında, uzmanlık gerektiren kimi işlerde ve kimi tasarım ve yapım işlerinde piyasa erişimini kısıtladılar. Bu kısıtlamaların nedenleri değişmektedir ve bu nedenler farklı oluşum düzeylerinden kaynaklanmış olabilir. Bunlar, tasarımda daha iyi kalite sağlanması, işin güvenli olması ya da tüketicinin korunması olabilir. Piyasa erişimine getirilen kısıtlamalar bazen kamu çıkarları yönündedir, bazen işveren çıkarları yönündedir, zaman zaman da her ikisini de kapsamaktadır. Son yıllarda bu tür kısıtlamalara olan ihtiyaç hiçbir şekilde azalmamıştır.

Saydamlığı artırmayı ve işverenlerin çıkarlarını korumayı amaçlayan, uluslararası anlaşmalar çerçevesindeki Kamu Alımlarına İlişkin Direktifler, kasıtlı olmasa da, daha geniş toplum kesimlerinin çıkarlarını yaralamaktadır. Küçük işletmelerin orta ölçekli tasarım ve yapım işleri için bile piyasa erişimi bakımından karşılaştıkları zorluklar, saydamlığın nesnel ölçütler arayarak piyasaya yeni yeni girişler olmasını ya da küçük işletmelerin pek çok kamu sektörü projesine katılma olasılığını azaltması nedeniyle ortaya çıkmaktadır. Bu durum yenilikçiliği ve kültürel çeşitliliği azaltacak ve özellikle gelişmekte olan ülkelerde küçük işletmelere zarar verecek ve tasarım sürecinin merkezileşmesine yol açacaktır. Zaten sigorta destekli güvenceler sayesinde de artık gereksiz duruma gelmiştir.

Nedense her zaman büyük ölçekli olan kimi yüklenici firmalar ya da diğer şirketler, hizmetlerin belirli bir biçimde bir araya getirilmesinin işverenlerin ihtiyaçlarını en iyi şekilde karşılayacağı gerekçesiyle projeyle yapıyı aynı kaynaktan birleştiren (design and build) tasarımla-ve-yap stratejilerini teşvik etmektedirler. Bu tür baskıların temelinde öz-çıkart tehlikesinin yattığı açıktır ve zaten bu tür stratejilerin işverenin ihtiyaçlarını gerçekten

karşılmasına ender olarak rastlanır. Böyle projelerin tasarım kalitesi ve ömür performansı, hemen hemen kaçınılmaz olarak, tasarımın ve yapımın ayrı tutulduğu durumlarda olduğundan daha düşüktür. Genellikle kendisini deneyimli bir işveren olarak kabul eden devlet bile, ilk toplam maliyetin saydamlık gerekleri nedeniyle zorunlu olarak göz önüne alınması gereken etmen olmasından ötürü, paket anlaşmanın bir parçası olarak tasarım ve ömür kalitesi konusunu genellikle gerekli biçimde değerlendiremez.

Saydamlık “yumuşak gerçekler” ile baş edemez. Yüklenicinin öncülük yaptığı tasarım, yalnızca yapım sırasındaki azami verimliliğin elde edilmesi üzerinde yoğunlaşır ve bu da mekanizasyonu teşvik eder, detay tasarımını kabalaştırır ve yapının ömrü ile ilgili en iyi tasarım ve en iyi performans konularını ihmal eder ve kullanıcının ihtiyaçlarını gözden geçirir. Normal olarak dikkatli bir tasarım yapılmasına ilişkin olan tüm sorular gözden kaçırılmış olur. Bunların hiçbiri de işverenin, alıcının, kullanıcının ya da toplumun çıkarına değildir

İşverenin çıkarlarının gözetildiği durumlarda bile bunlarla toplumun çıkarları yan yana gelmez. Örneğin yaptığı yatırımın kendisine kısa zamanda dönmesini isteyen bir işveren toplumun bugün ihtiyaç duyduğu uzun ömürlü binayı ve estetik kaliteyi ortaya çıkartmayacaktır. Bu tür durumlarda, mimarının tercihinin öncelikle maliyet temelinde olması kaçınılmaz olmakta, ve mimarın süreç içinde yalnızca yüklenicinin işine koşan birisi haline gelerek kullanıcının çıkarlarını gözardı etmesi tehlikesi her zaman bulunmaktadır.

Piyasa erişim özgürlüğünün, özel anlaşmanın bir parçası durumunda olmayan insanlar üzerinde etki yaratan faaliyetlere ilişkin olarak, toplumun ortak çıkarları doğrultusunda denetlenmesine devam edilmelidir. Entelektüel hizmetler ekonomik rekabete tabi kılınmamalıdır. Özellikle deneyimsiz işverenler, kaliteyi düşüren planlama ve yapım süreçlerinden korunmalıdır.

Yapı sektöründe pazara girme serbestliğine ilişkin -örneğin GATT/GATS görüşmelerindeki kamu politikası artık değişmeli, ve:

- Tasarım ve yapımın ayrı olması ile tasarım aşamasında işverene bağımsız görüş sunulmasına dayalı geleneksel hizmet alımı yönteminin yüksek tasarım kalitesi ve düşük ömür maliyeti sağlamak bakımından her zaman en iyisi olmadığı, ve hem kamu hem de özel alım politikalarının da buna göre şekillenmesi gerektiğinin bilincine varılmalıdır. Buna uygun olarak kamunun ve özel sektörün mal ve hizmet alım politikaları, değer yönetimi (value management) teknikleri kullanılarak, tüm proje ekibini kapsayacak ve müşteri ile kullanıcıyı da içerecek biçimde, projeye katma değer eklemek üzere ve projenin nihai kullanıcı için uygun olduğu garanti edilerek biçimlendirilmelidir.

- Kamu hizmet alımlarına ilişkin direktifler gözden geçirilmeli ve kabul edilecek seçim ölçütlerinin, yetkin olmak koşulu ile, proje işinin herhangi bir ölçekteki firmaya verilmesine olanak sağlamalıdır. Bu ölçütler kişisel yetkinliği ve sorumluluğu ifade etmeli ve işletmenin büyüklüğü ile yaptığı işin kalitesini birbirine karıştırmamalıdır. Bu düzenlemeler küçük ile büyük şirketler, çeşitli kültürler ve aynı zamanda da küçük ile orta ölçekli firmalar arasında güçlü bir rekabetin olmasına yol açacaktır.

- Hassas alanlardaki piyasa erişimi, sınanmış yeteneğe ve yetkinliğe, yapılı çevrenin kamusal niteliğinin kavranmış olmasına ve pek kolay kıymetlendirme yapılamayan yerlerde doğru bir hizmet düzeyi sağlama yeteneğine ve kaygısına dayandırılmış yasal düzenleme ölçütleri çerçevesinde denetim altına alınmalıdır.

5.8 Arzda Rekabet Özgürlüğü

Serbest rekabet esastır, ancak yalnızca fiyata dayalı olarak yapılırsa kaliteyi düşürebilir.

Rekabet, aynı zamanda, mal ve hizmet sunanların yetkinlikleri ve sunulan hizmetin kalitesi esasına dayanmalıdır. Rekabet geniş kapsamlı olmalı ve yalnızca fiyata dayalı olmamalıdır.

İnşaat faaliyeti, hem küresel ekonomik nedenlerden ötürü hem de genel olarak topluma yarar sağlamak üzere rekabetçi olmalıdır. Sektördeki serbest rekabet mallarda, teknik yeniliklerde, düşük fiyatlarda, yüksek standartlarda ve tercih olanaklarında büyük bir artışa yol açar. Rekabet yalnızca yapının işverenine değil, aynı zamanda vergi mükelleflerine, kiracılara ve alıcılara da yarar sağlar. Yetkililerin daha fazla rekabet olmasını teşvik etmekle yükümlü oldukları açıktır.

Ancak günümüzde bu görev olumsuz yansımaları dikkate alınmadan yürütülmektedir. Mesleki hizmet alımına ilişkin yeni usuller yapılı çevremizi yaratma süreçlerimizi kökten bir biçimde değiştirebilir, ama aynı zamanda yenilikçi de olabilir ve geleneksel alım yöntemlerinde öngörülmemiş avantajlar da sağlayabilir. Rekabete ilişkin kısıtlamalar kaldırıldığında, genellikle sonuçta ne fiyatlar, ne hizmetlerin kapsamı, ne de sözleşmeler kurallara bağlanabiliyor; ancak proje daha rafine duruma getirildiğinde ve örneğin, kullanıcıların bazılarıyla daha fazla alan paylaşıldığında net bir kazanç sağlanabilir. UNESCO/UIA Mimari Eğitim Şartı mimari programlar için gerekli olan ilke ve yeterlilikleri sağlamaktadır ve UIA'nın Mimarlık Uygulamasında Tavsiye Edilen Uluslararası Meslek Standartları ve ona eşlik eden Ana İlkeler mesleğin uygulanmasındaki yeni yolları yansıtmaktadır. Eğitimsel gereklere, bir yöntem ya da prosedüre ilişkin olarak kuşkuda kalındığı zaman ya da daha fazla bilgi edinebilmek için bunlara başvurmak gerekmektedir.

Yalnızca fiyatlara dayalı tasarımcı rekabeti, tasarımcının en düşük maliyete göre seçilmesine yol açmaktadır. Rekabet eğer aynı zamanda kaliteye dayanmıyorsa, bu durum tasarımın optimasyonu için gereken zamanı kısıtlamakta ve kötü nitelikte uzun erimli sonuçların ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Sonuçta bu da, yaşamları boyunca bir ya da iki kez inşaat yaptıran, yapım sürecini bilmeyen ve talepleri için, özellikle de “yumuşak gerçekler”e ilişkin olarak, yeterli bir ön-belirleme yapamayan pek çok özel, ticari ya da kurumsal iş sahibinin ihtiyaçlarının göz ardı edilmesine yol açmaktadır. Bu yaklaşım, aynı zamanda, hem kamu kesiminden hem de özel sektörden işverenlerin işin yürütülmesi sırasında maliyette artışlar olmadan kapsamlı bir hizmet alma yönündeki ihtiyaçlarına da cevap vermekten uzaktır ve İnşaatla kusurların oluşmasına, proje maliyetinde ve süresinde artışa ve kötü kullanım özelliklerine sahip binalara neden olan yetersiz bir proje yönetimini ortaya çıkartmaktadır Dahası, mimar ile yüklenici arasındaki ilişkilerin yakınlaşmasına, bu nedenle işverenin bağımsız teknik bilgiye ve denetleme olanağına ulaşma şansının ortadan kalkmasına, sonuçta da tüketicinin korunmasında zayıflamaya neden olur.

Ulusal pazarların çok kapalı olduğu ve bunların daha fazla rekabete açılması şeklindeki bakış doğru bir hareket noktası değildir. Bunun yerine pazarların hangi oranda açılmasının daha iyi bir mimariyi yaratacağı konusunda karar vermeli ve buna göre davranmalıyız. Ne Chartres Katedralini, ne Sidney Opera Binasını, ne Piramitleri ne de Brasillia'yı açık pazar yaratmadı.

Dolayısıyla uzun erimde herhangi bir aşırı fiyat kırmanın bedelini yalnızca işveren, yüklenici ya da alıcı değil, genel olarak toplum öder. Rekabet politikası sosyal, kültürel ve çevresel politika ile bağdaştırılmalıdır. Buradaki temel konu, bir binanın yapım işini bir kişinin veriyor olmasına karşın, bu binada bin kişinin çalışması, onbin kişinin de onu görüyor olmasıdır. Sorun mali bakımdan iktisat sağlanmasından çok daha önemli bir sorundur. Fiyatlar temelinde rekabetin körüklenmesi, düzgün bir kalite sağlanması düşüncesine engeller yarattığı için en iyi yapılı çevrenin yaratılmasını garanti edemez. İşte bundan ötürü pek çok ülkede mimarların Mesleki Davranış Kuralları fiyata dayalı rekabete kısıtlamalar getirmekte

ve kalite temelindeki entelektüel rekabeti esas almaktadır.

O halde, yapı tasarımcıları arasında rekabet nasıl teşvik edilmelidir?

Rekabete ilişkin nihai kamusal hedef, yalnızca özel çıkar düşüncesini ilgilendiren bir konu olarak en düşük maliyetin elde edilmesi değil, en yüksek kalitenin yakalanması olmalıdır. Hem yapı işverenin hem de toplumun çıkarları yönünde bir rekabeti teşvik etmeliyiz. İşverenler, binanın yaşam döngüsü maliyetinin hesaplanması, toplum ve çevre bakımından genel maliyetlerin hesaplanması, tasarım aşamasında maliyet tahmini yapılması ve yapının en iyi mimari potansiyelini ortaya çıkartan iyi bir tasarım sayesinde koydukları paranın karşılığını en iyi şekilde almalıdırlar. Yenilikçi tasarım ve inşaat teknikleri, alternatif ihaleler yolunun açılması, eldeki projenin gerçekleştirilmesi için farklı malzeme ve inşaat tekniklerinin kullanılabilmesi gibi hala paranın karşılığını almasını ve kalite kazandırılmasını sağlayabilen yollar bu amaca hizmet edecektir. Şu üç tema, her tasarım sürecinin ve onun sonucunun parçası olmalıdır: İnsanlık, kalite ve yetenek. Bununla birlikte, mimari kaliteyi bütünüyle niceliğe dökmek ya da bu konuda ön belirleme yapmak olanaksızdır. Sorun nicelik temelinde çözümlenemez, yalnızca deneyimli jüri uzmanlarından yararlanılması yoluyla kalite temelinde çözümlenebilir. Kalite, yerel ihtiyaçlara ve olanaklara uygun olarak dayanıklılık ve sürdürülebilirlik elde edebilmek için, yalnızca en üst düzeyde değil, aynı zamanda en iyi çözümdür.

Dolayısıyla, iyi mimariyi, düzgün bir proje yönetimini ve aynı zamanda da işin yapılmasını teşvik edecek en iyi rekabet çerçevesinin oluşturulmasının yolu, bilgili bir işverenin, adil bir ücretle ve sağlanacak hizmetlere ilişkin etraflı ve üzerinde anlaşılmış bir çerçeveye sahip olarak, iyi bir mimar seçmesinden geçmektedir. Pek çok ülke tarafından yasalarla desteklenmekte olan bu formül işverene açık seçik belirlenmiş bir ücret temelinde tam bir hizmet verilmesinin güvencesini oluşturur ki, böyle bir güvenceyi yırtıcı iş ilişkileri içerisinde bulabilmek olanaksızdır. İşveren özgür bir tercih yapma hakkına sahiptir; fiyatların eşit olması durumunda, iyi tasarım ile yüksek hizmet düzeyini en iyi biçimde birleştiren işi alacaktır. Bu düzenleme, hem işveren hem de çevre için en iyi sonuçları elde etmenin garantisidir..

Kamu sektöründe mimarların seçilmesinde, rekabete dayalı bir mülakat; referanslardan yararlanma; tasarım imgelemine, tasarım ve yönetim yeteneğine, hizmet kalitesine ve iş sorumluluğuna ilişkin tanıtılar; ayrıca, görevlendirilmenin yapılışındaki saydamlık ve seçim kararlarının sorumluluğunun üstlenilmesi uzun erimde en iyi sonuçların ortaya çıkmasını getirecektir.

Mimari proje yarışması tüm katılımcılara, yani işverenlere, halka ve mimarlara hep birlikte yararlar sağlar. Her durumda özel yönetim prosedürleri oluşturulmalıdır. Yerel mimar kuruluşları her yarışmanın en iyi bir biçimde yürütülmesi için en iyi yöntemi bulabilmek üzere müşterilerle ve mimarlarla işbirliği içinde olmalıdır.

Birbiri ile çatışması olasılık dahilinde olan çıkarları da hesaba katmak üzere, yapı sektöründe tasarımcılar arasında rekabete ilişkin kamu politikası artık değişmeli ve;

- Rekabet salt işin kalitesi, hizmetin standardı ve fiyatın bağdaştırılması temelinde teşvik edilmelidir.
- Rekabet bu temelde teşvik edilirken, en düşük fiyat ölçütü kalite ve hizmet standartlarıyla bağdaştırılmalıdır.
- Salt fiyat temeline dayanan rekabet dışlanmalıdır. Bu, fiyatları olduğu kadar kaliteyi de yargılayacak etik kısıtlamaları ve değerlendirme mekanizmalarını gerektirir.
- Uzman olmayan proje veya inşaat müşterilerinin gizlenmiş maliyet artışları içermeyen

kapsamlı ve yüksek kaliteye sahip bir hizmet alabilmeleri sağlanmalıdır

- Tasarım kalitesi konusunda rekabet, mimari yarışmaların doğru kullanımı yoluyla; iyi tasarımı yüreklendirip kutlayarak teşvik edilmelidir. Seçkin mimarinin ve onun yaratıcısının reklamının yapılması için, ve toplumun bilgilenmesi sonucunda yapı kültürüne ilişkin yaygın tartışmalar yapılmasını teşvik etmek üzere ödül kazanan yapıtlar yayımlanmalıdır.

5.9 Tüketicinin Seçme Özgürlüğü

Tüketicinin seçme özgürlüğü, bölgesel kültürün korunması ve yetkinliğe dayalı kalifikasyon sistemleri gibi, daha genel konuları dikkate almak zorunda olan toplum yararı esasına dayanmalıdır.

Müşterinin seçme özgürlüğü açık ekonominin özünü oluşturur. Seçme özgürlüğü temel bir yarar anlamına gelirken, seçme olanağının bulunmaması ister mal çeşitleri söz konusu olsun, ister hizmet sunanlar, maliyetleri artırır ve standartları düşürür. Bugün inşaat sektöründe işveren son derece geniş seçim özgürlüğüne sahiptir. Hizmet sağlayanların, yapı ürünlerinin ve hizmet ve mal alım yollarının sayısı hiç bu kadar fazla olmamıştı.

Daha fazla seçme özgürlüğü peşinde olanlar, yapı tasarımcılarının, yapı malzemelerinin ve sözleşmeye ilişkin düzenlemelerin işverenin özel işi olduğunu söylemektedirler. Becerisinin ne olup olmadığına bakılmaksızın herhangi bir kişinin, ya da kaynağına bakılmaksızın herhangi bir malzemenin seçilmesi gibi bir aşırılığa götürüldüğünde bu tez, böyle bir özgürlüğün süreçten dışlananlar açısından - bunlar yapı kullanıcıları da olabilir, genel olarak toplum da - yapılı çevre üzerinde yarattığı etkileri yok sayar.

Hükümetler yıllardır yapı sektöründe hizmet verenlerin belirli alanlara yönelik seçimlerine kısıtlamalar getirdiler. Bunun nedenleri yalnızca estetik kaygısı değil, aynı zamanda kamu güvenliğini sağlama isteğidir.

Seçme özgürlüğü yıllardan bu yana yapı ürünlerinin, yani taşın, arduvazın, kurşunun, iyi ahşabın ticaretini yaratmıştır. Ne var ki, yapı ürünlerinde sınırsız bir seçim özgürlüğüne izin vermek, yerel malzeme ve tekniklerden vazgeçilmesinin yerel yapılı çevre üzerinde yaratacağı etkiyi yok saymaktır. Bu gerçek uzun yıllardan bu yana bazı belediyelerin denetim yetkilileri tarafından farkedilmiş bulunmaktadır.

Alım yollarındaki sınırsız seçme özgürlüğü, farklı alım yöntemlerinin yapılı ürünün kalitesi üzerinde yarattığı etkinin göz önünde tutulması gereğini ihmal eder. En düşük maliyete ulaşma düşüncesinin kaçınılmaz olarak daha kaba tasarım, daha fazla sanayileşme ve de "katı gerçeklik" üzerine aşırı vurgu yapılması sonucunu doğuran paket anlaşmaların doğasından gelen tasarım ve kullanım kalitesindeki azalma konusu daha önce tartışılmıştı.

Yapı sektöründe seçme özgürlüğüne ilişkin kamu politikası tüm ilgili çıkarları göz önüne almalıdır, ve:

- Yapı ürünleri piyasası kültürel öneme sahip yerel malzemeleri teşvik edecek şekilde yönetilmelidir. Bu, çeşitliliği teşvik edecek ve çevresel maliyeti düşürecektir.
- Kültürel açıdan önemli olan durumlarda, yerel malzeme kullanımını teşvik etmek için kentsel tasarım kuralları, teknik standartlar ve tanıtım dokümanları geliştirilmelidir.
- İlgili insanlar bağlamında da, işverenlere, özellikle de deneyimsiz olanlara, uygun hizmet sağlayıcıları seçmek bakımından yardımcı olmak üzere yetkin tasarımcıların, zanaatçıların ve genel yüklenicilerin kayıtları tutulmalıdır.
- Yapı tasarım hizmetleri piyasasında düzenlemeler yapılmamış olması durumunda bile,

kamu çıkarları bakımından etki yaratan bu görevlerin yetkin insanlar tarafından yürütülmesi sağlanmalıdır.

- Malzemelerin kullanılmasının, sürdürülebilirlik, kaynakların dikkatli kullanılması, yeniden işlenebilirlik ve malzeme ömrü gibi ilkelere uygun olması sağlanmalıdır.

5.10 Tüketicinin korunması

Tüketicinin en iyi düzeyde korunabilmesini sağlamak için, kamu politikası hem yapım hem mimarlık hem de servis kalitesini teşvik etmeli ve bunların ardında sağlam garantiler bulunmalıdır.

Piyasa ekonomisinin köşe taşı olan tüketici yapı sektörü sözkonusu olduğunda belirsiz bir kimliğe sahiptir. Kimdir tüketici? “Hizmeti tüketen kişi” olan işveren mi, yoksa “yapıyı kullanan tüketici” olan yurttaş mı? Şimdiki bağlamda tüketici işverendir; özellikle de uzman olmayan işveren ya da ürünün alıcısı. Serbest piyasa bu kişiyi kalite güvencesi programları geliştirerek, teknik standartlarda ilerlemeler meydana getirerek, teknik hizmet verenlerin sorumluluğunu ve sağladıkları garantileri artırarak korumaya çalışır. Tüketicinin korunması önemli ve zorunlu bir amaçtır.

Ancak, tüketicinin toplumun tümü olmadığı ve toplumun çeşitli çıkarları hesaba katması gerektiği akıldan çıkartılmamalıdır. Şu ana kadar, işverenlere yönelik koruma ile kullanıcıya yönelik korumanın farklı önlemleri gerektirdiği gösterilmiştir. Böyle bir koruma gerekli olmakla birlikte, yapı çevrede tüketiciye daha fazla ilgi gösterilmesi toplumun çıkarlarının korunması bakımından yetersiz bir koruma sağlar.

Kalite güvencesi programları önceden kararlaştırılmış bir standartta kaliteyi garanti eder ve böylece de yapı alanının hizmet alımları sırasında karşılaşılan riskli işlerde bir tüketici koruması sağlar. Ancak bu tür programlar sürecin yönetilmesine ilişkin programlardır ve nihai ürünün kalitesiyle zorunlu bir ilişkileri yoktur; dahası onlar için kaliteyi geliştirmek kendi içinde bir amaç değildir, yalnızca önceden belirlenmiş, düşük ya da yüksek tutulabilen bir kalite düzeyine ulaşılabilmesi için hedefler koyarlar. “Kalite”nin anlamı kabul edilemez bir düzeyde çarpıtılmıştır. Ayrıca, bugüne kadar geliştirilmiş olan şekliyle kalite güvencesi süreci imalat olgusundan doğmuştur ve niceliksel ölçütlere başvurma eğilimindedir. Mimari tasarım sürecinde kullanıldıkları zaman bu tür ölçütler, niceliğe dökülmesi kolay olmayan mimari kaliteyi geliştirmez. Bu bakımdan toplam kalite yönetimi daha yararlı bir kavramdır.

O halde, kalite güvencesi sistemi hem tüketicinin korunmasını hem de en iyi tasarımın ortaya çıkmasını teşvik etmek üzere en iyi nasıl kullanılabilir?

Şu ana kadar tüketiciyi korumanın en iyi yolunun, tüketicinin çıkarlarını savunmak üzere hareket eden iyi bir eğitim görmüş profesyonel vekil olduğunu söylemiş bulunuyoruz. Bu bir yana, tüketici korunması tartışıldığında, tasarım ve yapım kalitesinin geliştirilmesi önceliği baştan belli bir amaç olmalıdır. Mimarlıkta kalitenin başarılması, mimarın mesleki yetkinliğine ve etik tutumuna; sürecin saydamlığına; sağlanacak hizmetlerin çerçevesinin doğru bir biçimde tanımlanmasına; ve bu görevler için mimarın doğru kaynaklarla desteklenmesine dayandırılmalıdır.

Yapı sektöründe kalite güvencesi ile ilgili kamu politikalarının kapsamı genişlemeli ve gelişmelidir; ve:

- Mimari tasarım için, sonuçların aksine, sürecin bir kısmının nicelleştirilemeyen konularla uğraştığının farkında olan ve salt işveren tarafından arzulanan kalite düzeyini değil, aynı

zamanda toplum tarafından ihtiyaç duyulan kalite düzeyini göz önünde tutan uygun bir kalite güvencesi sistemi teşvik görmelidir.

- Mühendislik ve yapım için, şimdiye kadar kalite güvencesi programlarının kapsamış olduklarından daha fazlasının ele alınmasını gerektirebilen, risk yönetimi standartları da dahil olmak üzere, uygun kalite güvencesi programları hazırlanmalıdır.
- Tüm projelerde yapıya ilişkin bakım el kitaplarının hazırlanıp teslim edilmesi teşvik edilmelidir.

Teknik standartlar tüketicinin, örneğin vernik kalınlıkları, yalıtım düzeyleri ve yapısal performans gibi normal konular bağlamında korunmasını sağlar. Serbest piyasa, maliyetin düşürülmesi ve kurallara uyulmasının kolaylaştırılması ve artırılması için bu tür standartlar arasında uyum sağlanmasına çalışır. Bu, hem özel hem de kamu işverenin çıkarıdır ve benimsenip, desteklenmelidir.

Ne var ki standartlar iyi yapıyı ortaya çıkartmak bakımından gerekli ve güçlü birer araç olmakla birlikte, mimarlık alanında kalitenin sağlanmasında ender olarak işe yararlar. Yeterli yapım standartlarına bir kez erişildiğinde, nicelikselleştirilemeyen önlemler en büyük öneme sahip olur. Örneğin plastik pencere çerçeveleri pek çok bakımdan mükemmel işe yarar: Uzun ömür, bakım gerektirmemek, iyi sıcaklık yalıtımı ve hatta doğru bir tasarım yapıldığında yeniden kullanım için işlenebilme gibi. Peki aynı plastik pencerenin eski bir binada, o ana kadar bir tutarlılık gösteren mimari işlerde ya da ister kentlerde ister kırsal kesimde bulunsun geleneksel ortamların pek çoğunda yaratacağı etki için ne demeli? Uygun olmayan kurallar iyi bir mimari hizmetin elde edilmesini engelleyen koşullara yol açabilirken, düzgün kurallar iyi bir mimarinin yeşermesi için elverişli bir ortamı yaratabilir.

Yapı sektörü standartlarına ilişkin kamu politikası artık değişmeli, ve:

- Kişisel, yerel, benzersiz toplumsal ve kültürel etkinliklere uygun düşen ve kendisini tekrarlayan bir imalat işlemine uygun modellere her zaman dayalı olmayan teknik standartlar geliştirilmelidir.
- Daha iyi ve daha dayanıklı, yeniden kullanım için işlenebilir parçaları, ve sürdürülebilir yapı parça ve sistemlerini etkin bir biçimde teşvik etmek üzere standartlar geliştirilmelidir.
- Genel olarak işverenler, özellikle de kamu sektöründen işverenler arasında “bulunabilen en iyi teknoloji”nin ve “en uygun teknoloji”nin kullanımı teşvik edilmelidir. Bu, yapı elemanlarının ömürlerinin daha uzun olması, işletme masraflarının düşmesi, daha düşük kullanım maliyetlerine ulaşılması ve hepsinin ötesinde de paranın karşılığının çok daha iyi bir biçimde alınması sonucunu doğuracaktır.
- Düzenlemelerin kapsamı, yalnızca - ister yapı ister mahalle düzeyinde olsun – normatif düşünceleri değil, niteliksel düşünceleri ve, toplumsal yaşamın “yumuşak gerçekleri” ne ilişkin düşünceleri de içerecek biçimde genişletilmelidir.

Serbest pazarın savunuculuğunu yapanlar, tüketiciyi koruma konusuna gösterilen ilgiye koşut olarak sorumluluk açısından bir uyum sağlanmasını da savunuyorlar. Bu uyumun sağlanmasına çalışılırken farklı yasal sistemlerin tekdüze duruma getirilmesini zorlamak gereksizdir.

Tüketicinin korunmasını ne yetersiz ne de aşırı sorumluluk düzeyleri artırabilir. Daha geniş uzun erimli çıkarlar arasında bir denge sağlanması düşünülmelidir. Tüketicinin en iyi biçimde korunması, sorumluluk düzeyleri açıkça tanımlandığı zaman sağlanabilmektedir.

Tasarım-yapım sürecinde bulunanların, yaptıkları işin önceden tanımlanmış standartlarla uyum içinde olacağına ilişkin olarak verdikleri garanti tüketicie güçlü bir korunma sağlar.

Zorunlu garanti ya da sigorta uygulamaları şimdiye dek yaygın olmamakla birlikte gereklidir. Bu garantileri güçlü bir biçimde destelemek için, tasarıma ya da yapıma ya da her ikisine ilişkin olarak garanti verenlerin genel olarak gerekli performans standartlarını yakalayacak kadar yetkin olmaları gerekir. Bu nedenle de tüketicinin korunması, pazara girişte kısıtlamalar olmasını, tüketici için öneme sahip olan alanlarda, örneğin konut yapımında, tasarımcıların ya da yapımcıların tescil edilmesini gerektirir.

Kabul edilebilir performans standartları belirleyerek, her iki taraf için de tatmin edici sorumluluk düzeylerini taahhüt ederek, ve -genellikle sigorta tarafından desteklenen- geniş kapsamlı garantiler sağlayarak işvereni korumak isteyen mimar-müşteri sözleşmelerinin potansiyeli ne kadar vurgulanırsa vurgulansın, abartılmış olmaz.

Yapı sektöründe tüketicinin korunmasına ilişkin kamu politikaları geliştirilmeli ve:

- İnşaat sektörünün tüketicilere yararlı garantiler sağlaması teşvik edilmelidir. Bunlar, ister sigorta destekli garantilerden, ister meslek mensupları için zorunlu sigortalardan oluşsun, tasarım ve yapım standartlarını geliştirecek, kusurları azaltacak ve tüketicinin güvenini artıracaktır. Kamunun -hem tasarım hem de yapım için- küçük firmaları garanti konusunda teşvik etmesi, küçük ve orta ölçekli firmaları geliştirecek ve kayıt dışı ekonomiyi baltalayacaktır.
- Mimari ücret ve hizmetlerin devlet tarafından düzenlenmesi yoluyla tüketicinin korunması teşvik edilmelidir. Bu kesinlikle hareket serbestliğine karşı bir engel yaratmaz, çünkü uluslararası piyasalar serbestleşebildiği oranda, hizmetlerde de ticaretin serbestleşmesi sağlanacaktır.
- Tüketiciler için yapılan tasarım ve yapım sözleşmeleri, hem proje yönetimine hem de anlaşmazlıkların çözümüne ilişkin saydam anlaşmalar yoluyla, tüketicileri kalitesi düzgün bir tasarım ve yapım sağlanması ve projenin süresinin ve maliyetinin kontrol altında tutulması konusunda korumalıdır.
- Tasarımcılara ve mal ve hizmet sağlayanlara sorumluluk getirilmesi ve tüketicinin korunmasının teşvik edilmesiyle, korunmacı tasarım ve aşırı spesifikasyon şeklindeki tepkiler arasında daha iyi bir denge kurulmalıdır. Mimarlık mesleği bu amaca ulaşmak için aktif bir rol oynamıştır.

6. SİYASAL YAŞAM VE MİMARLIK

6.1 Çelişen Gerçekler ve Amaçlar

Kamu yetkililerinin görevi -örneğin işverenin, kullanıcının ve toplumun çıkarları gibi- farklı sosyal çıkarlar arasında uyum sağlamaktır.

Kullanıcının ve toplumun yapıyı çevremize ilişkin istekleri: performansta uygunluğun en üst düzeye çıkartılması; yapıların dayanıklılıklarının maksimize edilmesi; çevre maliyetlerinin en aza indirilmesi; sosyal iletişim veya kişisel mahremiyete olanak vererek insan potansiyelinin ortaya çıkmasında kolaylık sağlanması; yeni estetiklerin elde edilip eskilerinin muhafaza edilmesi, çevresel ve kültürel açıdan uygunluk, doğru oranlar ve haz olarak sıralanabilir. Bu istekler ve gereksinimler şu anda mimarlığın "yumuşak verileri" olarak adlandırılmıştır. Bunlar genel olarak kaliteye yöneliktir, sübjektif değerlendirmeye açıktır ve niceliksel değildir.

İşverenin istekleri: elde edilen sonuçla planlama arasında bir bağ kurulması; belirsizliğin azaltılması; yapı hatalarının en aza indirilmesi; paranın karşılığının en çoğa çıkartılması; yaşam döngüsü maliyetleri ile tasarım-yapım süresinin en aza indirilmesi olarak sıralanabilir. Bu kaygılar, mimarlık işinin bütçelerle, takvimlerle, yönetmeliklerle, sözleşme ilişkileri ve

garantileri ile yürütülen yanını etkiler, ve yapım sürecinin “katı gerçekleri” olarak tanımlanabilir. Bunlar genel olarak niceliksel ve objektif değerlendirmelere açıktır.

İyi yapılar ve mimari, “katı gerçekler” ve “yumuşak veriler”, nitelik ile nicelik arasındaki ilişkinin optimize edilmesinden doğar. Bir yapının ekonomik ve sosyal işlevi ve kültürel geçerliliği olacaksa ve eğer yapı tarihine ilişkin kültür, sosyal ve kültürel kimliğin ifadesi olarak devam edecekse, toplu bir siyasal davranış ve eylem gerekmektedir. Politikacıların ve yöneticilerin görevi ilgili tarafların farklı amaçlarını uzlaştırmaktır.

6.2 Genel Bakışa Duyulan İhtiyaç

Tutarlı ve sürdürülebilir bir çevrenin yaratılması, söz konusu tüm çıkarların topluca görülebilmesini gerektirir. Bu mimarın özel becerisi ve görevidir.

Uzmanların beceri ve faaliyetleri hiç kuşku yok ki onların kendi özgül sektörlerinde zorunlu bir şeydir; bununla birlikte, uzmanlar, geniş kapsamlı pek çok etmeni göz önüne alma ve onları aritmetik toplamlarıyla elde edilecek olandan daha fazlasını, yani mimariyi yaratacak şekilde bütünleştirme yeteneğine genellikle sahip değillerdir. Tutarlılık, sadece yapının proje ve yapım sürecine sınırlı kalmayıp, ortaya çıkan yapı sonucunu da içeren genel bir bakış ister. Bundan süreçteki herkes yarar sağlar.

Yaratıcı bir koordinatör ya da genelin uzmanı olarak mimarın zorunlu koşul olan bu genel bakışa sahip olması, süreci yönetebilmesi ve uzmanların farklı çalışmaları arasında eşgüdüm sağlayabilmesi gerekir. Mimar ayrıca, hem tekliflerin hem de işverenin ihtiyaçlarının teknik içeriğini anlayabilecek yetkinliğe sahip olmak zorundadır. Bunun için de, kullanıcı ve toplumun ihtiyaçları kavranabilmeli, bunlar, aynı zamanda ekonomik, teknik ve estetik kaliteleri de kendinde bağdaştıran bir proje teklifinde bir araya getirilmelidir. Başka bir deyişle, verili koşullardan optimum bütünsel çözüme ulaşılmalıdır. Bu tür tasarımlar ya da dengelenmiş bütünler, bize bileşenlerin aritmetik toplamının çok ötesini sunmaktadır.

Özellikle uzmanlaşma çağında, mimarın genelci formasyonu, yetkinliği ve dünya görüşü, inşaat sektörü içinde kendine özgü bir güç oluşturmaktadır. Uluslararası Mimarlar Birliği (UIA), bu nedenle, tutarlı bir çevre elde etme çabasının ve tasarım ve yapım süreçlerinin eşgüdümünü sağlamanın, bir iş, bir beceri ve bir görev olduğuna, ve yasal ve kültürel ortamın bu hedef için çalışmayı teşvik etmesi gerektiğine inanmaktadır.

6.3 Tutarlı Bir Çevrenin Temeli

Tutarlılık yasal denetimlerle sağlanamaz. Kamu politikaları gelecekte de yaşam vaat eden bütünsel (holistic), sürdürülebilir sonuçları desteklemelidir.

Günlük yaşam çevremizi yaratırken, doğayı taklit edip, doğru işleyiş ve iyi bir formu tek bir organizmada bütünleştirmeye çalışırız: Detay, yapı veya çevre. Gerek süreç, gerekse ürün bağlamında, fikirlerle amaçlar, yükümlülüklerle beceriler arasında sağlanacak tutarlılıktan ortaya mutlu bir sonuç çıkar. Bu tür sonuçları mimarlık ve kültür tarihinin doruk noktaları olan, işverenin, tasarımcının, kullanıcının ve yüklenicinin, ana amacın, mümkün olan en iyi yapıyı çevreyi elde etmek olduğunu kavrayıp desteklediği durumlarda görebiliyoruz.

Çevremizin şekillendirilmesine ilişkin koşullar hiçbir zaman optimum değildir. Yapıların ve kentlerin tasarımı birbiri ile çelişen isteklerin bağdaştırılmasına çalışmalıdır. Günümüzde yapıların işverenleri, kullanıcıları ve toplum arasında bir amaç tutarlılığının bulunmaması, ortaya çok kez yetersiz yapılar ve kötü bir mimari çıkartmaktadır. Teknik ve estetik kalite arzusu, düşük proje ve inşaat maliyetleri isteği ile çatışmaktadır. Ekonomik kalkınma arzusu, bozulmamış bir arazi parçasının korunması isteği ile çelişkiye düşmektedir. Bir tarihi merkezi

fiziksel olarak korunmak, günlük kentsel yaşamını sürdürmesini desteklemek ve aynı zamanda onu kitle turizmine açmak, çağımızın en büyük "açmaz"larından biridir. Günümüzde tasarım aşamasında kullanıcının ve de toplumun yeri genellikle boş kalmaktadır. Mimarın bir yandan kullanıcının ve toplumun ihtiyaçlarını göz önüne alma sorumluluğunu üstlenmişken, öte yandan emeğinin karşılığının işveren tarafından ödenmesi, özünde ciddi çelişkiler barındırmaktadır. Birbiriyle tümüyle uzlaşabilen bir dizi çıkar bulmak ender olarak mümkündür.

Yönetim erki, yasal düzenlemeler aracılığı ile gerek işverenlerin gerekse kullanıcı ve toplumun çatışan çıkarlarını denetlemeye ve uzlaştırmaya çalışmaktadır. Ancak bu süreç, en azından bugünkü işleyişi ile, genellikle, otomatik olarak çok hoşta gider sonuçlar vermekten uzak kalmaktadır. Yapı kuralları normatiftir ve mimarlıkta kalite sağlayamaz. Taban alanı ve kat alanı katsayılarını, bölgelemeyi, arsa kullanım oranlarını denetim altına alarak mimaride kalite sağlama çabası, pek ender olarak başarılı sonuç vermektedir.

Tutarlı bir çevre, görünümde tekdüzelik anlamına gelmez ve ne karmaşık toplumsal, kültürel, ekonomik ve ekolojik gerçekleri ne de karşımıza beklenilmeyenlerin çıkacağı gerçeğini inkar edemez. Bu gerçekten hareketle, tutarlı bir çevre elde edilmesine ilişkin bir kamu politikası geliştirilmesinde, aşağıdaki ilkeler temel alınmalıdır.

- Kullanıcının, toplumun ve işverenin çelişen amaçlarının uzlaştırılmasına ve herkesin kazançlı çıkacağı çözümlerin elde edilmesine çalışılmalıdır.
- Gözümüz sadece geçmişten gelen modellere değil, içinde yaşadığımız zamana ve geleceğe de dönük olmalıdır.
- Günümüzün gerçekleri göz önüne alınarak, kullanıcı ve toplumun mimari kaliteye olan ihtiyaçlarına ilişkin sesleri güçlendirilmelidir.
- Tutarlılığın ve tutarlılık elde etme çabalarının dinamik nicelikler olduğu kavranmalıdır. Elde etme çabası değişimi içerir ve değişen bir toplum sürekli olarak değişen ilişkiler doğurur.
- Mimarlar, genelin uzmanı olarak, becerilerini tüm planlama süreçlerini yönlendirmek ve denetlemek için kullanılmalı ve böylelikle birer 'genelci' olarak hareket etmeli ve aynı kapsamlı bakış açısıyla topluma ve çevreye karşı sorumlu olmalıdırlar.

6.4 Tutarlılığın Teşviki: Yetkililer ve Toplum

Yetkililer, mimarlık ve inşaat sürecine ilişkin tartışmaları teşvik ederek, yasal denetim sistemlerini değiştirerek ve kendi adına en yüksek kalitede iş elde edilmesini sağlayan örnek bir işveren olarak tutarlılığı ve yenilikçiliği teşvik etmelidir.

Çevre bilincine sahip olmak her vatandaşın yükümlülüğüdür, fakat ulusal hükümetler herkesin adına davranmaktadır. Ulusal yasama gücü mimarlar için temel parametreleri belirler ve mimarlar da bu parametreler içinde tasarım ve yapımdaki genel etmenleri hesaba katarlar. Birçok ülke son sıralarda mimarlık ile ilgili politikalar kabul etmiş bulunuyor. Eğitim, programlarının pek çoğu, mimarların sahip olduğu kapsamlı role ilişkin bir anlayış oluşturmaya çalışmaktadır.

Ancak yapılması gereken daha çok şey var. Yetkililerin artık yapım sürecini -mümkün olan en iyi kalitede yapı ve mimarının elde edilmesinde yatan- toplum yararına denetlemeyi hedeflemesi, ve müşterinin- sürecin etkinliği, ürünün kalitesi ve paranın karşılığının en iyi şekilde alınmasında yatan- çıkarlarını desteklemesi ve bunları da aynı zamanda başarması gerekiyor. Çelişen çıkarlar en iyi şekilde tartışarak ve diyalog kurarak dile getirilebilir ve sonra da uzlaştırılabilir. Yetkililer mimarlık ve inşaat süreçlerine ilişkin tartışma ve diyalogları teşvik etmeli ve aynı zamanda tutarlı bir yapıyı çevrenin sunabileceği olağanüstü potansiyelin

ayırđına varıp, bunun yaratılmasına çalışmalıdır.

Yapılı evre bağlamında amaç tutarlılığı sağlayabilmek için, kamu politikaları ilerleme kaydetmeli ve kapsamını genişletmelidir:

- Halkın, tasarımcıların, işverenlerin, müşterilerin ve kullanıcıların eğitilmesinde amaçlar, haklar ve yükümlölükler konusunda karşılıklı bir anlayış geliştirilmelidir.
- Yapım sürecinde, tartışmayı ve kararların oluşturulmasında şeffaflığı kolaylaştıracak ilkeler geliştirilmeli; kullanıcı tepkisi ve küçük-ölçekli müdahaleler teşvik edilmelidir.
- İşverenin haklarını kabul edip desteklemeli ve, sosyal açıdan kabul edilebilir ve iyi tasarlanmış teklifler geldiği zaman, proje-yapım kontrol sürecini hızlandırmalıdır.
- İşverenlerin abartılmış kısa-vadeli kar peşinde koşmaları ya da sosyal, ekolojik ve kültürel gereksinimleri karşılamayan bir yapılı evre yaratmaları durumunda yapı alanında mal ve hizmet alımı durdurulmalıdır.
- Yapılı evre ile ilgili kararlar almakla görevlendirilmiş olan yöneticilerin ve tasarımcıların mimarlığın ve evre sorunlarının ne olduğunu ve, halkın en iyi yapılı çevreye duyduğu gereksinimi tam olarak anlamaları sağlanmalıdır.
- Medyada her düzeyde, mimarinin yapılı evre için sahip olduğu değerin kamuoyu tarafından değerlendirilmesi teşvik edilmelidir.
- Okullarda ve diğer eğitim kuruluşlarında ekonominin, ekolojinin, sosyal gereksinimlerin ve kültürün bir temeli olarak yapı kültürünün basit ilkeleri gündeme getirilmelidir.

Kamu sektörünün kendisinin bir inşaat sektörü işvereni olarak önemi sıklıkla dile getirilir. Bu bağlamda, yönetimin sadece tasarım ve inşaat süreçlerini yönetirken değil, yapımını üstlendiği ulaşım ve enerji altyapısı işlerini yönetirken ve aynı zamanda onlarla ilgili sosyal düzenlemeleri yaparken de tutarlı bir yapılı çevreyi destekleyip teşvik etme görevi vardır. Birçok kentsel varoşta gördüğümüz manzara: karayolları arasında tecrit edilmiş, yukarıda elektrik direkleri ile yara bere içinde bırakılmış bir gökyüzüne bakan, yanlarındaki 'planlama artığı' alanların pislığe ve yaban otlarına terkedildiği tek kullanımlı konut alanları, tutarlı olmayan devlet müdahalelerinin ürünüdür.

Tasarımcının niteliksel özellikler esasına göre seçilmesi önerisi (daha önce gerçekleştirilmiş olan işlerin kalitesi; önerilen işe gösterilen bağlılık; hayal gücü, kültürel duyarlılık, ortamı kavrama yeteneği ve toplumsal sorumluluk; ve genel yönetim ve mimari tasarım becerilerinin dikkate alınması) zaten ortaya atılmış bulunuyor. Kamunun şeffaflığı nasıl sağlayacağı konusu (en düşük fiyat esasına dayalı olmayan ön değerlendirme süreci; sonuçların yayınlandığı proje yarışmaları; ve hepsinden de önemlisi, karşımıza yapı olarak çıkan sonuçların kamuoyu tarafından irdelenmesi ve tartışılması) için de bir hayli propaganda yapıldı.

Tutarlılığın teşvik edilmesi için , inşaat işvereni olarak kamu sektörü değişmeli, ve:

- Genel olarak inşaat projesi işleri, özel olarak da yapı tasarımı için iş verilen kimselerin yapılı çevrenin toplumsal önemini kavramış kişiler olmasını gözetmelidir.
- Çok yönlü faaliyetlerini gözden geçirmeli ve genel sonucun yaptığı tek tek müdahalelerin sonucundan daha fazla olmasını sağlamalıdır.
- Bütün bina ve altyapı girişimlerinde, çevresel etkileri değerlendirmeli, tutarlı sonuçlar elde edilmesi konusunda ısrarcı olmalı ve en düşük proje maliyetlerinin ömür boyu var olacak evre kalitesini belirlemesine izin vermemelidir.

6.5 Mimarlık Mesleği

Mimarlar en temel becerilerini hiçbir zaman unutmamalı ve mesleklerini bir sanat olarak; yapılan müdahalelerle, yeniliklerle, çevre kalitesini teşvik ederek ve yapı kültürüne katkıda bulunarak bir değer artışı sağlanan bir sanat olarak ele almalıdırlar.

Tutarlı bir yapıyı çevrenin elde edilmesi yolundaki çabaların genel olarak mimarlık mesleğini ve özellikle de onun uygulama ve eğitim alanındaki önderlerini ilgilendiren önemli yanları vardır. Meslek, mimari tasarım yapmak ve yapı projelerini yönetmek işlerinin ellerine teslim edildiği kişilerin genelci ve hümanist bir formasyona sahip olmasını garanti altına almalıdır. Bu kişiler, sosyal ve kültürel ihtiyaçları yorumlayabilmeli ve bu ihtiyaçları teknik ve yapı aracılığı ile ifade edebilmelidir. Bu kişiler, toplumun ve kullanıcının beklentilerine olumlu yaklaşıp bunları benimsemeli ve yapıyı çevre ile ilgili herkesle diyalog kurabilmelidir. Bütün bunların yanı sıra bu kişiler, işverenin projenin kalite, maliyet ve süre yönetimi ile ilgili çıkarlarını korumalarını ve bunları desteklemelerini sağlayacak yeterli eğitime de sahip olmalıdır.

Bu duruma, en azından mimarının en önemli yetiştirilme alanı olarak tasarım söz konusu olduğunda şimdiden büyük ölçüde ulaşılmıştır. Ayrıca, mimari okulların, daha geleneksel olan becerilerin yanı sıra, mali işler, proje ve iş yönetimi ve idari bilimler konularında da eğitim vermelerine gereksinim duyulmaktadır. Mimarlık alanında eğitim ve yetiştirme istişari komiteleri, birçok alanda önemli çalışmalar yaptı ve öneriler geliştirdi. Mimarlık meslek örgütlerinin bir çoğunun sürekli mesleki gelişme konusunda oldukça hacimli programları var. Eğitim, öğrencilere, günümüzün tüm olanaklarının içinden akılcıca seçimler yapmalarını sağlamak üzere bir değerler skalası sunmalıdır.

Mimarlık mesleğinin, bugün her zamankinden de ağırlıklı olarak, temel beceri ve görevlerini hatırlaması gerekmektedir.

- Farklı çıkarlar arasında tutarlık sağlamanın, planlama bilgisi, yapı becerileri ve yüksek teknik standartlardan daha fazlasını gerektirdiği unutulmamalıdır. Kendini nesnelerin güzelliğine adanmak ve gerek bireylere gerekse yerküreye saygı duymak da gerekmektedir. Unutmayalım ki, bir pencere doğru ellere düştüğü zaman duvardaki delik olmaktan çıkıp, tanımlanamaz bir kavram olan mekana hayat veren o harikalar yaratıcısı ışığın kaynağına dönüşecektir.

- Unutmayalım ki mimarın en değerli katkısı büyük olasılıkla en karakteristik olarak görülen olacaktır: Buluşlar aracılığı ile değer katmak; geleceğe ilişkin henüz bilinmeyen seçenekler çizdirmek ve irdelemek; ve bunu, bireyler için ve bireylerle birlikte çalışırken kullanım amaçlarına demokratik bir cevap vermek üzere geçmişe ve proje alanına duyulan saygı ile birleştirmek;

- Unutmayalım ki mimar, kendine özgü bir beceriler dizisi ile, inşaat sektörü içinde binaların çevresel vicdanı olmak, yapıyı çevrenin kalitesini teşvik etmek, ticari çıkarlarla kirlenmemiş mesleki öneriler sunmak, işverenin haklarını sonuna kadar savunmak ve işveren, kullanıcı ve halk arasında diyalog kurulmasını olanaklı kılmak için en iyi konumdaki kişidir.

- Ekonomik talepler ve olanaklar karşısındaki sorumluluğa, çevremizin kaynaklarına, toplumun ve kültürel kimliğin taleplerine göre davranalım.

Bu beceriler, sorumluluk, bilinç, kısıtlı kaynaklara saygı, genel formasyon, şevkat, yiğitlik, dürüstlük, doğruluk, güvenilirlik ve sivil cesaret gibi ahlaki ve etik değerlere dayandırılmalıdır.

7. GELECEK İÇİN ÖNERİLER

7.1 Küreselleşme Çağında Mimarlığın Geleceği

Üretimde maksimum verimliliği amaçlayan ekonomik hedefler, geliştirilmiş yaratıcılığa, daha iyi insani ilişkilere, daha nitelikli yaşam koşullarına; sürdürülebilir, uyumlu, insani ölçeklerde yapıllı çevreye ve ilgili bütün tarafların çıkarlarına hizmet eden bir tasarım ve inşaa sürecine yönelmiş hedeflerle yer değıştirmelidir.

Bugün yaşam, tek yönlü çözümlerin yetersiz kaldığı, çok boyutlu ve çok fazla farklılıkları içeren bir yapıdadır. Modern toplum çoğulcudur ve artık devlet sınırlarının bile gizli kalamayacağı karmaşıklıktadır. Bize eylemlerde halkı işbirliği konusunda cesaretlendirebileceğimiz kamusal şeffaflık gerekmektedir. Ulusal devletlerdeki özerklik düzeyi, uluslararası karşılıklı bağımlılıklar nedeniyle çoktan terkedilmiştir. Gezegenimiz üzerinde ortak özellikleri kavrayan kapsamlı bir bilinç ve ortak sorumluluklar gelişmektedir. Ama bir yandan da bu gezegende yaşam, kıtasallaşma veya küreselleşmenin başa çıkamayacağı kadar çok karmaşıklık göstermektedir; bölgelerden oluşan bir federal sistem gelecek için geçerli bir model olacaktır. İş ortamı, kendine yönelik bir iç değerlendirme yapamayacak kadar güçlüdür; iş hayatında yeni etik kurallara ve ortak yararları gözetten düzenlemelere ihtiyaç vardır. Sorunlarımızın geniş kapsamlı oluşu, getirilecek çözümlerde insanların dışlanmamasını gerektirmektedir. Politik, ekonomik ve sosyal yaşamda demokratik katılıma ihtiyacımız vardır. Yaşamın sanal değil, elle tutulabilir çok somut bir gerçek olduğunu kendimize hatırlatmak ihtiyacındayız. Kârâ yönelik ekonomik hedefler, insan mutluluğunun gerçekleştirilmesi yolundaki çabaların önüne konulacak kadar önemli değildir. İnsanların özgürlüğü, saygınlığı, yaratıcılığı ve zekası, çoğun kez bir sorun olarak önümüze çıkmaktadır. Bu durumda her şeyden önce, demokratik süreçler işletilmeli ve her yerde geçerli olmalıdır.

Bugün bir yeni paradigma, değerlerde köklü değışimi gerektirmektedir. Bu çok yönlü paradigma, bir dizi talebe yönelik amaçları temel almalıdır. Örneğin, mal ve hizmet üretiminin maksimizasyonu değil, insanların ihtiyaçlarında merkezlenen amaçlar geçerli olmalıdır. Bu amaçların belirgin yanları, insani ve maddi farklılıklarda olduğu kadar insani özgürlüklerde de yaygınlaşma, kişiler tarafından sağlanan hizmetlere ve kişisel becerilere dayanan ustalığa daha çok değer verilmesi ve dünya üzerinde kim olduğuna bakılmaksızın karşılıklı sorumluluğa dayanan insani ilişkilerin önem kazanması şeklinde kendini göstermektedir.

Yeryüzündeki pek çok alan binalar inşaa edilerek tahrip edilmiş, halen de edilmektedir. Fakat çevremiz bütün yurttaşlar için kabul edilebilir bir çevre olabilecek şekilde bir değışime uğramalıdır. Geliştirilecek yapıllı çevreler, insanların doğuştan hakkettiğı, her zaman insanlar arasında geçerli olabilecek işbirliği, iyi eğitim, yaşam kalitesi, yaşama sevinci, ahlaki standartlar, dini hoşgörü ve topluma, geleneklere ve çevreye karşı sorumlulukların yeniden kurulduğu ortamlar olmalıdır.

Geleceğin küresel mimarlık politikası, aşağıda sıralanan şu taleplere yanıt vermelidir:

- Binaların hem özel yaşamı hem de birlikte olmanın keyfini kucakladığı, yaşamaya ve çalışmaya uygun biçimde detaylandırılmış iç mekanları içerdığı, bireysel insan ölçeğine saygılı olduğu, sivrilmiş binaların ekonomik değil toplumsal önem taşıdığı; hem kullanıcıların hem de diğer vatandaşların neyin yıkılarak neyin yapıldığının daha açık farkında olduğu bir yapıllı çevre.
- Dayanıklı, güçlü, malzeme ve ustalık açısından nitelikli detaylandırılmış binalardan oluşan bir yapıllı çevre. Bütün malzemeler çevreyle dost bir biçimde ve kaynakların maddi dönüşümüne uygun olarak kullanılmalıdır.
- Uygun sıhhi tesisatı olan, temiz havaya sahip, barınılabilecek, sessiz, yerleşim ve binaların daha az motorlu taşınımı gerektirdiğı, binaların doğal çevreye saygılı olduğu, binaların atık kirliliğı ve enerji tüketimi minimizasyonu açısından sürdürülebilir bir dünyaya hizmet ettiği bir

yapılı çevre.

- İyi orantılandırılmış ve pozitif atmosferi ile yaşam koşullarına katkıda bulunan, geçmişe katkının bir değer taşıdığı, çağdaş kültürün uygun bir biçimde ifadesini bulduğu, bölgesel karakterlerin varlığını koruduğu, büyükşehir kültüründeki farklılıkların korunarak ifade edildiği bir yapılı çevre.

- Uluslararası yatırımların, ilgili bütün kullanıcıların yararlandığı ve yaşamlarına olumlu katkılar getirdiği bir yapılı çevre.

- Bugünün büyükşehirlerinde yaşayan milyonlarca insana yukarıda belirtilen kentsel yaşam kalitesini verebilmek için politik eylemlilik gerekmektedir. Bu aynı zamanda uluslararası toplumun bu doğrultudaki çabalarını da zorunlu kılmaktadır.

- Mimarlar, sözde enternasyonal modellerinin düşüncesizce taklidinin, benimsenilemeyecek bir anonimliğe, her yerde geçerli bir mimari dilin doğmasına, sonunda yapı kültürünün yitimine yol açtığını unutmamalıdır.

- Gelişmekte olan ülkelerdeki mimarlar, konutsuzlara yönelik çalışmalarda mühendislik mesleğindekiyle işbirliği yapmalı, ihtiyaç duyulan altyapı ve barınakların üretilmesine yardımcı olmalıdır. Mimarlar, kendi evini yapan ihtiyaç sahiplerine yol göstermeli, bu konuda yenilikler geliştirmeli; bu alanda toplumda belirgin bir konum benimseyerek ve diğer disiplinlerle işbirliği içinde yoksullar ve barınsızlar için yürütülen çalışmaların savunucusu olmalıdır.

İnşaat yatırımlarının gerçekleştirilmesinde, çoğu kez aralarında çıkar farklılıkları bulunan yatırımcıların ve kamunun eğilimlerini birlikte gözetebilmek üzere, gerekli düşünce yapısı geliştirilmelidir. Yarının bütünüyle entegre özellikler taşıması gereken yapı üretimi sürecinde;

- Kullanıcılar, yatırımcılar, tasarımcılar, inşaatçılar, hükümet ve toplumun oluşturduğu katılımcılar, genelde birbirlerinin görüşlerini ve önceliklerini daha iyi anlayabilmeli, bir güven ortamında birlikte işbirliği içinde hareket edebilmelidir.

- İnşaatla azami kalite sağlanmalı, kusurlar asgariye indirilmelidir. maksimize edilmeli,

- Şantiyelerdeki iş kazaları hemen hemen hiç olmayacak düzeye indirilmelidir.

- Paranın karşılığı kazandırılan değer ve verimlilik azami düzeye getirilmeli, maliyet minimize edilmelidir.

- Uyuşmazlıklar, adilane, hızlı ve basit bir biçimde çözülmeli, bugün bu alanda sıkça görülen mahkemelik durumlar azaltılmalıdır.

- Herkesin özgürlüğü, yaratıcılığı ve zekası, en üst düzeyde yarar sağlayacak biçimde kullanılmalıdır.

- Gelişmekte olan ülkelere, yoksulluğun ortadan kaldırılması, yeterli barınma ve sağlık koşullarının sağlanması ve eğitimin desteklenmesi, mimarların ve yapı kültürünün başlıca hedefleri arasında olmalıdır.

- Spekülatif kâr peşinde koşmanın yerini, ahlaki ve etik standartlar almalıdır.

Bu rapordaki önerilerin gerçekleştirilmesi, yapılı çevremizin oluşumu ve sürdürülmesini, küreselleşmenin temel ve uzun süreli ihtiyaçlarını karşılayacak yönde geliştirecektir. Aşağıdaki paragraflarda, daha önceki bölümlerde dile getirilen politika önerilerinin bir sentezi yapılmakta ve yeni bir mimarlık politikası önerilmektedir. Kuşkusuz bu alanda yetkililer belirleyici temel bir role sahiptir, ama mimarlar da bu konuda söz söylemeyi kendi mesleklerinin gereği olarak görmelidirler.

7.2 Mimarlık Üzerine Uluslararası Politika

Uluslararası örgütlerin mimarlık üzerine amaçlayacağı tutarlı bir politika, yapılı çevrenin geliştirilmesinden yola çıkmalıdır.

Birleşmiş Milletler (BM) gibi uluslararası örgütler ve birimleri, Uluslararası Mimarlar Birliği (UIA) nın önerileri, mutabakat metinleri ve benzeri belgeleri ile bağlantılı ve UIA Üye Kesimleri ile ilişkili olarak şu hedeflere yönelmelidir:

- Vatandaşların, kullanıcıların, yatırımcıların, tasarımcıların, inşaat sanayinin ve ilgili mesleklerin ihtiyaçlarını dikkate alan, topluma ve çevreye yüksek standartlar aktaran bir uluslararası mimarlık politikası geliştirilmelidir.
- Mimarlık hizmetlerinin elde edilmesine ilişkin çeşitli yasalar, yapı tasarımında mümkün olabilen en iyi kaliteyi sağlamanın öncelikle kamunun yararına olduğunu vurgulayacak, ayrıca küçük ve orta ölçekli işletmeleri teşvik edecek şekilde gözden geçirilmelidir.
- Tasarımda yeteneği ve kaliteyi esas alan bir rekabeti teşvik eden ve en düşük fiyat üzerinden değerlendirmeleri önleyen mimari yarışmaların sürdürülmesine yardımcı olunmalıdır.
- İnşaat sektöründeki standartlar yeniden, en iyi kalitede mimarlığın gerçekleştirilmesini sağlayacak yöntemlere kaynaklık edecek şekilde yönlendirilmelidir.
- Bölgesel kültürlerin belirgin önemine ilişkin stratejileri teşvik edecek ulusal ve bölgesel önlemler getirilmelidir.
- İnşaat sektöründe 2010 yılı itibarıyla enerji talebini üçte bir oranında azaltılabilecek olanaklar, örneğin yeni inşaatlarda ve eski binaların yenilenmesinde bu amaca yönelik mali ve diğer önlemler getirilmesi önerilmelidir.
- Malzeme dönüşümü yoluyla, bina yıkımlarından ve mevcut binalardaki değişikliklerden çıkan malzemelerin, farklı şekillerde de olsa, yeniden kullanımı ile inşaatlarda mümkün olduğu kadar aynı miktarda enerji ve malzeme kullanarak kaynaklarda sağlanacak tasarruf olanakları gösterilmelidir.
- Örneğin düşük enerji gerektiren, güneş ışığından pasif yararlanmaya dayanan ve sürdürülebilir tasarım teknikleri; başarılı uygulama örneklerine ilişkin bilgilerin yaygın bir biçimde duyurulması; mesleki formasyonda yeni yönlendirmeler; kirlenmeye yol açan nedenlerin ve atıkların azaltılması; yeniden dönüşüm stratejilerinin geliştirilmesi; sürdürülebilir kentsel topluluklar konusunda çalışmalarla altyapının değiştirilmesi gibi, geleceğin insani yaşam koşullarına uygunluğu kabul edilebilir bir yaşam çevresi için sürdürülebilir tasarım önerileri geliştirilmelidir.
- GATS müzakerelerinde bölgesel karakteristiklerin korunması üzerinde ısrarla durulmalı ve mesleki standartlara temel olacak insani, ahlaki ve etik standartların getirilmesi zorlanmalıdır.
- BM desteği veya Dünya Bankası finansmanı istenilen bütün bina ve altyapı projeleri, mimari kalite ve çevresel etkiler açısından denetlenmeli, düşük nitelikli projelerin uygulanması için fon ayrılmasına karşı çıkılmalıdır.
- Düşük düzeyli mimari ve altyapı yokluğuyla tahrip edilmiş kent merkezleri, kent çevreleri ve ulaşım aksları gibi alanların yeniden oluşturulması için uygun politikalar, gerekli mali önlemlerle birlikte geliştirilmelidir.
- Uygun olmayan yatırımlarla tahrip edilmiş doğal peyzajın yeniden oluşturulması için politikalar geliştirilmelidir.
- Gerekli bölgelerde kültürel turizmin teşvik edilmesine ve kitlesel turizmin kontrol altında tutulmasına yönelik politika ve yasal düzenlemeler geliştirilmelidir.
- Yapı kültürünü teşvik edici öğeler içeren bir tüketiciyi koruma politikası geliştirilmeli ve önerilmelidir.
- Karar verici durumundaki siyasal yöneticiler desteklenmeli, bu yöneticilerin mimarlık ve halkın ihtiyaçları konularında eksiksiz bir anlayışa sahip olmaları sağlanmalıdır. Yapı kültürü, kültürel kimliği ve yapı çevrenin kalitesinin güvence altına alınacağı bir ortam olmalıdır.
- Üst düzeyde nitelikli mimari uygulamalar konusunda başarı örnekleri teşvik edilmeli, bütün kamusal yatırımlarda uzun vadeli değerlendirmeler yapılmalı ve çevresel maliyet süreçleri dikkate alınmalıdır.

7.3 Mimarlık Üzerine Ulusal Politika

UIA'da temsil edilen ülkelerin ulusal mimarlık politikaları, yapılı çevrenin geliştirilmesi ve bunun gerçekleştirileceği bir süreçle başlar.

UIA üyesi örgütler kendi ülkelerindeki yetkilileri, aşağıda belirtilen konularda, eğer bugüne kadar olumlu bir ilerleme sağlanamamışsa, etkin girişimlerde bulunmaları doğrultusunda teşvik etmelidirler:

- Mimarlık üzerine; vatandaşlar, kullanıcılar, tüketici grupları, kamu ve özel sektör yatırımcıları, müteahhitler, mühendislik meslek mensupları, sanatçılar, korumacılar ve özellikle mimarlarla ilişkili olarak bir mimarlık politikası hazırlanmalı ve uygulanmalıdır. Bu politika, her düzeyde eğitimde, teşvik, bilgilendirme, kamu ihaleleri ve mesleki formasyon konularında alınacak önlemleri içermelidir.
- Binaların dışındaki altyapıların, çevresel kaliteyi bir bütün olarak dikkate alacak şekilde tasarlanması sağlanmalıdır.
- Örneğin, bir ulusal arazi kullanım politikası geliştirerek; kentlerin çevre alanlarındaki ek genişlemelere, kent dışında hipermarket ve büro kompleksleri yapımına yasaklar getirerek; orta vadede geniş ölçüde uygulanabilecek pilot sürdürülebilir kentsel geliştirme projeleri yaparak; arazi kullanım kararları, kentsel gelişimin yayılması, ulaşım kararları, enerji tüketimi, kirlilik ve küresel ısınma arasındaki ilişkileri araştırarak; ve ekonomik değerlendirmelere çevresel maliyet faktörünün katılmasını göz önünde bulundurarak, sürdürülebilir bir kalkınma modeli teşvik edilmelidir.
- İnşaatla ilgili ve mali konulardaki düzenleyici politikaların, tarihi yapıların korumasını ve yeniden inşasını engeller mahiyette olmaması sağlanmalıdır.
- Mimari mirasın korunması ve çağdaş mimarinin teşvikini, ilgili alanlarda geniş bir temsiliyeti esas alarak güvence altına alacak yasal yetkilere sahip organlar kurulmalıdır.
- İnşaat sektörünün sorumluluklarını, tüketici haklarının korunduğu veya zorunlu sigorta koşullarının getirildiği bir çerçevede ele alan bir politika tasarlanmalıdır.
- Bina tasarımı ve koruma işlerinin teknik ve kültürel açıdan gerekli uzmanlığa sahip kişiler tarafından yapılması sağlanmalıdır.
- İnşaat ustalarının ve küçük ölçekli inşaat firmalarının, yeterliliği esas alan bir kayıt sistemine tabi tutulacağı bir düzenleme getirilmelidir.
- Hem tasarımda hem de inşaat sektöründe küçük ve orta ölçekli işletmelerin, üst düzeyde güvenlik, tasarım ve inşaat standartlarına ulaşmalarına yönelik eğitim çalışmaları yoğunlaştırılmalı ve değişen uygulamalara uyum sağlanmalıdır.
- Konutların tasarım ve inşaatı, örneğin sadece standart eşiklerini nicel olarak yükseltilecek değil, daha nitelikli mekan standartları belirleyerek, çevresel performansı artırarak ve istenmeyen gürültüleri minimize edilerek geliştirilmelidir.
- Yerel kentsel gelişmelerin kontrolünde, mimarinin içerdiği çok yönlü değerlere öncelik verilmesini sağlamak amacıyla yasal mevzuat gözden geçirilmelidir. Örneğin, inşaat katsayıları, yan mesafeler vb. arazi kullanım kararları sayısal olarak belirlendikten sonra yeni gelişmelere izin veren yasal mevzuat kaldırılmalı, bunların yerine geçecek nitel belirllemelere dayalı ulusal ana ilkeler getirilmelidir.
- En üst düzeyde niteliklere sahip bir yapılı çevrede yaşamının her şeye değer olduğu, bunun için gerekli maliyetin ödenmesinin zorunluluğu kamuoyuna açıkça ifade edilmeli ve bu doğrultuda hareket edilmelidir.
- Ulusal düzeyde karar alma görevi verilmiş yöneticilerin, mimari ve halkın en iyi niteliklerde bir yapılı çevrede yaşama ihtiyacı konusunda tutarlı anlayışlara sahip olması sağlanmalıdır.
- Üst düzeyde nitelikli mimari uygulamalar konusunda başarılı örnekler teşvik edilmeli, bütün kamusal yatırımlarda yapıların ömrünü göz önünde bulunduran uzun vadeli değerlendirmeler yapılmalı ve çevresel maliyet süreçleri dikkate alınmalıdır.

7.4 Mimarlık Üzerine Bölgesel ve Yerel Politika

Tutarlı bölgesel ve yerel mimarlık politikaları, yapılı çevrenin geliştirileceği ve bunun gerçekleştirileceği bir süreçle başlar.

Mimarlık meslek mensupları yerel ölçeklerde yetkilileri, aşağıda belirtilen konularda eğer bugüne kadar olumlu bir ilerleme sağlanamamışsa, etkin girişimlerde bulunmaları doğrultusunda teşvik etmelidirler:

Fiziksel, toplumsal ve kültürel altyapıları, istihdam olanaklarını ve demokratik katılımı içeren bölgesel ve yerel planlar hazırlanmalıdır.

- Kentsel gelişmenin denetlenmesine yönelik üç boyutlu çerçeve ilkeler belirlenmelidir. Örneğin, bina yükseklikleri, açık alanlar, blok boyutları, cephe görünümüleri gibi kamuya açık elemanlar konusunda yol gösterici mimari ilkeler getirilmelidir. Doğru kararların alınması, imar konularındaki öneriler üzerinde kamuoyuna açık tartışmaların yapılması sağlanmalıdır. Eğilimler arasında tutarlılık sağlanması gözetilmeli, yatırımcıların, korumacıların ve vatandaşların ilgili konularda bir araya gelerek görüşmesi teşvik edilmelidir.
- Tek işlevli kullanımlar ve uygun olmayan mimari uygulamalarla tahrip edilmiş kentsel alanların yeniden inşası için üç boyutlu ve ayrıntılı eylem planları hazırlanmalıdır. Bu planlar yoğun bir inşaat yenilenmesini, yoğunluk artışını önleyici ve özel araç trafiğine bağımlılığı azaltacak denetleme mekanizmalarını gerektirecektir.
- Tek işlevli kullanımlar ve bu arada turizm, ulaşım, enerji ve iletişim yapıları ve altyapı uygulamaları ile tahrip edilmiş kırsal alanların yeniden inşası için üç boyutlu ve ayrıntılı eylem planları hazırlanmalıdır.
- Geçmiş yılların deneyimleri ışığında kentsel gelişmenin kontrol yöntemleri yeniden gözden geçirilmelidir. Bazı bölgelerde aşırı yığılmaya, bazı bölgelerde ise aşırı boşluklara yol açan, işlevini yitirmiş kantitatif kısıtlamalar kaldırılmalıdır. Yapılaşmaya kapalı kalmış az sayıdaki alanların imara açılması yasaklanmalıdır.
- Sürdürülebilir kentlere ilişkin yapılmış uluslararası araştırmaların ışığında, sürdürülebilir komşuluk ünitelerinin gelişmesini sağlayacak önlemler alınmalıdır. Geri dönüşümü azami düzeye çıkaran önlemler; cam, plastik, evsel katı ve sıvı atıkların yeniden kullanımı yaygınlaştırılmalıdır. Cam, metal ve plastik ambalajlamaya yerel vergilendirmeler getirilmelidir. Atıkların arıtılmasında kapalı sistemler teşvik edilmelidir.
- Kentsel gelişmeyi uygun ölçülerle sınırlandıracak mali önlemler getirilmelidir. Örneğin, aşırı büyük ölçekli ve uygun olmayan gelişmelere, terk edilmiş binalara ve boş bırakılmış arsalar, arazi kullanım ve mülkiyet vergileri uygulanmalıdır.
- Kent merkezleri yenilenmelidir. Örneğin, ticari kentsel alanlardaki binaların kullanılmayan üst katları araştırılarak, kullanılma nedenleri incelenmeli ve mali kolaylıklar sağlanarak, başarılı tasarım örnekleri teşvik edilerek, fiziksel ve toplumsal altyapı geliştirilmeli, buralarda konut amaçlı yeniden kullanım olanaklarını azami düzeye çıkaracak önlemler getirilmelidir.
- Sosyal konutların, en üst düzeyde inşai ve mimari kaliteye sahip olması sağlanmalıdır. Bu amaçla, yeterli mekan standartları geliştirilmeli, sosyal konutlar sürdürülebilir elemanlarla donatılmalı ve sürdürülebilir bir çevre içine yerleştirilmelidir.
- Kentsel peyzajda ve kamusal mekanlarda bölgesel açıdan uygun malzemelerin kullanılması sağlanmalıdır.
- Görsel kaliteyi sağlamak amacıyla trafik mühendisliği bileşenlerinin tasarımı gözden geçirilmelidir.
- Kentsel alanlarda ve kent çevrelerinde, kamusal mekanlarda ve karayolları boyunca kaçınılmaz bir gereklilik olan ağaç dikimi ve yumuşak peyzaj uygulamaları artırılmalıdır.
- Kamusal parkları, kreşler, toplantı salonları, kütüphaneler ile diğer kültür ve eğitim

yapılarının sayısı artırılarak toplumsal etkileşim ve bütünleşme olanakları teşvik edilmelidir.

- Üst düzeyde nitelikli mimari uygulamalar konusunda başarılı örnekler teşvik edilmeli, bütün kamusal yatırımlarda yapıların ömrünü göz önünde bulunduran uzun vadeli değerlendirmeler yapılmalı ve çevresel maliyet süreçleri dikkate alınmalıdır.

7.5 Mimarlık Mesleği

Mimarlık mesleği; yapılı çevrede yatırımcıların, kullanıcıların ve toplumun birbirine benzer çıkarlarını karşılamak üzere, kendi alanındaki politika değişikliklerine devam edecektir

Uluslararası Mimarlar Birliği (UIA) ve üyesi örgütler, aşağıda belirtilen konularda eğer bugüne kadar herhangi bir ilerleme kaydedilmemişse, gerekli girişimlerde bulunmayı görev bilirler:

- Daha iyi bir yapılı çevre için, mühendislik mesleği ve yapı üretiminde yer alan diğer meslek disiplinleriyle birlikte çalışılmalıdır.
- Meslek içi zorunlu ve sürekli eğitim teşvik edilmelidir. Bu programlarda örneğin, iş yönetimi ve iletişim yeteneklerinin, yapı koruma teknikleri ve sürdürülebilir tasarım konusunda bilginin geliştirilmesine önem verilmelidir.
- Tasarım ve proje yönetiminde üst düzeyde standartların ve uygulama sürecinin geliştirilmesine yönelik adımlar atılmalı, örneğin bu alanlarda görülecek yetersizlikler bir meslek sorun olarak ele alınmalıdır.
- Kullanıcılar ve toplumla diyalog teşvik edilmeli, örneğin kullanıcılar ve koruma amaçlı gruplarla görüş alışverişi güçlendirilmeli, tasarım çalışmaları sergilenerek tanıtılmalı, yayınlarda, kurullarda, tasarım jürilerinde ve eğitim sürecinde korumacıların, kullanıcıların, tüketici gruplarının ve meslek dışından gelenlerin katılımı teşvik edilmelidir. Sınırlı olanaklara sahip özel sektör girişimcileri için yapılı çevre kalitesini yükseltmeye yönelik araştırmalar yapılmalı, süreçler uygulamaya konulmalıdır.
- Tüketicinin korunması sağlanmalı, örneğin zorunlu mesleki güvencelerin veya sigortanın getirilmesi teşvik edilmelidir.
- Tasarım ve inşaat sürecinde yer alan herkes tarafından, iyi mimarlık ürünlerinin toplumun yararına olduğunun anlaşılması sağlanmalıdır.
- Bütün mimarlık öğrencilerinin, yatırımcıları ve kullanıcılara yönelik konularda tutarlı ve kapsamlı bir mesleki temel edinmeleri, örneğin zaman, maliyet ve kalite kontrolünü da içeren proje yönetimi, iletişim becerileri, sürdürülebilir tasarım stratejileri, eski binaların yenilenmesi, binaların bakımı ve finansmanı gibi UNESCO -UIA Mimarlık Eğitimi Şartında belirtilen konularda eğitim almaları sağlanmalıdır,
- Mimarlık meslek örgütleri arasındaki ortak çalışmalar güçlendirilmeli, örneğin komşu ülkeler arasında işbirliği ve UIA Mesleği Uygulama Mutabakat Metinlerinde belirtilmiş olan mimarlık hizmetlerinin yüklenilmesine ilişkin standart kuralların yaygınlaştırılması sağlanmalıdır.

8. SONSÖZ

8.1 Yarınnın Mimarisi İçin Politikalar

Mimarlık ve politika; yapılı çevrede daha iyi bir yaşamı ikisi birlikte oluşturacaktır.

Yüksek nitelikli bir yapılı çevre için gerekli temel koşullar, mimaride geleceğin sürdürülebilir politikalarının perspektifi ve hedefi olmalıdır:

- Dikkatlice planlanmış, toplum, kültür, kaynaklar ve doğaya saygılı bir yapılı çevre, genel insan haklarından sayılmalıdır.
- Yasal mevzuat, bölgesel ve yerel çevreye özel önem vererek, kentsel tasarım, kamusal

mekanlar ve mimaride kaliteyi güvence altına almalıdır.

- Kamu ihale sistemi, kent ve bina ölçeğindeki projeler için tasarımcıların seçiminde, belirleyici temel kriter olarak fiyat ve maliyeti değil, entelektüel düzeyde bir yarışmayı esas almalıdır.

- Eğitim sistemleri, kamuoyunda ve yetkililerde, doğal ve yapıli çevrede kalitenin gözetilmesi konusunda olduğu kadar bölgesel ve yerel kimlik konusunda da duyarlılığı geliştirmelidir.

Bu doğrultuda, ulusal düzeyde Finlandiya gibi bazı ölkelerde ve uluslararası düzeyde ise AB içinde ortak bir Avrupa Birliğı Mimarlık Politikasının oluşturulması gibi bazı adımlar atılmış bulunmaktadır.

8.2 Yarinin Mimarisi İçin Mimarları Bekleyen Görevler

Mimarlar, yapıli çevre için en geniş kapsamlı meslek servisi verebilecek olanaklara sahiptir.

Mimarlık mesleğı karmaşık ve geniş kapsamlıdır. Mimarlık, toplum ve çevreye yönelik çok boyutlu sorumluluklar duyarak hizmet sunar. Mimarlar, ekonomik nedenlere dayalı ihtiyaçları, ekolojik önlemleri, bölgesel koşulları, toplumsal ve kamusal içeriğı, ayrıca kültürel değerleri ve yapı sektöründe çalışan diğer disiplinlerin katkılarını, ürünlerinde bütünleştirecek uzmanlar olarak eğitilmektedirler.

Mimarlar, kamuya, işverenlere, politikacılar, kullanıcılara, kent halkına, bütün vatandaşlara, nitelikli bir yapıli çevre konusundaki hakları savunarak hizmet sunarlar. Mimarlar, barınaksızlar için de bilgilerini kullanmak ve yardımcı olmak sorumluluğunu duymaktadırlar. Mimarlar, kamusal projeler için açılmış fikir yarışmalarına, en özgül çözümler getirebilecek önerilerini sunmaya gönüllüdür.

Mimarlık mesleğı, bugünün mimarlığını yarinin kültürel mirası yapmayı amaçlayan sürdürülebilir bir mimarlık politikasının geliştirilmesi konusunda kendini politik olarak sorumlu görmekte ve işbirliği önermektedir.

8.3 Mimarlık: Dün, Bugün ve Yarın

Mimari yapı kültürü, yapıli çevre ve anıt yapılar; geçmişte, günümüzde ve gelecekte, insan ruhunun hayal gücü ve yaratıcılığının tanıklarıdır.

Dünya, ekonomik yeniden yapılanma ve geniş ölçekli çevresel sorunlar karşısında toplumsal ve kültürel değer değişikliklerinin yaşandığı bir dönemeçten geçmektedir. Her zaman olduğu gibi şimdi de mimarlık, halkı birleştiren, sorunlarla başa çıkmaya çağırarak, karşıtlıkları dışlayan, yerel eylemleri teşvik ederken küresel bir düşünceyi de geliştiren, yaşananlara yere, bölgesel ve yerel kimliğe yönelik bir duyarlılığı sağlayabilen gerçek anlamda bir güce sahiptir.

Geçmişimizin en iyi örneklerine benzer çağdaş yapıli çevreler yaratacak kararlar almak bizim elimizdedir. Böyle bir çevrenin mutlaka bir maliyeti vardır, ama en büyük maliyet tutum ve yaklaşıklardaki değişiklik için gereklidir: bu sayfalardaki önerilerin çoğu, yaratıcı ve yenilikçi fikirlerle, hemen hemen hiçbir ek maliyet getirmeden uygulanabilecektir.

Böyle bir çevre elbette bir gece içinde gerçekleştirilemez, ama bu sayfalardaki önerilerin çoğu, eğer düşüncelerimizi ve eylemlerimizi değiştirebilirsek, hemen başlatılabilecektir.

Mimarlık mesleğı; UNESCO/UIA Mimarlık Eğitimi Şartından, UIA Mesleğı Uygulama Uluslararası Standartları Mutabakat Metinlerinden yararlanılmasını yaygınlaştırarak ve

önerilen UNESCO/UIA Mimarlık Eğitimi Geçerlilik Sisteminin uygulanmasını teşvik ederek, geleceğin insan yaşamında geçerli olacak yapı değerlerini gerçekleştirme doğrultusunda araçları geliştirmiştir

Bu raporda önerilen politika değişiklikleri, çevremizi enerjinin verimli kullanımı ve sürdürülebilir performans yoluyla koruyacak sonuçlara yöneliktir. Öneriler, mevcut yapı stokunun dikkatli bir biçimde bakım ve onarımında istihdam olanakları getirmektedir. Öneriler, yapı üretiminde ekonomiyi, esnekliği, uzun süreli kullanımı teşvik ederek ve yatırımcılara paralarının karşılığında alabilecekleri daha iyi bir değeri sunarak ekonomik rekabeti geliştirecektir. Öneriler, çağdaş ve yaygın bir mimari estetiği, kültürel bütünlüğü ve denetlenebilir bir kalkınmayı etkin kılarak, kentsel ve kırsal alanlarda sürdürülebilir bir turizm canlandıracaktır.

Bu Beyaz Kitap, mimarlığın günümüz uygarlığında da geçerli birleştirici rolünü bir kez daha vurgulamaktadır. Karşılıklı anlayış, birbirimizin geleneklerine ve becerilerine saygı yoluyla gelişecektir. Bilginin yaygınlaştırılması, sorumluluk içeren bir diyalogu güçlendirecektir.